

C: Zwet, Hester van

T: 0545-250 250

E: info@gemeenteberkelland.nl

Bezoekadres: Marktstraat 1, Borculo

Gemeenteraad gemeente Berkelland

Zaaknummer : 390769
Onderwerp : Kamerbrief en Hervormingsagenda Jeugd
Verzonden : **13 SEP. 2022**

Geachte leden van de raad,

Met deze brief informeren we u over de actuele ontwikkelingen binnen de Jeugdwet. In mei presenteerde staatssecretaris Van Ooijen zijn plannen in een Kamerbrief (bijlage 1). En in het najaar kunnen we zowel de Hervormingsagenda Jeugd als de besparingsmaatregelen van het Rijk verwachten. We beschrijven de volgende punten:

- Wat is de achtergrond van deze ontwikkelingen?
- Toelichting op de Kamerbrief
- Wat is het vervolg?

Achtergrond

In 2021 heeft een (tijdelijk benoemde) Commissie van Wijzen de opdracht gekregen een bindende uitspraak te doen over geschillen tussen gemeenten en het Rijk over de bestuurlijke weging van het jeugdzorgbudget, waaronder het onderzoek van AEF. In het voorjaar van 2021 stelde deze commissie vast dat het Rijk gemeenten moet compenseren voor de feitelijke tekorten vanaf 2022. Daarnaast droeg zij de gemeenten en Rijk op om een ontwikkelagenda op te stellen. Deze uitspraak is het vertrekpunt geweest voor de Hervormingsagenda Jeugd om de hulpverlening te verbeteren en het jeugdstelsel beter beheersbaar te maken. Vanaf de zomer van 2021 is door het Rijk, gemeenten (VNG), cliëntenorganisaties, zorgaanbieders en zorgprofessionals gewerkt aan deze agenda. Toen echter in het regeerakkoord een extra besparing op jeugdzorg was opgenomen, schortte VNG hun medewerking op. Ook de gemeente Berkelland stemde in met deze VNG resolutie. Het kabinet besloot vervolgens dat het realiseren van deze aanvullende besparing een verantwoordelijkheid van het Rijk is. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om maatregelen te nemen die tot deze besparing leiden. In augustus is tussen het Rijk, VNG en de koepel van provincies (IPO) afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenraming voor de jaren 2024 tot en met 2026 rekening mogen houden met de volledige bijdragen uit de Hervormingsagenda Jeugd. De gemeenten werken sindsdien weer mee aan de Hervormingsagenda.

Concept Hervormingsagenda gereed, in het najaar definitieve versie

Bij deze brief voegen we de conceptversie van de Hervormingsagenda Jeugd toe. Deze is tot stand gekomen door de cliëntorganisaties, zorgaanbieders en zorgprofessionals (bijlage 2). De partijen vragen urgentie voor de volgende drie onderwerpen:

- toegankelijkheid van jeugdhulp voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen;
- een aantrekkelijke sector om in te (blijven) werken;
- kwaliteit en effectiviteit jeugdhulp in een lerend jeugdstelsel.

In het najaar kunnen we de definitieve versie verwachten waarin ook het perspectief van het Rijk en gemeenten is opgenomen. Dan kunnen we ook de besparingsmaatregelen van het Rijk verwachten.

Kamerbrief

Op 13 mei stuurden de minister voor Rechtsbescherming en staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een brief naar de Tweede Kamer. Deze brief schetst hun visie op het stelsel jeugdzorg en de noodzakelijke hervormingen die volgens hen nodig zijn. Het is de verwachting dat dit de basis vormt van wat het Rijk zal inbrengen in de Hervormingsagenda Jeugd.

In de Kamerbrief worden de volgende knelpunten genoemd in de zorg aan kinderen:

- Teveel kinderen die kampen met complexe problemen krijgen niet op tijd passende zorg.
- De organisatie van de toegang tot zorg moet beter.
- Het is niet helder wat wordt verstaan onder jeugdhulp en waarvoor het wel/niet ingezet kan worden. Daardoor wordt een te groot beroep op jeugdzorg gedaan. In 2015 ontving 1 op de 10 jongeren onder de 18 jaar jeugdhulp en in 2021 was dat 1 op de 7,5. In Berkelland is dat in 2021 1 op 11 (CBS).
- De bescherming van kinderen en gezinnen is onvoldoende gericht op het kind.
- Jeugdhulp is soms niet effectief, omdat het probleem niet bij het kind, maar bij de omgeving ligt.
- Er is te weinig zicht op kwaliteit en effectiviteit van zorg.

Naast deze inhoudelijke knelpunten staan enkele knelpunten in het huidige jeugdzorgstelsel beschreven. Bij de uitwerking van de hervormingen van jeugdzorg hanteren de bewindspersonen de volgende vijf leidende principes:

1. Passende zorg is beschikbaar voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren

De inzet van het Rijk is om de regionale inkoop van specialistische zorg te verplichten. Daarnaast wil zij met het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' gemeenten verplichten tot regionale samenwerking bij de inkoop en organisatie van bepaalde vormen van (specialistische) jeugdhulp. Gemeenten dienen hiertoe een gemeenschappelijke regeling te treffen. Met de Achterhoekse gemeenten kopen wij onze zorg al samen in. Wij zijn echter geen gemeenschappelijke regeling.

Voor een betere bescherming voor kinderen en gezinnen is in opdracht van de 2 betrokken ministeries en de VNG in 2021 een toekomstscenario ontwikkeld (zie hoofdstuk 1 in bijlage 3 'Toekomstscenario kind en gezinsbescherming'). De kern hiervan is dat wordt toegewerkt naar één vast gezicht vanuit het Lokaal Team, dat indien nodig samen optrekt met een professional vanuit het (op te richten) Regionaal Veiligheidsteam. Daarin zijn functies van de Gecertificeerde Instellingen (GI), Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming samengebracht. Hiervoor wordt gestart met proeftuinen, onder andere in de Achterhoek. Wij verkennen op dit moment of dit in Berkelland kan plaatsvinden.

De proeftuin is onderdeel van een grotere agenda die Berkelland in Gelders verband al heeft opgepakt met gemeenten, GI's, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming. Het gaat dan over de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming (www.gvjb.nl). In dit verband hebben we bijvoorbeeld sinds 2022 eenduidige contracten met de GI's waardoor de administratieve lasten verminderd zijn.

Daarnaast is er een toenemend personeelstekort bij de GI's. Dit maakt afspraken tussen het Rijk, GI's en gemeenten nodig op de korte termijn. De Achterhoek is hierop aangesloten door deelname aan de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming.

2. Versterken veerkracht van kinderen en gezinnen in hun normale dagelijkse leven

De inzet van het Rijk is om een maatschappelijk debat te starten over wat we als samenleving vinden dat 'normaal' is en dat opvoeden en opgroeien gepaard gaat met uitdagingen, vragen en onzekerheden. Deze ambitie staat ook in ons coalitieakkoord 'Wederzijds vertrouwen' 2022-2026. Het Rijk wil ook extra inzet op het programma 'Kansrijke Start'. Als een van de eerste gemeenten neemt Berkelland sinds 2020 deel aan dit programma. Vanuit het netwerk van partners die betrokken zijn bij de eerste 1000 dagen van een kind (-9 maanden tot 2,5 jaar) zetten we gerichte interventies in. Het Ministerie van VWS is ook van plan "Opgroeien in een Kansrijke Omgeving"(OKO) landelijk uit te rollen. OKO is een aanpak die gebaseerd is op de uitgangspunten van het IJslandse preventiemodel. Met het Regieoverleg Jongeren Berkelland kennen wij al sinds 2018 een stevige samenwerking van partners op het terrein van onderwijs, veiligheid, welzijn en zorg.

In de Kamerbrief staat ook dat solide lokale teams nodig zijn met voldoende kennis en expertise die goed kijken wat nodig is en lichte jeugdhulp zoveel mogelijk zelf leveren. Wij zetten hier sterk op in met ons eigen sociale wijkteam Voormekaar. Tenslotte geven de bewindspersonen aan dat de Jeugdwet wordt aangepast: het Rijk zal de reikwijdte van de jeugdhulpplicht afbakenen. Dit hebben wij nodig, omdat het in de dagelijkse praktijk van Voormekaar lastig blijft om ouders te beroepen op hun eigen kracht of sociaal netwerk.

3. Minder marktwerking, meer samenwerking en betere inkoop van zorg

De inzet van de minister en de staatssecretaris is om met het wetsvoorstel 'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015' gemeenten te helpen om eenvoudiger aan te besteden. En het geeft de mogelijkheid om een Algemene maatregel van bestuur (amvb) reële prijzen Jeugdwet op te stellen. Het Open House Model zal ontmoedigd worden, omdat het leidt tot een te groot aantal aanbieders en daarmee oplopend zorggebruik. De aanbesteding en de inkoopafspraken van de Achterhoek komen grotendeels overeen met de aanpassingen door dit wetsvoorstel. Met het Wetsvoorstel 'integere bedrijfsvoering zorgaanbieders' worden voorwaarden geïntroduceerd aan winstuitkering voor zorg- en jeugdzorgaanbieders. Juist vanwege de redenen genoemd in de Kamerbrief heeft de Achterhoek gekozen voor een aanbesteding en niet voor open house. Daarmee is het aantal gecontracteerde zorgaanbieders gedaald en hebben we afscheid genomen van enkele 'zorgcowboys'. Tevens zijn in de overeenkomsten diverse voorwaarden opgenomen in lijn met het Wetsvoorstel 'integere bedrijfsvoering zorgaanbieders'.

4. Verbetering kwaliteit en effectiviteit van jeugdzorg

Kinderen en ouders moeten erop kunnen vertrouwen dat de zorg die zij ontvangen niet alleen passend is, maar hen ook helpt. De inzet van het Rijk is om het gebruik van effectief bewezen interventies te vergroten. Een landelijke databank is er al (zie www.nji.nl/interventies/erkenning). Daarnaast stimuleert het Rijk een lerend stelsel. Onder andere door een sterke verbinding tussen regionale expertteams en bovenregionale expertisenetwerken. Als Achterhoek zijn we met onze Expertisetafel goed aangehaakt bij deze ontwikkeling om een doorbraak te realiseren voor jeugdigen waarvan de zorg is vastgelopen.

5. Jeugdzorg als effectieve samenwerkingspartner

Wanneer kinderen en gezinnen jeugdhulp nodig hebben, is het van belang dat dit steeds in de context van het gezin wordt ingezet. Bovendien ligt de oorzaak van de noodzakelijke hulp veelal niet bij het kind, maar vaak is er sprake van onderliggende gezinsproblematiek. De inzet van het Rijk is om de verbinding tussen jeugdzorg, onderwijs, bestaanszekerheid en volwassenenzorg te vergroten. Zo kunnen we in het najaar voorstellen verwachten voor structurele oplossingen voor de organisatie van zorg in onderwijstijd. Ook stimuleert het Rijk een integrale gezinsgerichte blik van het lokale team. Voormekaar is niet voor niks vanaf 2015 ingericht voor de doelgroep 0-100 jaar. Afgelopen jaar is dit verder versterkt door Voormekaar tevens de toegang te laten zijn voor Fijnder. De omgekeerde toets (gebaseerd op de integrale verordening sociaal domein 2022) geeft Voormekaar daarnaast handvatten om de integrale gezinsgerichte blik in praktijk te brengen. In het programma van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening 'Een thuis voor iedereen' is er extra aandacht voor jongeren die uitstromen uit jeugdhulp met verblijf die 18 jaar worden. In Berkelland pakken we deze handschoen ook op in de nieuwe Woonstrategie.

Vervolg

In het najaar stellen de partners de Hervormingsagenda jeugd vast. In dezelfde periode kunnen we ook de besparingsmaatregelen van het Rijk verwachten. Op dat moment informeren we uw raad opnieuw.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Berkelland,
de secretaris, de burgemeester,

M.N.J. Broers

drs. J.H.A. van Oostrum

Bijlagen:

- Bijlage 1: Kamerbrief jeugdhulp mei 2022
- Bijlage 2: Onze-jeugd-verdient-beter-agenda-verbetering-jeugdhulp
- Bijlage 3: Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Kopie aan:- Archief

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

10

Uw brief

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Datum 13 mei 2022
Betreft Hervormingen jeugdzorg

Geachte voorzitter,

Ter voorbereiding op het commissiedebat Jeugd van 18 mei 2022 informeren wij u met deze brief over onze visie op het stelsel van jeugdzorg¹ en de hervormingen die naar ons oordeel noodzakelijk zijn. We bouwen hierbij voort op het Advies van de Commissie van Wijzen² en andere adviezen zoals van de SER³ en het manifest de Jeugdsprong.⁴ Met deze brief voldoen we ook aan uw verzoek om een reactie op de brieven van de G4 en de G40 over de extra maatregelen in de jeugdzorg en uw verzoek over de stand van zaken extra maatregelen in de jeugdzorg.⁵

Kern van de brief

Sinds ons aantreden begin dit jaar hebben we zoveel mogelijk gesproken met jongeren en (pleeg)ouders die met jeugdzorg te maken hebben (gehad) over hun ervaringen, wat er wel en niet goed gaat en vooral wat er nodig is om jeugdzorg te verbeteren. Zij vertellen op indringende wijze en met veel urgentie dat hulp en ondersteuning niet altijd beschikbaar is, niet aansluit op hun behoeften of (te) laat wordt ingezet en welke gevolgen dit heeft (gehad) op hun leven. Kinderen en jongeren die met de meest complexe problematiek te maken krijgen of jongeren met een levenslange en levensbrede beperking/aandoening lijken vaak het minst geholpen te worden. Zij dreigen te verzanden in een systeem waarin lichte hulp floreert.

Het beroep op jeugdzorg is de afgelopen decennia sterk gestegen. Volgens de nieuwste CBS-cijfers ontving in 2021 ongeveer 1 op de 7,5 jongeren tot 18 jaar enige vorm van jeugdhulp. Ter vergelijking: in 2015 ontving 1 op de 10 jongeren jeugdhulp en in 1997 bedroeg dit grofweg 1 op de 27. Die toename zit voor een deel in ambulante vormen van hulp, hulp waarvan bovendien de kwaliteit en effectiviteit vaak onduidelijk is. Ook blijft de uitstroom achter oftewel neemt de behandelduur toe. Het aantal aanbieders is daarnaast gestaag toegenomen – in de

¹ Onder 'jeugdzorg' en 'zorg voor de jeugd' wordt in deze brief verstaan: jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering.

² Kamerstukken II 2020-2021 31 839, nr. 777

³ <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2021/van-systemen-naar-mensen.pdf>

⁴ https://beroepseer.nl/wp-content/uploads/2021/09/de_jeugdsprong_herzien_sept2021.pdf.

⁵ 2022Z00401, 2022Z01724 & 2022Z04919

laatste CBS cijfers zijn er 1500 nieuwe aanbieders bijgekomen – en veelal aanbieders van lichtere vormen van zorg. Sommige van hen maken aanzienlijke winsten. Open house aanbestedingen werken deze groei in de hand.

Ook jeugdzorgprofessionals die we hebben gesproken maken zich terechte zorgen. Stuk voor stuk zeer bevlogen mensen, die zich elke dag weer volop inzetten om kinderen, jongeren en gezinnen te helpen. Ze worden vaak hard geraakt met kritiek op wat er niet goed gaat terwijl de context waarin zij werken hieraan vooral debet is. Het jeugdstelsel waarin zij werken kampt met onbedoelde effecten, die o.a. hoge administratieve lasten in de hand werken. Ook is de arbeidsmarkt krap en is in sommige delen van de jeugdzorg de werkdruk erg hoog.

Al met al is de belofte van de decentralisatie – passende hulp, dichtbij huis, gezinsbreed, efficiënter en met minder kosten – onvoldoende waargemaakt. Er wordt meer geld dan ooit aan jeugdzorg besteed. Dat is voor de toekomst niet houdbaar, het moet anders en het moet beter. Alle betrokken partijen - gemeenten, aanbieders, professionals, jongeren zelf en het Rijk – zijn het erover eens dat flinke hervormingen in de jeugdzorg nodig zijn om te zorgen dat kinderen en gezinnen de juiste zorg op de juiste plek krijgen, het stelsel zorginhoudelijk en organisatorisch te verbeteren en duurzaam houdbaar te maken. We willen hiermee niet tekortdoen aan de inzet die al door vele partijen is gepleegd om verbeteringen door te voeren. Er vinden op allerlei plekken in het land mooie ontwikkelingen en initiatieven plaats en hierop bouwen we voort. Maar er is meer sturing nodig om dit overal goed te regelen.

Voor de noodzakelijke hervormingen staan we niet alleen. In het voorjaar van 2021 zijn we - na onderzoek door AEF en na het oordeel van de Commissie van Wijzen en op basis van bestuurlijke afspraken met de VNG - het traject van de Hervormingsagenda Jeugd gestart met de partners van de zogenoemde vijfhoek (naast het Rijk en VNG, aanbieders, professionals en cliënten). De uitspraak van de Commissie van Wijzen is het vertrekpunt voor deze agenda. In het najaar is door meer dan 120 betrokken experts vanuit verschillende perspectieven gewerkt aan bouwstenen voor de agenda. Dit heeft een rijke oogst opgeleverd. De stap die we nu zetten is om vanuit de bouwstenen van de werkgroepen te komen tot een agenda waarmee we de jeugdhulp verbeteren binnen een beheersbaar financieel kader. Streven is dat deze agenda dit najaar gereed is.

Rijk en VNG/gemeenten staan aan de lat voor het realiseren van het in de uitspraak van de Commissie van Wijzen neergelegde financiële kader. In de komende maanden willen wij met VNG/gemeenten en in nauwe samenwerking met professionals, aanbieders en cliëntorganisaties komen tot een pakket maatregelen dat recht doet aan de twee doelstellingen die we onszelf hebben gesteld voor de Hervormingsagenda, namelijk het verbeteren van kwaliteit en passende zorg voor kinderen en gezinnen en het op lange termijn betaalbaar houden van het stelsel. De betrokken partijen (cliënt- en jongerenorganisaties, professionals en aanbieders) hebben aarzelingen bij het gestelde financiële kader, maar willen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid wel bijdragen aan het vormgeven van het pakket maatregelen. Hun gezamenlijke agenda 'Onze jeugd verdient beter'⁶ biedt daarvoor goede aanknopingspunten. In de vormgeving van het proces, dat wij met hen nader zullen uitwerken, zullen we binnen ieders

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

⁶ Zie: <https://www.van.nl/documenten/onze-jeugd-verdient-beter-agenda-verbetering-jeugdhulp>

verantwoordelijkheden recht doen aan ieders taken en rollen.

Bij de uitwerking van de noodzakelijke hervormingen van de zorg voor jeugd - samen met de partners - hanteren wij **vijf leidende principes**:

1. Passende zorg is beschikbaar voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren

Dit betreft enerzijds kinderen en jongeren met complexe problemen of problemen die specialistische hulp vereisen en bijvoorbeeld jongeren met een levenslange en levensbrede beperking/aandoening. Zij worden te vaak van het kastje naar de muur gestuurd, komen te vaak op wachtlijsten terecht of ontvangen niet de zorg die ze nodig hebben. Dit komt bijvoorbeeld doordat onvoldoende juiste zorg voor hen is ingekocht of omdat partijen onvoldoende met elkaar samenwerken om tot een goede oplossing voor hen te komen. Ook de Raad voor de rechtspraak heeft hier recent opnieuw zorgen over geuit.⁷ Daarover spreken wij binnenkort met de Raad. Het is onze prioriteit om hierin verbeteringen te brengen. Zorg die regionaal of landelijk slechts voor een aantal kinderen nodig is zou niet door individuele gemeenten opgepakt hoeven te worden, maar op de schaal waar deze zo simpel en effectief mogelijk georganiseerd kan worden. Daarom gaan wij de regionale inkoop van specialistische zorg verplichten en werken we toe naar sterke regio's van een zekere omvang waar deze inkoop goed georganiseerd wordt. Specifieke vormen van hoog specialistische zorg worden op landelijk niveau georganiseerd. De VNG heeft hiervoor een quick scan laten uitvoeren welke op korte termijn wordt gepubliceerd.

Anderzijds gaat het om kinderen en jongeren die via een jeugdbeschermingsmaatregel zorg nodig hebben. Hier loopt de keten nu te vaak vast. Dit moet meer gezinsgericht, eenvoudig en transparant worden ingericht. We bundelen kennis en expertise op het gebied van kind- en gezinsbescherming in regionale veiligheidsteams. De jeugdbescherming staat onder grote druk, dit maakt dat er ook verbeteringen nodig zijn op korte termijn. Hierover maken we afspraken met o.a. gemeenten en Gecertificeerde Instellingen (GI's).

2. Versterken veerkracht van kinderen en gezinnen in hun normale dagelijkse leven

Opgroeien begint thuis en in de wijk. Ouders en bredere familie of het sociale netwerk spelen hierin vanzelfsprekend de belangrijkste rol. Tegenwoordig valt 'gewoon' gedrag sneller dan vroeger buiten de bandbreedte van wat wordt gezien als 'normaal', zowel op school als thuis. Strubbelingen bij opvoeden en opgroeien horen bij het normale leven en dienen daarom met voorrang in eigen kring binnen sterke sociale verbanden (thuis, op school, in de wijk, etc.) te worden opgepakt. Inzet van professionele hulp komt pas in beeld wanneer problemen de veerkracht, kennis en expertise van gezinnen en het sociale netwerk overstijgen. Als professionele hulp aan de orde is, moeten ouders hiervoor in eerste instantie laagdrempelig en dicht bij huis terecht kunnen. Daarvoor zijn stevige lokale teams nodig met voldoende kennis en expertise, die goed kijken wat nodig is en lichte jeugdhulp zoveel mogelijk zelf leveren. We zetten een heel duidelijk beeld neer van hoe deze teams eruit moeten zien. Om onnodig beroep op jeugdzorg terug te dringen en de jeugdzorg financieel houdbaar te maken naar de toekomst toe is het nodig dat er een gedeeld beeld ontstaat over wat onder jeugdhulp wordt verstaan en waar het wel/niet voor ingezet kan worden. Daartoe gaan we in de Jeugdwet

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

⁷ [Rechters luiden noodklok over voortdurende verslechtering van zorg voor kwetsbare kinderen \(rechtspraak.nl\)](https://rechtspraak.nl/rechters-luiden-noodklok-over-voortdurende-verslechtering-van-zorg-voor-kwetsbare-kinderen)

de reikwijdte van de jeugdhulpplicht strakker afbakenen.

3. Minder marktwerking, meer samenwerking en betere inkoop van zorg

Om de beschikbaarheid van specialistische jeugdzorg te borgen is meer samenwerking tussen gemeenten en aanbieders nodig. De bestaande marktwerking die onzorgvuldig is vormgegeven in de jeugdzorg levert perverse prikkels op die o.a. leiden tot onnodig gebruik van jeugdzorg en een te lange behandelduur. Sommige aanbieders van lichte ambulante hulp maken stevige winsten, terwijl aanbieders van complexe of specialistische zorg verlies leiden. Dat moet anders door betere inkoop van passende zorg die het verschil in het leven van kinderen kan maken: we sturen op goede inkoopprocedures, afspraken, en verantwoording, schrijven voor hoe transparante en reële tarieven tot stand komen en pakken excessieve winsten aan. Waar 'open house procedures' leiden tot een veelheid aan aanbieders gaan we na hoe we dit kunnen beteugelen. De nieuwe wet 'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015' die onlangs in uw Kamer is behandeld, laat zien hoe aanbesteding beter en eenvoudiger kan. De tijd die hulpverleners te veel in administratie steken, moet naar zorg voor kinderen. Om administratieve lasten te beperken is meer standaardisatie van de uitvoering dringend nodig. We maken de administratie voor zorgverleners, gemeenten en aanbieders simpeler en standaardiseren de contracten – mogelijk met een verplichting in de Jeugdwet.

4. Verbetering kwaliteit en effectiviteit van jeugdzorg

Kinderen en ouders moeten erop kunnen vertrouwen dat de zorg die zij ontvangen niet alleen passend is, maar hen ook helpt. Er is op dit moment te weinig zicht op wat werkt in de jeugdhulp en daarom kan hierop ook niet worden gestuurd. De kennis die er wel over bestaat wordt te weinig gebruikt. We ontwikkelen eenduidige kwaliteitskaders, net als in andere sectoren van de zorg. Zorg die bewezen niet effectief is sluiten we uit en behandelingen waarvan we de effectiviteit nog niet weten worden nader onderzocht. We stellen hiervoor een kwartiermaker aan die daarnaast met partijen een landelijke kennisagenda opstelt en een kennisinfrastructuur effectiviteit jeugdhulp ontwikkelt. Dit doen we samen met het veld en de kennispartners, zodat we doorbouwen op wat er nu is. Kennis van ervaringsdeskundigen is hierbij cruciaal.

5. Jeugdzorg als effectieve samenwerkingspartner

Onderwijs is een domein waar een groot deel van de ontwikkeling van kinderen plaatsvindt en een context waarmee de inzet van jeugdhulp absoluut in samenhang moet worden gezien. We zoeken naar alle mogelijkheden om de werelden van zorg en van onderwijs beter met elkaar te verbinden. Dit doen we onder andere door pilots en onderzoek naar collectieve financiering van zorg in het speciaal onderwijs. Op basis van uitkomsten van het onderzoek in oktober 2022 komen we met voorstellen voor structurele oplossingen voor de organisatie van deze zorg in onderwijstijd. En de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen gaat samen met partijen de armoede problematiek aanpakken – wat ook zal helpen om gezinnen beter in staat te stellen voor hun kinderen te zorgen. Bij vragen van gezinnen is jeugdhulp niet altijd het goede antwoord. En wanneer kinderen en gezinnen jeugdhulp nodig hebben is het van belang deze hulp in de context van het gezin in te zetten. De oorzaak van problemen ligt vaak niet bij het kind maar in slechte huisvesting, schulden, armoede, GGZ-, verslavings- of problematiek door een verstandelijk beperking van de ouders of relatieproblemen tussen ouders van kinderen. Onze inzet is de samenhang van jeugdzorg met aanpalende zorg en ondersteuning te versterken, waaronder de aanpak

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

bestaanszekerheid, volwassenen-ggz en aanpak kinderarmoede. We vergroten de samenwerking op wonen, waar dit kan bijdragen aan bijvoorbeeld een betere uitstroom uit jeugdzorginstellingen.

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Naast inhoudelijke verbeteringen zijn ook dringend **verbeteringen nodig in de randvoorwaarden** voor een goed functionerend en houdbaar jeugdstelsel:

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

a. Beter inzicht in de werking van het jeugdzorgstelsel en de financiën

Waar het jeugdstelsel niet goed functioneert, is meer sturing nodig. Maar hiervoor hebben we op dit moment niet voldoende goede en tijdige data. We willen daarom komen tot een betere landelijke monitoring. Hiermee brengen we het functioneren van landelijk en gemeentelijk beleid beter in beeld, kunnen we op basis van feiten keuzes maken, kunnen we van elkaar leren en het stelsel ook beter beheersbaar maken.

b. Verbeteren arbeidsmarkt jeugdzorg

Goede en gemotiveerde professionals zijn essentieel voor goede jeugdzorg. Samen met partners nemen we initiatieven om te zorgen voor voldoende medewerkers in de jeugdzorg die ook graag willen blijven werken in de jeugdzorg. Dit gebeurt onder andere aan de arbeidsmarkttafel jeugd. De minister voor Langdurige Zorg en Sport zal op korte termijn de contouren van de zorg- en welzijn brede aanpak naar uw Kamer sturen. Daarnaast werken we met betrokken partijen aan specifieke thema's binnen de jeugdzorg zoals ruimte voor goed werkgeverschap en werkplezier en vakmanschap van professionals.

c. Meer samenhang in bestuurlijke en financiële verhoudingen

In lijn met de uitspraak van de Commissie van Wijzen willen we samen met gemeenten komen tot verbeterde financiële en bestuurlijke verhoudingen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de gemeentelijke beleidsvrijheid in balans moet zijn met de te dragen financiële risico's: wie bepaalt betaalt. De wijze van bekostiging dient hierop te worden afgestemd, zodat de overheden gezamenlijk in staat zijn de juiste zorg op de juiste plek binnen de financiële kaders te realiseren.

De hervormingen van de jeugdzorg als geheel moeten, naast een grote kwalitatieve verbetering van de jeugdzorg en het jeugdzorgstelsel, leiden tot een aanzienlijke vermindering van uitgaven voor jeugdzorg. We volgen hier de Commissie van Wijzen die in haar uitspraak van mei 2021 een reeks van besparingen heeft opgenomen. Voor die opgave is de Hervormingsagenda Jeugd in het leven geroepen.

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat aanvullend op het pakket van maatregelen onder de Hervormingsagenda extra besparingen moeten worden gerealiseerd, oplopend tot € 511 miljoen structureel in 2025. Als gevolg hiervan hebben gemeenten/de VNG eerder dit jaar hun medewerking aan de Hervormingsagenda opgeschort. Het kabinet heeft nu, parallel aan de voorjaarsbesluitvorming, besloten dat het realiseren van deze aanvullende besparing een Rijksverantwoordelijkheid is. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om maatregelen te nemen die tot deze besparing zullen leiden. Nu gemeenten van deze verantwoordelijkheid worden ontzien, zijn gemeenten weer gecommitteerd om samen tot de Hervormingsagenda te komen, die dit najaar gereed moet zijn.

Ten slotte, kinderen verdienen het om op te groeien in een gezonde, kansrijke en veilige omgeving, zodat zij zich volop kunnen ontwikkelen en ontplooien, ongeacht kwetsbaarheid of beperking. Als dat onverhoopt niet lukt, moet er laagdrempelige

hulp beschikbaar zijn, dicht bij het gezin. Hiervoor is een stevig lokaal team nodig met voldoende kennis en expertise en dat breder kijkt dan alleen jeugdzorg. Mocht er uiteindelijk wel (specialistische) jeugdzorg of jeugdbescherming nodig zijn, dan is het van belang dat dit aansluit bij waar het kind behoefte aan heeft. Passende zorg en ondersteuning van goede kwaliteit, op de juiste plek en op het moment dat het nodig is. Ieder kind mag verwachten dat wij het systeem zo inrichten, dat dit voor hen beschikbaar is. Met de genoemde hervormingen willen wij er naartoe werken dat wij aan deze verwachting kunnen voldoen. Deze opgave van het jeugdbeleid vloeit ook voort uit het VN-Kinderrechtenverdrag.⁸

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

De opbouw van deze brief is als volgt:

- Kernproblemen in de jeugdzorg
- Vijf leidende principes bij hervormingen jeugdzorg
- Verbeteren randvoorwaarden voor een goed functionerend en houdbaar jeugdstelsel, hervormingsagenda en extra besparingen Coalitieakkoord
- Vervolgtraject
- Actuele ontwikkelingen, waaronder moties en toezeggingen (bijlage 1)

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

1. Kernproblemen in de jeugdzorg

Per 1 januari 2015 is de zorg voor jeugd⁹ – na een voorbereidingsperiode van vijf jaar – gedecentraliseerd naar gemeenten met als belangrijke doelen: versterken van het opvoedkundig klimaat rond gezinnen, normaliseren van opvoedproblemen met inzet van eigen kracht en sociaal netwerk, tijdig bieden van de juiste hulp op maat, integrale hulp sociaal domein breed aan kinderen en gezinnen en meer ruimte voor professionals om hun belangrijke werk met plezier te doen. Met de decentralisatie kwamen de verschillende budgetten voor de zorg voor jeugd (Provincies, Awbz, Zvw, Rijk, gemeenten) ontschot onder regie van gemeenten.

De evaluatie van de Jeugdwet van 2018 laat zien dat de overgang van de jeugdzorg naar gemeenten (de transitie) goed is verlopen en dat de continuïteit van zorg in de overgangperiode is gerealiseerd.¹⁰ De evaluatie concludeert echter ook dat de inhoudelijke veranderslag (de transformatie) nog onvoldoende van de grond is gekomen.

De afgelopen jaren hebben gemeenten, jeugdzorgaanbieders, professionals, cliënt- en jongerenorganisaties samen met het Rijk goede stappen gezet om de jeugdzorg inhoudelijk te verbeteren, onder meer met het programma Zorg voor de Jeugd. Uw Kamer is hierover eind vorig jaar geïnformeerd.¹¹

⁸ Het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (1990) is voor Nederland op 8 maart 1995 in werking getreden. De kern van het verdrag is dat kinderen veilig, gezond en kansrijk opgroeien, zich ontwikkelen en meedoen.

⁹ Provinciaal gefinancierde jeugdzorg, jeugdbescherming en jeugdreclassering, Zvw gefinancierde jeugd-ggz, AWBZ-gefinancierde zorg voor kinderen met licht verstandelijke beperkingen, Rijk gefinancierde gesloten jeugdhulp en gemeentelijke preventieve jeugdvoorzieningen.

¹⁰ Evaluatie Jeugdwet, januari 2018.

¹¹ In het kader van het programma Zorg voor de jeugd zijn regionale expertteams ingericht, bovenregionale expertisenetwerken van start gegaan, is de uitvoeringspraktijk verbeterd via handreikingen, richtlijnen en leernetwerken en is gewerkt aan aanpassing van wet- en regelgeving en bestuurlijke afspraken om het stelsel beter aan te laten sluiten op de praktijk, zoals via het langer verblijf in pleeggezinnen en gezinshuizen, verbetering van de rechtspositie van jongeren in gesloten jeugdhulp en verbetering van de beschikbaarheid van zorg voor de jeugd via regionale samenwerking.

Nu – zeven jaar na invoering van de Jeugdwet – moeten we concluderen dat de beloften van de decentralisatie – passende hulp, dichtbij huis, brede triage, integraal in de context van het gezin, efficiënter en met minder kosten – onvoldoende zijn waargemaakt. Talrijke rapporten en adviezen¹² laten zien dat zich een aantal hardnekkige knelpunten in de jeugdzorg voordoet die om ingrijpende hervormingen vragen:

Nog te vaak is geen sprake van passende zorg:

- Te veel kinderen die kampen met complexe problemen en specialistische zorg nodig hebben komen op wachtlijsten terecht of ontvangen geen passende zorg. De meest passende vorm van zorg is niet altijd beschikbaar en/of er is gebrekkige samenwerking tussen partijen.
- Er is veel diversiteit in de wijze waarop de toegang is geregeld. Naast goede voorbeelden blijkt uit diverse rapporten dat het de vraag is of er voldoende kennis en expertise "aan de voorkant" is. Daarnaast kunnen kinderen en ouders op verschillende manieren toegang krijgen tot jeugdzorg (route wijkteams, medische route, gerechtelijke uitspraak). Het vraagt veel van gemeenten om hier goed op te sturen. Ook moeten er nog stappen worden gezet in het integraal aanbieden van hulp voor het gehele gezin, zowel binnen het gemeentelijke domein als ook over diverse wettelijke kaders heen.
- Er is geen gedeeld beeld van de reikwijdte van de gemeentelijke jeugdhulpplicht. Noch maatschappelijk, noch in de uitvoering is het helder wat wordt verstaan onder jeugdhulp en waarvoor het wel/niet ingezet kan worden. De Jeugdwet kent een jeugdhulpplicht (geen individueel recht) met een brede omschrijving. Er is momenteel een te groot maatschappelijk beroep op jeugdzorg: kinderen met gedrag dat "anders" is of lastig, worden te snel gezien als kinderen met een 'probleem' waarvoor professionele hulp moet worden ingeschakeld. Het gevolg daarvan is een sterke stijging van het aantal kinderen waaraan maatwerkvoorzieningen ambulante hulp wordt geboden. Ook uit de CBS-cijfers blijkt dat het jeugdhulpgebruik stijgt. In 2015 ontving 1 op de 10 jongeren¹³ onder de 18 jaar jeugdhulp en in 2021¹⁴ was dat 1 op de 7,5.
- De bescherming van kinderen en gezinnen is onvoldoende gericht op het kind. Vanwege het huidige wettelijke kader zijn veel organisaties betrokken en de keten werkt onvoldoende transparant voor kinderen en gezinnen. Goede coherente aanpak van kind- en gezinsbescherming ontbreekt. Volgens de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Inspectie Justitie en Veiligheid staat de werking van de jeugdbeschermingsketen onder druk en zijn stevige verbeteringen op korte en lange termijn nodig.¹⁵
- Een deel van het beroep op jeugdzorg komt voort uit problemen van ouders en niet van het kind zelf. Veel problemen waarvoor nu jeugdhulp wordt aangeboden vinden hun oorzaak elders (armoede/schulden/GGZ-problematiek/(vecht)scheiding). Problemen worden daardoor niet altijd op de

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

¹² SER "Van systemen naar mensen", Onderzoek AEF naar structureel benodigd budget voor jeugdzorg, Eindrapport van de Commissie van Wijzen, Manifest "de jeugdsprong" van FNV en Stichting Beroepseer, Rapport "samen verder" van de IGJ, Kinderombudsman, Ombudsman, NZa en Raad voor Volksgezondheid en Samenleving
Jaarbericht 2020 Inspectie JenV. Het rapport "veelbelovend" van het SER jongerenplatform.

¹³ CBS Jaarrapport jeugdhulp 2015.

¹⁴ CBS Jaarrapport Jeugdhulp 2021.

¹⁵ Stand van zaken jeugdbeschermingsketen', mei 2022 (zie bijlage 1).

juiste plek aangepakt en inzet van jeugdhulp is daardoor ook niet altijd effectief.

- Er is te weinig zicht op kwaliteit en effectiviteit van zorg. Er is nog te weinig zicht op effectieve interventies en kwaliteit, waardoor het niet altijd duidelijk is welke zorg in welke situatie het meest passend is.

Ook het jeugdstelsel zelf moet worden verbeterd:

- Er moeten eenduidige kaders komen voor het opdrachtgeverschap van gemeenten en opdrachtnemerschap van aanbieders.
- We zien een diversiteit in kwaliteit tussen regio's, gemeenten en aanbieders.
- De regionaal en landelijk beschikbare data zijn onvoldoende voor goed zicht op de werking en de effecten van het jeugdstelsel.
- Tussen Rijk en gemeenten dient de verdeling van verantwoordelijkheden en risico's beter georganiseerd te worden.
- De administratieve lasten/coördinatiekosten zijn te hoog door een hoge diversiteit in de uitvoering. Er is veel te winnen door minder variatie in de uitvoering.
- De oprichting van de Jeugdautoriteit in 2019 en de ondertekening van het convenant Bevorderen continuïteit jeugdhulp in 2021 zijn eerste aanzetten geweest tot toezicht op de jeugdzorgcontinuïteit. Dit moet worden doorontwikkeld.
- Een zorgbreed knelpunt: tekort aan goed opgeleide professionals en hoog ziekteverzuim, waarbij de prognoses zijn dat de vraag naar personeel de komende jaren zal toenemen.

Nieuwste cijfers jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering¹⁶

De meest recente CBS-cijfers over 2021 laten een daling van het aantal jongeren in gesloten jeugdhulp zien (1.815 jongeren in 2021, een daling van 265 jongeren ten opzichte van 2020) en een toename van het aantal jongeren in gezinsgerichte hulpverlening (van 5.000 in 2020 naar 6.500 in 2021). Ten opzichte van 2019 is het aantal jongeren in gesloten jeugdzorg met zo'n 29% afgenomen. Dit toont aan dat betrokken partijen hard werken aan de gewenste transformatie van hulp in (grootschalige) instellingen naar hulp in gezinsvormen. Aan de andere kant illustreren de nieuwste CBS-cijfers ook de hierboven geschetste problemen. Zo blijft het jeugdhulpgebruik stijgen. Hierbij verschilt het jeugdhulpgebruik ook sterk per regio. In gemeenten met het laagste jeugdhulpgebruik ontvingen ongeveer 1 op de 20 jongeren jeugdhulp terwijl dit in gemeenten met het hoogste jeugdhulpgebruik 1 op de 5 jongeren bedroeg. Op 31 december 2021 hadden 32.005 jeugdigen een kindbeschermingsmaatregel; dit is ongeveer 1% van alle jeugdigen tot en met 17 jaar. Voor het eerst sinds 2016 zijn er meer kindbeschermingsmaatregelen beëindigd dan gestart, er is een daling te zien van 2,4%. Op 31 december 2021 hadden 5.015 jongeren een jeugdreclasseringsmaatregel. Het aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel is daarmee verder gedaald. De afname is in 2021 met 8% net zo hoog als in 2020. Voor een volledig overzicht van de CBS-cijfers verwijzen wij u naar de bijlagen.

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

¹⁶ De meest recente CBS-cijfers zijn bijgevoegd bij deze brief

2. Vijf leidende principes bij hervormingen jeugdzorg

Bij de uitwerking van de noodzakelijke hervormingen van de zorg voor jeugd - samen met de partners - hanteren wij **vijf leidende principes**:

1. Passende zorg is beschikbaar voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren
2. Versterken veerkracht van kinderen en gezinnen in hun normale dagelijkse leven
3. Minder marktwerking, meer samenwerking en betere inkoop van zorg
4. Verbetering kwaliteit en effectiviteit van jeugdzorg
5. Jeugdzorg als effectieve samenwerkingspartner

Leidend principe 1: Passende zorg is beschikbaar voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren

a. Kinderen met complexe problemen of die specialistische hulp nodig hebben moeten op tijd passende hulp en ondersteuning ontvangen.

Specialistische jeugdhulp, zowel in het vrijwillig-, gedwongen-, civiel- of strafrechtelijk kader, moet zo georganiseerd zijn dat kinderen en jongeren zo kort mogelijk op wachtlijsten staan. Gesloten jeugdzorg willen we zoveel als mogelijk afbouwen en de zorg kleinschaliger organiseren naar woonvoorzieningen met een laag niveau van beveiliging. De CBS-cijfers (zie bovenstaand) tonen aan dat betrokken partijen, zoals gemeenten en aanbieders, hier al belangrijke stappen in zetten. We gaan verder met deze transitie.

Onze inzet is:

- *Specialistische zorg wordt centraler georganiseerd, zoals afgesproken in het Coalitieakkoord.*

Het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' (die in het najaar richting uw Kamer komt) verplicht gemeenten tot regionale samenwerking bij de inkoop en organisatie van bepaalde vormen van (specialistische) jeugdhulp (waaronder de specialistische jeugd-ggz), specialistische jeugdhulp in het strafrechtelijk kader, kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Gemeenten dienen hiertoe een gemeenschappelijke regeling te treffen als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen. Hiermee wordt de democratische legitimiteit van de regionale organisatie geborgd. Daarnaast zijn we met gemeenten in gesprek over de doorontwikkeling van het Landelijk Transitie Arrangement en bezien we hoe we de centralere inkoop van hoog specialistische, vaak landelijk gecontracteerde, vormen van jeugdhulp, waaronder hoog specialistische jeugdhulp in het strafrechtelijk kader, kunnen borgen. Hiermee geven we ook uitvoering aan de motie Westerveld¹⁷ die vraagt om afspraken met de VNG over het behoud van expertisecentra met landelijke functie.

- *Toewerken naar sterke en congruente regio's die de regionale inkoop van specialistische zorg voor jeugdigen goed kunnen organiseren.*

We signaleren dat een aantal jeugdregio's te klein is om bepaalde vormen van specialistische jeugdhulp goed te kunnen regelen. Minder regio's en meer congruentie in buitengrenzen van regio's is daarom gewenst. De komende periode gaan wij hierover samen met de betrokken partijen in gesprek.

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

¹⁷ Kamerstukken II 2021-2022 35 816, nr. 13

- Hiermee geven we tevens uitvoering aan de motie Maeijer¹⁸ over het bovenregionaal regelen van gespecialiseerde jeugdzorg.
- *Gemeenten en aanbieders ondersteunen in hun regionale verantwoordelijkheid voor de aanpak van wachttijden.*
Samen met de VNG hebben we het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ) opdracht gegeven in samenwerking met het Ketenbureau i-Sociaal Domein (Ketenbureau) inzicht en overzicht van regionale wachttijden te creëren. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande data en inzichten. De aanpak van het OZJ is een combinatie van 1) data-analyse; 2) een structurele aanpak naar onderliggende oorzaken; en 3) specifieke ondersteuning van regio's. De Kamer is bij brief van 18 maart jl.¹⁹ nader geïnformeerd.
 - *Gesloten jeugdzorg zoveel als mogelijk afbouwen*
We willen het aantal uithuisplaatsingen drastisch verminderen. Daarnaast zetten we in op het voorkomen van gesloten jeugdzorg. Waar gesloten jeugdzorg toch nodig is gaan we deze met gemeenten en aanbieders transformeren naar woonvoorzieningen met laag niveau van beveiliging. Zie ter toelichting bijlage 1 bij deze brief.

Bij de uitwerking van deze hoofdlijnen betrekken we ook moties op dit terrein, zoals de motie De Neef over inventariseren hoe gemeenten nauwkeuriger en gericht jeugdzorg kunnen inkopen.²⁰

b. Kinderen met een jeugdbeschermingsmaatregel moeten kunnen rekenen op goede zorg.

De bescherming voor kinderen en gezinnen, en daarmee het jeugdbeschermingsstel, moet meer gezinsgericht, eenvoudiger, lerend en transparanter worden ingericht. Rechtsbescherming moet gewaarborgd zijn. Hiervoor is in 2021 een toekomstscenario ontwikkeld. De kern hiervan is dat gezinnen en kinderen beter en sneller worden geholpen. Daarbij wordt toegewerkt naar één vast gezicht vanuit het Lokaal Team dat hulp verleent aan een gezin, dat indien nodig optrekt met een professional vanuit het op te richten Regionaal Veiligheidsteam waarin functies van de GI's, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming zijn samengebracht.

Onze inzet is:

- *Landelijke ondersteuning van regio's en proeftuinen*
De komende jaren wordt in gezamenlijkheid toegewerkt naar de realisatie van het toekomstscenario. In opdracht van VWS, JenV en de VNG is een landelijk programma ingericht dat in nauwe samenwerking met gemeenten en regio's proeftuinen stimuleert en ondersteunt in het beproeven en (door)ontwikkelen van (onderdelen van) het toekomstscenario. Daartoe wordt een experimenteer kader opgesteld dat het uitproberen in proeftuinen mogelijk maakt. Het landelijk programma pakt ook andere uitwerkingsvraagstukken op, zoals de schaalgrootte en aansturing van de regionale veiligheidsteams, de opzet van een netwerk dossier en informatievoorziening en de betrokkenheid van de volwassenen GGZ om meer gezinsgericht te kunnen werken aan veiligheid. Er is veel animo bij gemeenten om mee te doen aan deze beweging. Ook alle partners in de jeugdbescherming werken in de proeftuinen

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

¹⁸ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 116

¹⁹ Kamerstukken II 2021-2022 31 839, nr. 816

²⁰ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 114

constructief mee. De urgentie van een beter werkend en eenvoudiger stelsel van jeugdbescherming wordt breed gevoeld (motie Peters en Simons²¹). Nog dit jaar wordt het aantal proeftuinen uitgebreid van zes naar tien. Ook andere gemeenten en regio's worden gestimuleerd te gaan werken volgens de uitgangspunten van het toekomstscenario. Gemeenten kunnen de middelen vanuit de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslagen hiervoor inzetten.

- *Gebruik ervaringen programma's Geweld hoort Nergens Thuis en Scheiden zonder schade.*

In de jeugdbrief van november 2021²² is aangegeven dat het programma Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT) geïntegreerd wordt in de aanpak van het programma toekomstscenario. De basis die door GHNT de afgelopen jaren in en met de regio's is gelegd via het versterken van de lokale teams, het organiseren van integrale sturing en het gefaseerd werken aan veiligheid, biedt een stevig fundament waarop we het toekomstscenario verder kunnen (door)ontwikkelen en de aanpak van huiselijk geweld verder kunnen borgen. Ook de opbrengsten van het programma Scheiden zonder Schade worden benut in het programma toekomstscenario, we weten immers dat in een groot deel van de gezinnen waar een kindbeschermingsmaatregel aan de orde is, sprake is van scheidingsproblematiek.²³

- *Instellen adviescommissie rechtsstatelijkheid en rechtsbescherming*
In de jeugdbrief van november 2021 bent u door onze ambtsvoorgangers geïnformeerd over een in te stellen commissie die zal adviseren over hoe de onafhankelijke toets en het advies aan de rechter binnen het toekomstscenario moeten worden gepositioneerd en over het versterken van de rechtsbescherming in de jeugdbeschermingsketen. De samenstelling van de commissie heeft helaas vertraging opgelopen. Er wordt naar gestreefd de adviescommissie op korte termijn van start te laten gaan, zodat adviezen in de tweede helft van 2022 beschikbaar kunnen komen. De commissie zal betrokken worden bij de aanbevelingen uit de factsheet uithuisplaatsingen van de Universiteit Leiden.²⁴ De commissie kan direct putten uit de ervaringen en ideeën van de betrokken organisaties en proeftuinen over deze vraagstukken.

Het toekomstscenario biedt een belangrijk perspectief op noodzakelijke veranderingen in een complex stelsel. Regio's, proeftuinen en uitvoeringsorganisaties hebben – zeker in dit decentrale stelsel – tijd en ruimte nodig om te experimenteren, te leren en met elkaar te ervaren hoe de samenwerking in de keten anders en beter kan. Ook de ervaringen van kinderen en ouders worden hierbij betrokken. Wij volgen dat proces – samen met de VNG – op de voet en bewaken de voortgang.

Continuïteit jeugdbescherming en jeugdhulp in gedwongen kader

Ondanks de inspanningen van gemeenten, Gecertificeerde Instellingen (GI's), jeugdhulpaanbieders en het Rijk blijft de jeugdbescherming onder druk staan, zo schrijven ook de inspecties.²⁵ Door onder meer krapte op de arbeidsmarkt en uitstroom van gekwalificeerd personeel blijven de wachttijden bij Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, GI's en (specialistische) jeugdhulp te lang en de werkdruk bij professionals te hoog, zo constateren ook de Jeugdautoriteit en de inspecties. We zien met name bij GI's een steeds grotere opgave om voor alle

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

²¹ Kamerstuk 31839, nr 797

²² Kamerstuk 31 839, nr. 812

²³ Kamerstuk 33 836, nr. 66

²⁴ [Factsheet uithuisplaatsingen kinderen opgesteld - Universiteit Leiden](#)

²⁵ Stand van zaken jeugdbeschermingsketen', mei 2022 (zie bijlage).

kinderen tijdig te kunnen starten met de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel en aan elk kind met een maatregel een vaste jeugdbeschermer te koppelen. Met de tijdspanne die nodig is om het toekomstscenario te ontwikkelen en implementeren is het dan ook noodzakelijk om op korte termijn extra maatregelen te nemen, zoveel mogelijk in verbinding met het scenario en de hervormingsagenda.

Om kinderen op korte termijn beter en tijdiger de noodzakelijke bescherming en hulp te bieden zetten we in op twee sporen:

Spoor 1: Maatwerk binnen de regio

Wij gaan in iedere jeugdbeschermingsregio in gesprek met gemeenten en GI's om een beeld te krijgen van de problematiek, gezette stappen en verbetermogelijkheden in die regio. Op grond van deze bespreking maken we bestuurlijke afspraken over de te nemen verbeterstappen in de specifieke regio's en wie daarvoor aan zet is. We maken daarbij gebruik van de inzichten van de Jeugdautoriteit en de inspecties in de situaties in de jeugdbeschermingsregio's en in de onderliggende problematiek. Afhankelijk van de knelpunten kunnen de afspraken gaan over verlaging van de werkdruk van jeugdbeschermers, realiseren van tijdige en passende jeugdhulp in het gedwongen kader, verbinding met regionale expertteams of verminderen van de instroom in de jeugdbescherming. Voor de zomer zullen de belangrijkste knelpunten en benodigde verbeteracties voor de korte termijn per jeugdbeschermingsregio inzichtelijk zijn.

Spoor 2: Landelijke aanpak

Daarnaast pakken we regio-overstijgende uitdagingen aan in een landelijke aanpak:

- We ontwikkelen, in opvolging van de door uw Kamer aangenomen moties, met o.a. gemeenten en GI's een kwaliteitskader en genormeerde prestatiebeschrijvingen waardoor zij betere afspraken over prestaties, tarieven en bijbehorende caseload kunnen maken. ²⁶
- We dragen bij aan het inventariseren, ontwikkelen en verspreiden van succesfactoren gericht op verminderen van werkdruk en behoud van medewerkers.
- We onderschrijven de ontwikkeling van een handelingsperspectief waarmee de GI invulling kan geven aan de noodzakelijke begeleiding en daarmee zicht blijft houden op de veiligheid van het kind, in de situatie waarbij het door personeelstekort niet meer lukt om tijdig een jeugdbeschermer in te zetten.
- Het OZJ ontwikkelt praktische tools voor jeugdbeschermers om jongeren in een complexe situatie, zoals complexe scheidingen, beter te helpen.
- Krapte op de arbeidsmarkt in de jeugdbeschermingsketen is een hardnekkig vraagstuk. We verkennen de mogelijkheid van een stimuleringsregeling om zij-instroom binnen de jeugdzorgsector te bevorderen, met specifieke aandacht voor jeugdbescherming en specialistische jeugdhulp.
- We werken aan verbetering van de instroom en voorkomen van uitstroom van medewerkers in de jeugdbescherming door de GI's te ondersteunen bij de ontwikkeling van campagnes. Ook de communicatieprofessionals van betrokken partners binnen de jeugdbeschermingsketen zoals GI's, RvdK, VT en de Rechtspraak, zoeken onderling meer de samenwerking op om gezamenlijk diverse aspecten binnen jeugdbescherming meer toe te lichten. Net als de GI's heeft ook de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) te kampen

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

²⁶ Kamerstuk 31 839, nrs. 793 en 796

met wachtlijsten en personeelsproblematiek. De ingezette acties binnen de RvdK vindt u terug in bijlage 1.

Leidend principe 2: Versterken veerkracht van kinderen en gezinnen in hun normale dagelijkse leven

Het is belangrijk dat kinderen en gezinnen veerkrachtig zijn en samen met hun sociale netwerk en leefomgeving problemen het hoofd kunnen bieden. Inzet van professionele hulp komt pas in beeld wanneer problemen de veerkracht, kennis en expertise van gezinnen en het sociale netwerk overstijgen. In deze tijd valt 'gewoon' gedrag sneller dan vroeger buiten de bandbreedte van wat wordt gezien als 'normaal', zowel op school als thuis. Kinderen komen daardoor (te) snel in de jeugdhulp terecht voor situaties die eigenlijk bij het gewone opvoeden en opgroeien horen. Verhelderen van de reikwijdte van de jeugdhulpplicht is nodig om onnodig beroep op jeugdzorg terug te dringen en de jeugdzorg financieel houdbaar te maken naar de toekomst toe. Het is nodig dat er een gedeeld beeld ontstaat over wat onder jeugdhulp wordt verstaan en waar het wel/niet voor ingezet kan worden.

Onze inzet is:

- *Starten maatschappelijk debat over wat wordt verstaan onder het normale opgroeien en opvoeden en wat wordt verstaan onder gebruikelijke zorg.* Hierdoor wordt duidelijker wanneer jeugdigen problemen ervaren die bij het normale opvoeden en opgroeien horen en het niet nodig is jeugdhulp te verlenen. We starten een maatschappelijk debat over wat we als samenleving vinden dat 'normaal' is en dat opvoeden en opgroeien gepaard gaat met uitdagingen, vragen en onzekerheden. Hiermee sluiten we aan bij de motie van de leden Peters en Van der Staaij²⁷ waarin zij oproepen om uit te spreken dat niets doen ook in de jeugdzorg wel een optie is (en dat vertrouwen geven zonder naïef te zijn de norm hoort te zijn). Ook sluiten we hiermee aan bij het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid 'Kiezen voor houdbare zorg. Mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak' van 15 september 2021.²⁸
- *Versterken sociale en pedagogische basis*
Het kabinet investeert op verschillende manieren in het versterken van de sociale en pedagogische basis, onder andere in het onderwijs, kansengelijkheid en door de Rijke Schooldag waarmee een impuls wordt gegeven aan een kansrijke omgeving voor kinderen. Vanuit VWS zetten we extra in op het programma Kansrijke Start en stimuleren we dat gemeenten een samenhangend jeugdbeleid voeren. Gemeenten hebben zelf een sleutelrol om de jeugdgezondheidszorg hiervoor op een goede manier in te zetten. VWS is voornemens in te zetten op "Opgroeien in een Kansrijke Omgeving"(OKO). OKO is een Nederlandse aanpak, die gebaseerd is op de uitgangspunten van het IJslandse preventiemodel, aangevuld en aangepast voor de Nederlandse context. Met OKO werken gemeenten op een data gestuurde, community- en evidence-based wijze aan het voorkomen van het gebruik van alcohol, drugs en tabak door jongeren en aan het verbeteren van het welbevinden van jongeren.
- *Inzet op meer vrij toegankelijke collectieve voorzieningen.*
We zetten in op minder individuele maatwerkvoorzieningen door meer collectieve en vrij toegankelijke voorzieningen in de directe leefomgeving van

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

²⁷ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 122

²⁸ Zie: <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2021/09/15/kiezen-voor-houdbare-zorg>

jeugdigen te stimuleren. Goede (vrij toegankelijke) voorzieningen zijn nodig in het dagelijkse leven van elk kind en gezin, (zoals school, goede woonruimte, voorzieningen in de wijk, sport, cultuurbeoefening, scouting, (jeugd)gezondheidszorg, welzijn) waar kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen en ouders gesteund worden bij hun ouderschap. We bevorderen hierbij de inzet van informele steunfiguren.

- *Stevige lokale teams die triage goed op orde hebben, werken aan het herstel van het gewone leven, gezinsgerichte werken en zelf hulp verlenen door goed opgeleide professionals, met juiste expertise, ruimte en mandaat en voldoende tijd om te leren en reflecteren.*

Inzet is de deskundigheid in de toegang te versterken. Wij ondersteunen dit door, in samenhang met de hervormingsagenda, bestuurlijk een stevig kader neer te leggen voor doorontwikkeling van de bestaande (veelal) indicatiestellende teams naar 'stevige lokale teams 2.0'. De komende maanden werken we samen met de partners een businesscase 'stevige lokale teams' uit. Streven is dit najaar het nieuwe bestuurlijke kader lokale teams gereed te hebben.

- *Verhogen waarborgen voor kwalitatief goede zorg en uitsluiten zorgvormen die bewezen ineffectief zijn.*

Jeugdigen die zorg nodig hebben moeten goede, tijdige en passende zorg ontvangen (ook om zwaardere zorg te voorkomen). Deze zorg moet bovendien zo effectief mogelijk zijn.

- *Beperken reikwijdte jeugdhulpplicht.*

We beperken de reikwijdte van de jeugdhulpplicht door criteria te formuleren die rekening houden met aard en ernst van de problematiek en de mogelijkheden van de jeugdige en zijn omgeving. Hiertoe wordt de Jeugdwet aangepast.

- *Stimuleren mentale gezondheid van kinderen en gezinnen.*

We willen de mentale gezondheid van alle Nederlanders bevorderen, maar zeker ook van jonge mensen. Deze plannen worden momenteel uitgewerkt samen met jongeren en relevante veldpartijen. Streven is de Kamer vóór de zomer te informeren.

Voor genoemde hoofdlijnen werken we de komende maanden samen met de betrokken partijen uit. Daarmee geven we ook uitvoering aan de motie van de leden Peters en Kuiken²⁹ waarin zij verzoeken om in samenwerking met Jeugdzorg Nederland en de VNG versneld werk te maken van wettelijke afbakening van en prioritering binnen de jeugdzorg.

Leidend principe 3: Minder marktwerking, meer samenwerking en betere inkoop van zorg

Om de beschikbaarheid van specialistische jeugdzorg te borgen is meer samenwerking tussen gemeenten en aanbieders nodig. De onzorgvuldig vormgegeven marktwerking in sommige delen van de jeugdhulp zorgt voor perverse prikkels die tot onnodige administratieve lasten leiden en bijgesteld moeten worden. Een inkoopmethode als open house bijvoorbeeld leidt vaak tot een grote hoeveelheid spelers waarop gemeenten nauwelijks kunnen sturen. De inzet is om stevige stappen te zetten naar een veel eenvoudiger uitvoeringspraktijk waarbij excessieve winsten worden aangepakt en administratieve lasten worden verminderd. De administratieve lasten in de

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

²⁹ Kamerstukken II 35 925-XVI, nr. 118

jeugdzorg zijn te hoog en de uitvoering is te complex. Er is veel te winnen door minder variatie in de uitvoering toe te laten en alleen daar ruimte te laten waar beleidsvrijheid voor gemeenten relevant is.

Onze inzet is:

- *Vereenvoudigen inkoop*
Dit doen we om te beginnen via het wetsvoorstel 'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015' dat op 19 april 2022 door de Tweede Kamer is aanvaard. Dit wetsvoorstel helpt gemeenten om eenvoudiger aan te besteden. Het wetsvoorstel geeft ook de mogelijkheid om een amvb reële prijzen Jeugdwet op te stellen. Hiermee willen we gemeenten en aanbieders verplichten om hun prijzen op te bouwen op vastgestelde kostenelementen en zo een prijs transparant op te bouwen. Op deze manier stimuleren we ook prijsdifferentiatie, oftewel dat aanbieders overeenkomstig de zwaarte van de zorg worden betaald. Op dit moment loopt een onderzoek naar wat de voorgenomen amvb reële prijzen Jeugdwet gaat betekenen voor de uitvoeringspraktijk en hoe deze is in te passen in samenhang met andere regelgeving die eveneens betrekking heeft op de uitvoeringspraktijk. Met de bevindingen van deze studie kiezen we een passende ingangsdatum en overgangsregime. Verder blijft het Ketenbureau gemeenten ondersteunen met handreikingen, opleidingen en ondersteuning op maat, omdat inkopen kennis en expertise vereist. Gemeenten hebben zich gecommitteerd aan een Norm voor Opdrachtgeverschap en we zullen aanbieders vragen om een Norm voor Opdrachtnemerschap op te stellen.
- *Onderzoeken mogelijke begrenzing open house*
De inkoopmethode open house kan leiden tot een groot aantal aanbieders en is niet altijd passend. Met het wetsvoorstel 'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015' maken we het voor gemeenten aantrekkelijk om die methode minder vaak te gebruiken, maar we zullen ook een mogelijke begrenzing van deze vorm van inkoop onderzoeken.
- *Aanpak hoge winsten.³⁰*
In de zorg is geen plaats voor extreem hoge winstuitkeringen. Het gaat om de besteding van collectieve middelen en daar moeten we zuinig mee omgaan. Wij vinden dat de beschikbaarheid van goede, toegankelijke en betaalbare zorg aan jeugdigen en hun naasten altijd voorop moet staan. Met het Wetsvoorstel 'integere bedrijfsvoering zorgaanbieders' worden voorwaarden geïntroduceerd aan winstuitkering voor zorg- en jeugdzorgaanbieders.
- *Standaardisatie*
Met het Ketenbureau en met gemeenten en aanbieders verkennen we op dit moment concrete mogelijkheden om de uitvoeringspraktijk drastischer te vereenvoudigen door verdergaande standaardisatie van de drie uitvoeringsvarianten (inspannings-, output- en taakgericht) en de bijbehorende sturing en verantwoording uit te werken.
- *Model Prestatiecodes Jeugd*
Een extern onderzoeksbureau onderzoekt momenteel de invoering van het Model Prestatiecodes Jeugd. Momenteel zijn dit meer dan 3800 landelijke en lokaal gekozen productcodes, wat een enorme administratieve last met zich meebrengt in de inspanningsgerichte uitvoeringsvariant. Op basis van de

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

³⁰ Tijdens het debat op 14 april 2022 over het wetsvoorstel 'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015' is uw Kamer toegezegd om in de voorliggende brief terug te komen op het thema winstuitkering in de jeugdzorg.

uitkomsten van de uitvoeringstoets van het onderzoeksbureau zullen we de verdere besluitvorming over dit model vormgeven.

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Leidend principe 4: Verbetering kwaliteit en effectiviteit van jeugdzorg

Jongeren en hun ouders die in de kwetsbare positie verkeren waarbij jeugdhulp nodig is, moeten erop kunnen vertrouwen dat passende hulp wordt geleverd. Dit betekent onder andere dat de hulpvraag van het kind/gezin het vertrekpunt is, dat er samen wordt beslist over doelen en aanpak en dat er effectieve interventies worden ingezet. Kennis over wat wel of niet werkt is binnen de jeugdhulp nog beperkt. Indien de kennis wel beschikbaar is, is er te veel vrijblijvendheid in de toepassing daarvan. We willen bereiken dat jeugdhulp waarvan bekend is dat het niet effectief is niet meer wordt toegepast en dat er meer onderzoek plaatsvindt naar de werkzaamheid bij interventies waarvan de effectiviteit nog onbekend is. Hierdoor wordt passende zorg gestimuleerd en worden de beperkt beschikbare professionals en middelen optimaal ingezet. Dit is een verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen. Werkgevers moet zorgen voor de juiste randvoorwaarden waarbinnen professionals hun werk kunnen doen en gemeenten moeten kwalitatief goede en effectief hulp inkopen en daarvoor een reële prijs betalen. Gemeenten moeten adequate financiering ontvangen om aan hun taken te kunnen voldoen.

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Onze inzet is:

- *Verstevigen ervaringsdeskundigheid bij de totstandkoming van beleid.*
Jongeren kunnen zelf als geen ander aangeven welke verbeteringen er nodig zijn en hoe hulp en ondersteuning beter toegespitst kan worden op hun wensen en behoeften. We betrekken jongeren daarom nauw bij het hervormen van het stelsel van jeugdzorg en bij het verbeteren van kwaliteit en effectiviteit van jeugdhulp.
- *Kwartiermaker verbetering kwaliteitskaders jeugdhulp.*
Er wordt een kwartiermaker aangesteld die met het veld in de driehoek wetenschap-praktijk/professionals- ervaringsdeskundigen aan de slag gaat met een verbeteringslag op de kwaliteitskaders in de jeugdhulp. Daarbij wordt nadrukkelijk ook de effectiviteit van zorg meegenomen.
Het ZonMw programma 'wat werkt voor jeugd'³¹ onderzoekt onder andere de effectiviteit van interventies. Het NJi onderhoudt, via een erkenningscommissie een databank van effectieve interventies binnen het jeugddomein. Het NJi werkt daarbij met verschillende deelcommissie op vlakken als jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie, justitiële interventies, participatie en veiligheid, etc.
- *Landelijke kennisagenda, landelijke kennisinfrastructuur effectiviteit jeugdhulp en governance*
Met betrokken partijen wordt een landelijke kennisagenda opgesteld met urgente kennisvragen rond effectiviteit. Een landelijke kennisinfrastructuur wordt opgezet waarin deze kennisagenda wordt uitgewerkt, doorontwikkeld, gemonitord en geïmplementeerd. De gezamenlijke verantwoordelijkheid voor kwaliteit en effectiviteit moet beter geborgd worden in het jeugdhulpstelsel zodat de huidige vrijblijvendheid verdwijnt. Op dit moment is er een erkenningsstelsel met meerdere, onafhankelijke deelcommissies van

³¹ Zie: <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/gezondheidsbescherming/jeugd/programmas/programma-detail/wat-werkt-voor-de-jeugd/t/programmaliijn-2-professionals-en-hun-organisatie/>

deskundigen uit wetenschap, beleid en praktijk die interventies beoordelen op effectiviteit. Na erkenning worden de interventies opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies (zie www.nji.nl/interventies/erkenning).

In 2022 wordt een voorstel ontwikkeld met betrokken partners hoe beter van dit erkenningssysteem gebruik gemaakt kan worden bij de inzet van alle vormen van jeugdhulp, in vrijwillig en gedwongen (civiel en strafrechtelijk) kader.

- *Leren van individuele casuïstiek.*

We werken aan een lerend stelsel waarin complexe zorgvragen adequaat worden opgepakt. Vastgelopen casuïstiek waar hulpverlening en lokale toegang niet tot een passende oplossing komen wordt door de 42 regionale expertteams opgepakt waar nodig met ondersteuning vanuit de bovenregionale expertisenetwerken. Naast het oppakken van deze complexe zorgvragen, willen we met elkaar leren van casussen die vastlopen om het zorgstelsel duurzaam te verbeteren. Leerpunten kunnen zowel gaan om inhoudelijke knelpunten en oplossingen, als om samenwerkingsvraagstukken. De regionale expertteams en bovenregionale expertisenetwerken zorgen dat er met alle betrokkenen wordt geleerd vastgelopen zorgvragen. Sinds begin dit jaar wordt dit (boven)regionaal leren gefaciliteerd door een landelijke monitor. Hierin wordt casuïstiek gemonitord door de regionale expertteams en bovenregionale expertisenetwerken volgens een vaste set aan indicatoren. Het monitoren van de casuïstiek zorgt ervoor dat (boven)regionaal een beeld verkregen wordt wat voor soort casussen vastlopen, waarom en hoe tot een oplossing is gekomen. Ook het team Oppakken en Leren van Casuïstiek van het OZJ heeft de casuïstiek waar zij de afgelopen jaren bij betrokken zijn geweest geëvalueerd, hier lessen uit getrokken en deze weer breed gedeeld.³²

Met deze aanpak geven we tevens vorm aan enkele moties op het vlak van kwaliteit en effectiviteit, zoals de motie de Neef en Ceder over betere verankering van de richtlijn in de aan- en toewijzing van behandelingen³³, de motie Peters en Pouw-Verweij over een einde maken aan bewezen ineffectieve jeugdzorg³⁴, de motie de Neef c.s. over het toetsen van de jeugdzorg op bewezen effectiviteit³⁵ en de motie de Neef en Ceder over de maatschappelijke weerslag van behandelingen inventariseren.³⁶

Leidend principe 5: Jeugdzorg als effectieve samenwerkingspartner

Wanneer kinderen en gezinnen jeugdhulp nodig hebben is het van belang dat dit steeds in de context van het gezin wordt ingezet. De oorzaak van de noodzakelijke hulp ligt veelal niet bij het kind, maar vaak is er sprake van onderliggende gezinsproblematiek. Denk hierbij aan slechte huisvesting, schulden, armoede, GGZ-, verslavings- of Verstandelijke Beperving (VB)-problematiek van de ouders, maar ook relatieproblemen. Het is de vraag of jeugdhulp niet (te) vaak wordt aangeboden terwijl (tevens) hulp of bijstand vanuit een andere invalshoek nodig is om tot een structurele oplossing te komen. Een complicerende factor is dat zorg en financiering voor volwassen ouders binnen andere wettelijke regimes valt, zoals de Zorgverzekeringswet of de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015.

³² <https://vng.nl/sites/default/files/2022-02/Lessen%20evaluaties.pdf>

³³ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 115

³⁴ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 123

³⁵ Kamerstukken II 2021-2022 35 721-8

³⁶ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 113

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Onze inzet is:

- *Samenhang jeugdzorg en (passend) onderwijs versterken*
Onderwijs is een domein waar een groot deel van de ontwikkeling van kinderen plaatsvindt en een context waarmee de inzet van jeugdhulp absoluut in samenhang moet worden gezien. We zoeken naar alle mogelijkheden om de werelden van zorg en van onderwijs meer met elkaar te integreren. Samen met het veld werken we aan een betere verbinding tussen onderwijs, jeugdgezondheids- en jeugdzorg. Dit doen we onder andere door pilots en onderzoek naar collectieve financiering van zorg in het speciaal onderwijs. Op basis van uitkomsten van het onderzoek in oktober 2022 komen we met voorstellen voor structurele oplossingen voor de organisatie van deze zorg in onderwijstijd.
- *Integrale gezinsgerichte blik in de toegang.*
Bij gezinsproblematiek op meerdere levensgebieden is een integrale aanpak voorwaardelijk voor effectieve jeugdhulp. Dit vraagt om een integrale gezinsgerichte blik in de toegang, bij de stevige lokale teams, zodat bij onderliggende problematiek op andere domeinen deze parallel aan de jeugdhulp aangepakt wordt. Indien dit niet mogelijk is vanwege beperkende kaders zullen wij samen met gemeenten en professionals bezien hoe we dit kunnen oplossen.
- *Versterken samenhang met aanpalende beleidsterreinen.*
De Jeugdwet is niet het geëigende kader om oplossingen te bieden voor problemen met wonen, werk en schulden. Daarnaast kan jeugdzorg geen duurzame oplossing bieden voor opvoed-, gedrags- en psychische problematiek van kinderen als de onderliggende problemen in de andere domeinen niet tegelijkertijd worden aangepakt. We gaan het gesprek aan met betrokken departementen en partijen over hoe de samenhang met aanpalende beleidsterreinen versterkt kan worden, zodat de inzet op bestaanszekerheid, onderwijs, volwassen hulpverlening en jeugdhulp elkaar versterkt.
- *Verbeteren aansluiting jeugddomein en de volwassenen ggz*
Er is sprake van een sterke samenhang tussen specialistisch ggz gebruik van de ouders en jeugdzorggebruik van de kinderen. Daarom gaan we de samenwerking tussen het jeugddomein en de volwassenen ggz bevorderen en nemen we waar mogelijk barrières weg. Dit is een voorwaarde voor netwerk-samenwerking rondom het gezin.
- *Ondersteunen –samen met SZW en OCW- van de Alliantie kinderarmoede die activiteiten uitvoeren om kinderarmoede te bestrijden.*
- *Integrale aanpak van meervoudige problematiek*
Via de Wet 'Aanpak samenhangende meervoudige problematiek sociaal domein' stimuleren we gemeenten om breed samen te werken binnen en buiten het sociaal domein.
- *Bijzondere aandacht voor jongeren die uitstromen uit jeugdhulp met verblijf die 18 jaar worden*
In het programma 'Een thuis voor iedereen'³⁷ van de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening' is er extra aandacht voor jongeren in een kwetsbare positie. Het is belangrijk dat zij een goede start op de woningmarkt kunnen maken en voorkomen wordt dat zij dakloos raken.

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

³⁷ Brief van 11 mei 2022 aan de Tweede Kamer over programma 'Een thuis voor iedereen'

3. Verbeteren randvoorwaarden voor een goed functionerend en houdbaar jeugdstelsel

In paragraaf 2 hebben we vijf leidende principes toegelicht die we hanteren bij de noodzakelijke hervormingen van de jeugdzorg. Daarnaast is het dringend nodig **een aantal randvoorwaarden te verbeteren** voor een goede werking en financiële houdbaarheid van het jeugdstelsel. Het gaat om:

- a. *Beter inzicht in de werking van het jeugdzorgstelsel en de financiën.*
- b. *Verbeteren arbeidsmarkt jeugdzorg*
- c. *Meer samenhang in bestuurlijke en financiële verhoudingen.*

In par. 3.2 gaan we in op de *Hervormingsagenda Jeugd en aanpak extra besparingen Coalitieakkoord*.

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

3.1 Verbeteren randvoorwaarden

a. Beter inzicht in de werking van het jeugdzorgstelsel en de financiën

We willen komen tot een betere landelijke monitoring van de jeugdzorg en tot betere kwaliteit en beschikbaarheid van data. Waar nodig zullen wij dit wettelijk verankeren. Voor een goed functionerend stelsel is het cruciaal om te beschikken over adequate en tijdige informatie over het gebruik van jeugdzorg en inzicht in onderliggende factoren en lasten. Hiermee kunnen we het functioneren van landelijk en gemeentelijk beleid beter in beeld brengen en verbeteren, kunnen we op basis van feiten keuzes maken, kunnen we van elkaar leren en het stelsel ook beter beheersbaar maken. De doelen betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit, en het evenwicht tussen deze doelen, zijn daarmee leidend.

Inmiddels zijn al de nodige zaken in kaart gebracht om de monitoring te verbeteren. Zo zijn voor bestaande databronnen voor landelijke monitoring van de jeugdzorg (o.a. CBS, IV3 en berichtenverkeer) onderzocht wat de knelpunten zijn en hoe hiermee kan worden omgegaan. Op deze inzichten zullen we voortborduren om te komen tot een betere landelijke monitoring van de jeugdzorg. De Jeugdautoriteit ontwikkelt deze monitor. Het voornemen is om de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) o.a. de taak te geven om meer inzicht te krijgen in de beschikbaarheid van jeugdhulp, kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Dit is onderdeel van het in voorbereiding zijnde wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'.

b. Verbeteren arbeidsmarkt jeugdzorg

Samen met partners nemen we initiatieven om te zorgen voor voldoende medewerkers in de jeugdzorg die ook graag willen blijven werken in de jeugdzorg. Dit gebeurt onder andere aan de arbeidsmarkttafel jeugd. De minister voor Langdurige Zorg en Sport zal op korte termijn de contouren van de zorg en welzijn brede aanpak naar uw Kamer sturen. Daarnaast werken we met betrokken partijen aan specifieke thema's binnen de jeugdzorg zoals ruimte voor goed werkgeverschap en werkplezier en vakmanschap van professionals. Bij de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) wordt in mei 2022 een scholingsregister/ geopend om zij-instroom van personeel te bevorderen. Potentiële zij-instromers en herintreders kunnen zich hier aanmelden en ontvangen een scholingsadvies dat zij moeten afleggen voor een SKJ-registratie.

c. Meer samenhang in bestuurlijke en financiële verhoudingen

Een samenhangend stelsel van bestuurlijk en financiële verhoudingen, dat inhoudelijk goed functioneert en waarin kosten beter beheersbaar zijn, is

randvoorwaardelijk voor een toekomstbestendig jeugdstelsel en kwalitatief goede en passende zorg voor kwetsbare kinderen. Binnen het bestaande jeugdstelsel schuren deze verhoudingen. Er is momenteel een disbalans tussen taken, organisatie, bevoegdheden en bekostiging. Dit vraagt om een wijziging in de afspraken tussen Rijk en gemeenten, waarin sprake is van consistentie in *sturingsmogelijkheden, beleidsvrijheid en financiële verantwoordelijkheden*. Om de balans tussen de bestuurlijke en financiële verhoudingen te verbeteren wordt gekeken naar de rol van het Rijk en gemeenten, de mate van beleidsvrijheid en sturingsmogelijkheden en naar een passend bekostigingsstelsel, volgens het principe: 'wie bepaalt, betaalt'.

3.2 Hervormingsagenda Jeugd en aanpak extra besparingen Coalitieakkoord

Om kinderen en gezinnen nu en in de toekomst van goede jeugdzorg te voorzien is het van belang dat het stelsel van jeugdzorg financieel houdbaar is. Het oordeel van de Commissie van Wijzen³⁸ was kraakhelder: er zijn dringend maatregelen nodig om het stelsel kwalitatief te verbeteren en (financieel) houdbaar te krijgen en te houden. Ook de stijgende macrokosten geven dit aan. Waar de macrokosten in 2015 zo'n € 3,5 miljard bedroegen was dit in 2020 opgelopen tot € 5,6 miljard. Gemeenten hadden in 2019 een tekort van zo'n € 1,6-1,8 miljard. Het oordeel van de Commissie van Wijzen geeft aan op welke manieren er besparingen mogelijk zijn in het stelsel van jeugdzorg.³⁹

Rijk en VNG/gemeenten staan aan de lat voor het realiseren van de in uitspraak Commissie van Wijzen neergelegde financiële kader. In de komende maanden willen wij met VNG/gemeenten en in nauwe samenwerking met professionals, aanbieders en cliëntorganisaties komen tot een pakket maatregelen dat recht doet aan de twee doelstellingen die we onszelf hebben gesteld voor de Hervormingsagenda namelijk het verbeteren van kwaliteit en passende zorg voor kinderen en gezinnen maar ook het op lange termijn betaalbaar houden van het stelsel.

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat in aanvulling op de nog vast te stellen Hervormingsagenda Jeugd extra beleidsmaatregelen in de jeugdzorg worden genomen om aanvullende besparingen olopend tot structureel € 511 miljoen vanaf 2025 te realiseren. De gemeenten hebben eerder dit jaar hun medewerking aan de Hervormingsagenda opgeschort vanwege deze aanvullende besparingen. De Eerste Kamer heeft via de motie Rosenmöller c.s.⁴⁰ de regering verzocht het overleg met de gemeenten te herstellen zonder dat dit belast wordt met de extra bezuiniging uit het Coalitieakkoord. Zoals toegezegd in reactie op deze motie heeft het kabinet dit onderwerp onlangs besproken, parallel aan de voorjaarsbesluitvorming. Het kabinet heeft besloten dat het realiseren van de aanvullende besparingen van € 511 miljoen een Rijksverantwoordelijkheid is. Het is dus aan het Rijk om de aanvullende besparing in te vullen met maatregelen waarvoor het Rijk aan zet is en die niet interfereren met de Hervormingsagenda. Hierbij denkt het kabinet onder andere aan de invoering van een eigen bijdrage zoals vermeld in het Coalitieakkoord en het normeren van de behandelduur. Naar aanleiding van dit kabinetsbesluit zijn de gesprekken tussen Rijk en

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

³⁸ Kamerstukken II 2020-2021 31 839, nr. 777

³⁹ Financiële tabel oordeel Commissie van Wijzen

⁴⁰ EK 35.788, F

gemeenten hervat en heeft de VNG zich weer gecommitteerd aan het komen tot een Hervormingsagenda Jeugd. De komende periode gaan wij gezamenlijk aan de slag met het verder uitwerken van de Hervormingsagenda Jeugd en parallel daaraan gaat het Rijk aan de slag met de uitwerking van voorstellen voor de invulling van de € 511 miljoen. Bij het uitwerken van de voorstellen wordt aandacht besteed aan de gevolgen voor zowel de jeugdigen, hun ouders, de uitvoering door aanbieders en professionals en de samenhang met de voorstellen uit de Hervormingsagenda. Het streven is de Hervormingsagenda dit najaar vast te stellen. In paragraaf 2 en 3 van deze brief hebben wij onze inzet hierbij beschreven. Parallel aan de Hervormingsagenda wordt uiterlijk dit najaar het voorstel voor aanvullende besparingen uitgewerkt.

4. Vervoltraject

We zijn hard aan de slag om de noodzakelijke hervormingen van de jeugdzorg invulling te geven langs de lijnen zoals in voorgaande paragrafen aangegeven. Uw Kamer kan de komende tijd het volgende tegemoet zien:

Vaststelling Hervormingsagenda Jeugd dit najaar

Het streven is dit najaar de Hervormingsagenda Jeugd te kunnen vaststellen in overleg met betrokken partijen. Ook zullen we voor het najaar een deskundigencommissie instellen die tijdens de looptijd van de agenda de opvolging en resultaten zal monitoren. Hierbij betrekken we de motie Peters en Ceder om de maatregelen uit de hervormings-agenda te bezien vanuit de uitvoerbaarheid en de leefwereld van de jongere/cliënt te betrekken.⁴¹ Onze inzet bij het invullen van de hervormingsagenda is geschetst in de paragrafen 2 en 3 van deze brief.

Wetstrajecten

- Het wetsvoorstel *'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'* wordt naar verwachting dit najaar bij de Tweede Kamer ingediend. Dit wetsvoorstel regelt verplichte regionale samenwerking tussen gemeenten bij de organisatie van bepaalde vormen van zorg. Het voorstel bevat tevens 'governance-eisen voor jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen' en bepalingen die een aantal inzicht- en toezichttaken op het terrein van zorg voor jeugdigen bij de NZa beleggen. Deels zijn die taken nu bij de Jeugdautoriteit belegd. Vroegsignalering van continuïteitsrisico's en stelselonderzoek gaan met dit wetsvoorstel over naar de NZa.
- Het wetsvoorstel *'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015'* is op 19 april 2022 door de Tweede Kamer aanvaard en is gereed voor behandeling in de Eerste Kamer.
- Het wetsvoorstel *'Verlenging duur pleegzorg en vervallen van de verleningsbeschikking bij machtigingen tot uithuisplaatsing en gesloten jeugdhulp'* ligt ter behandeling in de Tweede Kamer.
- Voor de *'Amvb reële prijzen Jeugdwet'* wordt, afhankelijk van een onderzoek naar de implicaties voor de uitvoering, gezocht naar een passende ingangsdatum en een overgangsregime.
- De nota naar aanleiding van het verslag bij het wetsvoorstel *'Rechtspositie gesloten jeugdzorg'* is in voorbereiding.

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

⁴¹ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 131

Informereren Kamer

Via bovenstaande aanpak werken wij de komende tijd aan het structureel verbeteren van het stelsel van jeugdzorg. Wij zullen uw Kamer over de vorderingen informeren via periodieke voortgangsbrieven Jeugd. Nog vóór de zomer informeren wij uw Kamer over onze plannen rond de transformatie van de *gesloten jeugdhulp en over onze aanpak ten aanzien van het stimuleren van mentale gezondheid van met name jongeren*. In bijlage 1 bij deze brief informeren wij u over een aantal actuele ontwikkelingen in de jeugdzorg en de uitvoering van een aantal moties en toezeggingen.

Tot slot

In deze brief hebben wij geschetst hoe we de knelpunten in het stelsel van jeugdzorg aan willen pakken. Daarbij staat één doel voorop, namelijk het creëren van een gezonde, kansrijke en veilige ontwikkeling voor alle kinderen en jongeren. In onze gesprekken met alle betrokkenen hebben we gezien dat er veel motivatie is om knelpunten aan te pakken en er echt samen voor te zorgen dat alle kinderen en jongeren gezond en kansrijk opgroeien. Wij waarderen deze inzet van kinderen, jongeren, onze partners binnen de hervormingsagenda en andere betrokken partijen en hebben er vertrouwen in dat we gezamenlijk voor structurele verbetering gaan zorgen. Wij houden uw Kamer op de hoogte via de reguliere voortgangsbrieven Jeugd.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Volksgezondheid, de minister voor Rechtsbescherming,
Welzijn en Sport,

Maarten van Ooijen

F.M. Weerwind

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

BIJLAGE 1: ACTUELE ONTWIKKELINGEN

In deze bijlage wordt achtereenvolgens ingegaan op:

1. Gesloten jeugdhulp zoveel als mogelijk afbouwen en de benodigde zorg kleinschaliger organiseren
2. Raad voor de Kinderbescherming
3. Veilig Thuis
4. Overige verbeteringen jeugdbescherming
5. Richtlijn uithuisplaatsing en Richtlijn crisisplaatsing
6. Monitoren terugplaatsen na uithuisplaatsing
7. Motie Westerveld en Peters over de verwijzindex risicojongeren als wettelijke verplichting uit de Jeugdwet te schrappen
8. Motie Peters en Den Haan over meer centrale regie bij contractering van zorg
9. Motie Van den Berg c.s. over verankering van de formeel steunpersoon in de Jeugdwet
10. Beantwoording vraag van het lid Westerveld over maximumbezoldiging topfunctionarissen in de jeugdzorg
11. Terugkoppeling penetratietesten jeugdhulpinstellingen
12. Marktverkenning Kindertelefoon/Alles oké supportlijn
13. Onderzoek 'Definitie en omvang van de doelgroep jeugdigen met een levensbrede en levenslange hulpvraag' (bijgevoegd)
14. Nader onderzoek 'Verschil in uitstroom jeugdhulp in 4 gemeenten' (bijgevoegd)
15. Inzet jeugd Caribisch Nederland

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

1. Gesloten jeugdhulp zoveel als mogelijk afbouwen

Het aantal plaatsingen in de gesloten jeugdhulp is de laatste jaren sterk afgenomen. Deze ontwikkeling willen we verder stimuleren. Voor de zomer ontvangt u een plan hoe we de motie van de Tweede Kamer om te stoppen met gesloten jeugdhulp willen uitvoeren. Bij de opstelling van dat plan betrekken wij naast gemeenten, aanbieders en professionals ook ervaringsdeskundigen. In het plan komt te staan hoe we de capaciteit van de gesloten jeugdhulp verder gaan afbouwen, hoe alle aanbieders van gesloten jeugdhulp gaan realiseren dat zij binnen twee jaar kleinschalig werken en dat zij minder vrijheidsbeperkende maatregelen gaan toepassen. Gegeven het feit dat het hier gaat om kwetsbare jeugdigen met complexe problemen is het noodzakelijk dat deze ontwikkeling zorgvuldig verloopt. Binnenkort verschijnt de Handreiking afbouw en sluiting residentiële jeugdhulp. Hiermee geven we uitvoering aan de motie-Simons c.s. Gelijktijdig met dit plan krijgt u de nota naar aanleiding van het verslag van het wetsvoorstel Rechtspositie gesloten jeugdhulp aangeboden. Wij hebben ervoor gekozen dat gelijktijdig te doen zodat de inhoud van het plan verwerkt kan worden in de nota naar aanleiding van het verslag. De implementatie van het wetsvoorstel moet eraan bijdragen dat instellingen voor gesloten jeugdhulp veel minder vaak vrijheidsbeperkende maatregelen toepassen. Een project om deze instellingen zich op de implementatie van dat wetsvoorstel voor te bereiden zullen wij financieel mogelijk maken. Wij vinden het niet realistisch te denken dat het afbouwen van de gesloten jeugdhulp betekent dat er in de jeugdhulp geen vrijheidsbeperkende maatregelen meer toegepast zullen worden. Veelzeggend is in dat verband het bijgevoegde Signalement Vrijheidsbeperkende maatregelen in een open residentiële jeugdhulp. In dit signalement constateren de Inspectie

Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en het AKJ-vertrouwenspersonen in de jeugdhulp dat open jeugdhulpinstellingen ook vrijheidsbeperkende maatregelen toepassen. Voor alle duidelijkheid, op grond van hoofdstuk 6 van de Jeugdwet mogen vrijheidsbeperkende maatregelen alleen worden toegepast in een gesloten jeugdhulpinstelling en nadat de rechter een machtiging voor gesloten jeugdhulp heeft verleend. Het gaat dan om maatregelen waarmee een jeugdige tegen zijn wil of die van degene die het gezag over hem uitoefent, binnen de gesloten accommodatie in zijn vrijheden wordt beperkt. Omdat dat daar niet in alle gevallen duidelijkheid over bestaat zullen wij de aanbeveling om in samenwerking met branchepartijen te zorgen voor passende voorlichting uitvoeren. De aanbeveling om onderzoek te doen naar de reikwijdte van de Jeugdwet, de Wvvgz en de Wzd nemen wij mee in de adviesaanvraag aan de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). Zoals in hun adviesprogramma 2022 staat zullen wij in overleg met veldpartijen en IGJ komen tot een breed gedragen adviesaanvraag.

2. Raad voor de Kinderbescherming

De RvdK heeft te maken met wachtlijsten en personeelsproblematiek, zoals een hoog ziekteverzuim. Ook het ingewerkt krijgen en vasthouden van nieuwe medewerkers vergt de nodige inspanning en investeringen. De RvdK ervaart daarnaast een toegenomen complexiteit van zaken, mede als gevolg van onvoldoende hulpaanbod in de jeugdhulp. De afgelopen jaren heeft de RvdK ingezet op verbeteringen in de eigen organisatie. Er is een meerjarige doelstelling geformuleerd om eind 2022 te komen tot een structurele verbetering van de totale doorlooptijd van kindbeschermingszaken en gezag- en omgangszaken^[1]. Zo wordt met een landelijk werkend flexteam gewerkt aan het terugdringen van wachtlijsten. Daarnaast worden stappen gezet om de ondersteuning en sturing van het primair proces te versterken. Dit heeft tot nu toe onvoldoende effect om de afgesproken doelstelling op de doorlooptijden eind 2022 te behalen. De ingezette maatregelen volgen uit een onderzoek waarover onze ambtsvoorgangers u in oktober 2019 informeerden, namelijk dat het oplopen van de wachttijden van de RvdK zowel met interne verbeteringen moet worden aangepakt, en niet los kan worden gezien van de complexe problematiek in de jeugdbeschermingsketen als geheel, waarvoor een meer ketengerichte benadering nodig is. De inspecties zien dat de RvdK op verschillende manieren probeert de wachtlijsten terug te dringen, maar dat de krapte op de arbeidsmarkt druk zet op het behalen van de beoogde doelstelling om de doorlooptijden (en daarmee wachtlijsten) terug te brengen. De inspecties hebben voorts in 2019 aandacht gevraagd voor het zicht op veiligheid door de RvdK van kinderen op de wachtlijst. Momenteel doen de inspecties hiernaar onderzoek.

3. Veilig Thuis

Ook bij de 26 Veilig Thuis (VT) -organisaties zijn wachttijden en langere doorlooptijden bij zowel triage als onderzoek na een melding, al verschillen deze onderling fors. De inspecties concluderen dat het totaalbeeld zorgelijk is. Hier is geen algemeen geldend knelpunt; de VT-organisaties geven diverse redenen voor het niet halen van de wettelijke termijnen, zoals arbeidsmarktproblematiek (waaronder begrepen het aantal vacatures voor vertrouwensartsen), ziekteverzuim door corona en moeilijke bereikbaarheid van directbetrokkenen en

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

^[1] Kamerstukken II, 2020-2021, 31 839, nr. 751

ketenpartners. Verder komt het voor dat VT casussen niet kan overdragen vanwege wachtlijsten bij ketenpartners. Om de veiligheid te borgen houdt VT de casussen dan langer onder zich. VT-organisaties proberen momenteel de doorlooptijden onder meer te verkorten door werkprocessen aan te passen, medewerkers flexibel in te zetten en extra personeel in te huren. Daarnaast zetten zij in op wachtlijstbeheer, zodat crisissituaties altijd voorrang krijgen. De constatering van de inspecties leiden tot gesprek tussen VT en gemeenten als opdrachtgevers, ook vanwege hun rol richting ketenpartners. Landelijk zal de staatssecretaris van VWS samen met de VNG, het LNVt en het ministerie van JenV vervolgacties op korte- en lange termijn inventariseren. Hierbij maken we onderscheid tussen oplossingen die ketenbreed en op landelijk niveau moeten worden opgepakt, bijvoorbeeld in de jeugdbeschermingsketen waarvan ook VT onderdeel uitmaakt, en oplossingen die specifiek voor VT van toepassing zijn. Over deze vervolgacties informeren wij u voor de zomer. Tegelijkertijd gaan we door met een aantal reeds ingezette maatregelen, zoals landelijk samenwerken tussen VT-organisaties om het tekort aan vertrouwensartsen te verminderen, en ondersteunen we VT-organisaties ook dit jaar in de doorontwikkeling van hun werkwijze.

4. Overige verbeteringen jeugdbescherming

Eindevaluatie herziene kinderbeschermingswetgeving en traject Perspectiefbesluit
Op dit moment bevindt de eindevaluatie van de herziene kinderbeschermingswetgeving zich in een afrondende fase. In deze evaluatie gaat de aandacht in belangrijke mate uit naar de toepassing van de gewijzigde rechtsgronden van de ondertoezichtstelling en de gezagsbeëindigende maatregel, waar ook de aanvaardbare termijn onderdeel van is. Voor de zomer ontvangt uw Kamer het onderzoeksrapport. Daarnaast is een projectleider aangesteld voor het traject opvolging RSJ-advies 'Perspectiefbesluit in de jeugdbescherming'. Op dit moment worden mogelijke routes uitgewerkt voor het laten toetsen van het perspectiefbesluit en deze worden onderzocht op impact. De resultaten van dit project worden verwacht in oktober 2022. De Kamer wordt vervolgens in het najaar geïnformeerd over de uitkomsten van dit project, tezamen met een inhoudelijke beleidsreactie op de eindevaluatie van de herziene kinderbeschermingswetgeving. Het vraagstuk van het perspectiefbesluit hangt namelijk nauw samen met de aanvaardbare termijn.

Feitenonderzoek in de jeugdbescherming

Verder zijn de inspecties gestart met een onderzoek naar de kwaliteit van het feitenonderzoek in de jeugdbescherming. De inspecties doen in 40 à 50 casussen van kinderen met een kinderbeschermingsmaatregel en uithuisplaatsing onderzoek naar de kwaliteit van de dossiers en het feitenonderzoek. Het onderzoek van de inspecties wordt naar verwachting in juni 2022 opgeleverd. Daarnaast is in mei de eindevaluatie van het Actieplan Verbetering feitenonderzoek in de jeugdbeschermingsketen (hierna: Actieplan) gestart. In deze eindevaluatie wordt onderzocht welke resultaten met het Actieplan zijn geboekt en welke acties nog nodig zijn om het feitenonderzoek verder te verbeteren. Bij de eindevaluatie van het Actieplan worden de uitkomsten van het Inspectie onderzoek betrokken. De eindevaluatie van het Actieplan wordt naar verwachting in oktober 2022 opgeleverd. In het najaar van 2022 ontvangt de Kamer een beleidsreactie waarin mogelijke acties en maatregelen worden

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

aangekondigd om het feitenonderzoek in de jeugdbescherming verder te verbeteren.

Overig

Voorts wordt er door en met de betrokken organisaties gewerkt aan het verbeteren en stroomlijnen van klacht- en tuchtrecht om te zorgen dat de cliënt zo goed mogelijk wordt geholpen de juiste procedure te bewandelen. Dit komt zowel de cliënt als de professional ten goede. Voor de klachtafhandeling in de jeugdbeschermingsketen heeft de Kinderombudsman onlangs ook aandacht gevraagd. Tot slot is het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) gestart met de voorbereidingen van het onderzoek naar terugplaatsing. Dit onderzoek komt mede voort uit de constatering van Defence for Children⁴² dat jeugdzorg zich onvoldoende inspant om uithuisgeplaatste kinderen terug te plaatsen in het gezin. Dit onderzoek start naar verwachting eind 2022 en heeft een doorlooptijd van een jaar.

5. Richtlijn uithuisplaatsing en de Richtlijn crisisplaatsing

Conform toezegging aan het lid Ceder (CU) tijdens het commissiedebat Personen en Familierecht van 24 maart 2022, heeft het Ministerie Justitie en Veiligheid met het Nederlands Jeugdinstituut gesproken over de lopende herziening van de Richtlijn uithuisplaatsing en de Richtlijn crisisplaatsing. De werkgroep met experts en professionals die aan de herziening werkt zal de mogelijkheden om niet het kind maar de ouder uit huis te plaatsen nader met elkaar bespreken in het proces van de herziening. De huidige richtlijn crisisplaatsing vermeldt reeds de bestaande mogelijkheid om de pleger van huiselijk geweld tijdelijk uit huis te plaatsen op basis van de wet tijdelijk huisverbod. Hier zal de werkgroep ook naar kijken. Zoals we uw Kamer eerder meldden, zal in de herziene richtlijn ook het uitgangspunt van samen plaatsen van broers en zussen bij uithuisplaatsing nadrukkelijker centraal gesteld worden. De richtlijn zal naar verwachting na de zomer in concept gereed zijn, zodat de herziene richtlijn kan worden voorgelegd aan stakeholders voor commentaar.

6. Monitoren terugplaatsen na uithuisplaatsing

Met het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt verkend wat de mogelijkheden zijn om het aantal terugplaatsingen na een uithuisplaatsing te monitoren. Om lastendruk bij professionals te voorkomen wordt eerst verkend wat mogelijk is op basis van bestaande databestanden, te weten gegevens over jeugdbescherming, jeugdhulp met verblijf en de Basis Registratie Personen (BRP). In mei 2022 worden de eerste resultaten verwacht over de mate waarin verhuiswegingen zichtbaar zijn in de BRP.

Als blijkt dat we op basis van verhuisbewegingen bruikbaar inzicht kunnen krijgen in het aantal terugplaatsingen, dan willen we het CBS eenzelfde verkenning laten uitvoeren ten behoeve van de monitoring van gescheiden plaatsen van broers en zussen na een uithuisplaatsing.

7. Motie Westerveld en Peters over de verwijfsindex risicojongeren als wettelijke verplichting uit de Jeugdwet te schrappen⁴³

Deze motie verzoekt de regering om de verwijfsindex risicojongeren (hierna: VIR)

⁴² [Terug Naar Huis: Een kwalitatief onderzoek naar uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen | Defence for Children](#) dd. 14 januari 2022.

⁴³ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 128

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

als wettelijke verplichting uit de Jeugdwet te schrappen en indien gemeenten of regio's er nog wel gebruik van maken de privacy van de jeugdige bij het gebruik wettelijk te waarborgen. De motie gaat er van uit dat na het schrappen van de wettelijke verplichting, gemeenten en regio's nog gebruik kunnen maken van de VIR. Door de wettelijke verplichting te schrappen vervalt de wettelijke grondslag voor de landelijke verwijsindex uit de Jeugdwet. Daarmee vervalt echter ook de basis voor de lokale en regionale verwijsindexen. Er is dan geen grondslag meer voor het delen van gegevens van een jeugdige ten behoeve van matching van professionals op lokaal of regionaal niveau. Het schrappen van de wettelijke verplichting in combinatie met het handhaven van het gebruik van de VIR door regio's/gemeenten die dit wel willen, is niet te rechtvaardigen.

Het behoud van de grondslag ten behoeve van regio's die dit willen in een zogenaamde 'kan-bepaling', stuit namelijk op bezwaren. Met een melding in de VIR worden persoonsgegevens bewaard en bij een match gedeeld. Het doel van de VIR is om te zorgen dat professionals met een "match" in de VIR van elkaar weten wie betrokken is bij een jongere zodat zij kunnen komen tot vroegtijdige signalering, informatie-uitwisseling en tijdige hulp, zorg of bijsturing. De rechtvaardiging voor de grondslag ligt zowel in de regionale als de bovenregionale werking. Daarbij is van belang dat de benodigde gegevensverwerking proportioneel en daarmee ook effectief is. Als met het schrappen van de wettelijke verplichting de bovenregionale functie afneemt en de effectiviteit van o.a. de bovenregionale functies zoals de gezinsmatch, bovenregionale matching en het signaleren van verhuisbewegingen terugloopt, is de belangrijkste rechtvaardiging voor die grondslag verdwenen. Op dit moment voert het ministerie van VWS gesprekken met diverse betrokken partijen, zoals gemeenten, een van de leveranciers, het CIBG en de VNG over de uitvoering van de motie. Hierbij wordt zowel met voor- als tegenstanders van de VIR gesproken. Ook gaan we in gesprek met betrokken partijen, zoals cliëntenorganisatie en professionals. De inzichten uit de gesprekken zullen worden benut voor het bepalen van vervolgstappen om de motie op te kunnen volgen waarbij rekening wordt gehouden met bovenstaande constatering ten aanzien van de motie. Hierover wordt uw Kamer nader geïnformeerd.

8. Motie Peters en Den Haan over meer centrale regie bij contractering van zorg⁴⁴

Gemeenten hebben de vrijheid om zorgvormen vorm te geven die past bij hun lokale behoefte. De Monitor gemeentelijke zorginkoop brengt systematisch in beeld welke zorg en ondersteuning door gemeenten wordt ingekocht. Deze monitor is opgesteld voor de jaren 2018, 2019 en 2020 en zijn alle aan uw Kamer aangeboden.⁴⁵ Wij laten deze monitor opnieuw opstellen voor het jaar 2023 (contracten die op 1 januari 2023 van kracht zijn en waarvan de inkoopprocedures in de jaren daarvoor zijn uitgevoerd). Met betrekking tot het zicht hebben op wat werkt, is in september van vorig jaar een handreiking voor gemeenten beschikbaar gekomen waarin door de sector ontwikkelde en gedragen kwaliteitskaders en –standaarden zijn beschreven voor gebruik bij inkoop van jeugdzorg. Hierin zijn ook kwaliteitskaders opgenomen die zien op wat werkt. Tevens beheert het NJI een Databank Effectieve Interventies.

⁴⁴ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 121

⁴⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34477, nr. 38.

Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 34477, nr. 70.

Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 34477, nr. 74.

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

9. Motie Van den Berg c.s. over verankering van de formeel steunpersoon in de Jeugdwet⁴⁶

Zoals in eerdere jeugdbrieven aangegeven, gaan o.a. de samenwerkende beroepsverenigingen jeugd en BGZJ verder met de reeds door hen ingezette acties om de uitvoeringspraktijk te verbeteren met betrekking tot de samenwerking met informele steunfiguren. Zo is er recent door BGZJ een e-Zine 'ingeschakeld' uitgebracht met mooie praktijkvoorbeelden en staan de beroepsverenigingen jeugd op het punt een handreiking over de samenwerking met informele steun af te ronden. Verder heeft het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd begin dit jaar, naar aanleiding van de diverse master minds en webinars die gehouden zijn over dit onderwerp, de lessen uit deze sessies gebruikt voor een handreiking, waar praktijkkennis en wetenschap gebundeld zijn. Samenwerken met informele steun is essentieel in het kader van het bevorderen van het gewone opvoeden en opgroeien, het normaliseren en daarmee het versterken van het gewone leven. Wij volgen de ingezette acties en sturen waar nodig bij. In navolging van de motie wordt verder aanvullend onderzoek gestart naar de vraag of, en zo ja hoe, het recht op een steunfiguur in de Jeugdwet kan worden verankerd en welke randvoorwaarden hiervoor gelden.

10. Beantwoording vraag van het lid Westerveld over maximumbezoldiging topfunctionarissen in de jeugdzorg

Op 14 april 2022 vond de plenaire Tweede-Kamerbehandeling van het wetsvoorstel 'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015'⁴⁷ plaats. Het lid Westerveld heeft de staatssecretaris van VWS in dat debat gevraagd of gemeenten in hun contracten kunnen opnemen dat bestuurders en interne toezichthouders van jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen minder dan de voor hen geldende, in de Wet normering topinkomens (WNT) geregelde maximumbezoldiging zullen verdienen. De staatssecretaris van VWS heeft toegezegd hier voor half mei op terug te komen.

De vraag is niet met zekerheid te beantwoorden. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in een aantal *subsidiezaken* uitgesproken dat de overheid niet mag selecteren op de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en dat in de subsidievoorwaarden niet mag worden opgenomen dat die bezoldiging beneden een bepaald maximum (dat dan in casu lager zou liggen dan het toepasselijke WNT-maximum) dient te blijven⁴⁸. Dit omdat beperking van topinkomens in een te ver verband staat van het doel waarvoor de subsidies worden verstrekt. De artikelen 3:3, 4:38 en 4:39 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) staan dan aan het stellen van dergelijke eisen in de weg.

Het is echter de vraag of datzelfde geldt indien een gemeente in het kader van een *contractsprocedure* de hoogte van de bezoldiging van de topfunctionarissen een rol wil laten spelen. Artikel 3:1, tweede lid, Awb leidt ertoe dat artikel 3:3 Awb ook van toepassing is als de overheid contracten sluit, maar alleen 'voor zover de aard van de handelingen zich daartegen niet verzet'. De artikelen 4:38 en 4:39 Awb zijn alleen van toepassing op subsidies, niet op een privaatrechtelijke situatie. Al met al is het niet duidelijk of een civiele rechter een gemeente zou kunnen corrigeren als deze bij de inkoop als minimumeis opneemt dat de bezoldiging van

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

⁴⁶ Kamerstukken, vergaderjaar 2021-2022, 35 721, nr. 5

⁴⁷ Kamerstukken 35 816

⁴⁸ ECLI:NL:2017:1774, ECLI:NL:RVS:2014:2348, ECLI:NL:RVS:2016:1177 en ECLI:NL:RVS:2017:2758 en 2769.

de bestuurders en de interne toezichthouders van haar contractpartijen beneden een door haar bepaald bedrag (dat lager is dan de geldende WNT-norm) dient te liggen.

Daarbij merken wij overigens op dat maximumbezoldiging die topfunctionarissen bij jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen mogen verdienen vaak (fors) beneden het algemeen geldende WNT-maximum van (in 2022) € 216.000 zal liggen. Afhankelijk van de omzet en de complexiteit van de te verlenen hulp zijn er vijf maxima mogelijk. Het laagste maximum – voor kleine instellingen die simpele hulp verlenen – bedraagt (in 2022) € 120.000, het hoogste maximum is gelijk aan de algemene norm van € 216.000, maar dan moeten we denken aan instellingen van de grootte en complexiteit van academische ziekenhuizen. Voor veruit de meeste jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen zal een lager maximum gelden.

Voorts merken wij op dat er voor de jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen die contracten met meerdere gemeenten sluiten, een onoverzichtelijke situatie zou kunnen ontstaan indien de betrokken gemeenten alle hun eigen, onder de geldende WNT-norm liggende, maximum zouden gaan opleggen.

11. Terugkoppeling penetratietesten jeugdhulpinstellingen

Naar aanleiding van enkele datalekken bij jeugdhulpaanbieders zijn in 2019 op verzoek van de staatssecretaris van VWS penetratietesten uitgevoerd op de ICT systemen van jeugdhulpaanbieders. Daarnaast is het databewustzijn van medewerkers onderzocht. Ter verhoging van het databewustzijn is een project gegund aan Jeugdzorg Nederland om deze awareness te verhogen en is ZCERT (een expertisecentrum voor cybersecurity in de zorg) in staat gesteld zich voor te bereiden op het lidmaatschap van jeugdhulpaanbieders. De penetratietesten zijn volgens afspraak in 2021/2022 herhaald.

Om hackers geen toegang te geven tot de bevindingen wordt dit rapport alleen met de instellingen gedeeld (en niet met uw Kamer). Het aantal waargenomen 'punten van aandacht' was sterk gedaald. Zorgpunt blijft dat veel jeugdhulpaanbieders de verplichte NEN-normen (nog) niet hebben geïmplementeerd. Dit is een aandachtspunt in het 'Awareness' programma van Jeugdzorg Nederland.

12. Marktverkenning Kindertelefoon/Alles oké supportlijn

In het wetgevingsoverleg over het Jaarverslag en de Slotwet 2020 heeft het lid Van den Berg een motie⁴⁹ ingediend waarmee de regering wordt verzocht voor duurzame subsidierelaties met vertrouwde partijen directe gunning met goede onderbouwing als voorkeursoptie te behouden. Dit naar aanleiding van de aankondiging dat voor een aantal lopende subsidierelaties marktverkenningen uitgevoerd moeten worden om de subsidie opnieuw rechtmatig te kunnen verlenen in overeenstemming met de regels omtrent staatssteun. Dit geldt onder andere voor Stichting de Kindertelefoon, Stichting de Luisterlijn (voorheen: Sensor) en Stichting Mind/Korrelatie. In de Kamerbrief van 26 oktober 2021⁵⁰ betreffende voortgang financieel beheer ministerie van VWS is aangegeven dat in gevallen waar het niet mogelijk blijkt duurzame subsidierelaties met vertrouwde partijen te continueren dat gedeeld zal worden met de Kamer.

Voor de Kindertelefoon, de Luisterlijn en Mind/Korrelatie is begin dit jaar de

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

⁴⁹ Kamerstukken II, 2020-2021, 35 830 XVI, nr. 12

⁵⁰ Kamerstukken II 2021-2022 35 925-XVI, nr. 28

voorgenomen marktverkenning uitgevoerd. Binnen deze verkenning is onderzocht in hoeverre er een markt is in het bieden van een luisterend oor aan (jong)volwassenen en kinderen. Er is geconcludeerd dat er geen (andere) marktpartij is die deze opdracht zonder subsidie van de overheid naar behoren kan uitvoeren. Hiermee kan geconcludeerd worden dat er sprake is van *marktfalen*. Dit betekent dat er opnieuw subsidie kan worden verleend aan Stichting de Kindertelefoon, Stichting de Luisterlijn en Stichting Mind/Korrelatie waarbij de activiteiten worden aangemerkt als *dienst van algemeen economisch belang* (DAEB). Hiertoe zal met bovengenoemde partijen een DAEB-overeenkomst worden afgesloten. Deze conclusie en werkwijze is in overeenstemming met de *regels omtrent staatssteun*. Wij zijn voornemens de DAEB voor een periode van vijf jaar af te sluiten, aangezien geen geschikte marktpartijen naar voren zijn gekomen en deze looptijd mogelijke onzekerheid bij de subsidieontvangers wegneemt betreffende de continuering van de subsidie.

13. Onderzoek 'Definitie en omvang van de doelgroep jeugdigen met een levensbrede en levenslange hulpvraag' (bijgevoegd)

Significant heeft in 2021-2022 onderzoek uitgevoerd naar jeugdigen met een levenslange en levensbrede beperking/aandoening die tot problemen of hindernissen leidt op één of meer levensgebieden en die (forse) impact heeft op de leefomgeving (de naasten). Deze doelgroep wordt ook wel de Triple L doelgroep genoemd. Naast kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de definitie en omvang, heeft Significant diverse gemeenten gesproken over hoe zij deze doelgroep in de toegang ondersteunen en welke lessen hieruit te halen zijn. In het tevens bijgevoegde magazine staan deze lessen en ervaringen omschreven. Met beide rapporten, en de eerder uitgebrachte rapporten van o.a. Ieder(In)⁵¹, Significant⁵² en KPMG⁵³ ontstaat een goed beeld van wie de doelgroep is en wat de doelgroep nodig heeft en wenst. Centraal staan de (h)erkenning van de doelgroep, visie en beleid op o.a. levensloop gerichte zorg en ondersteuning en randvoorwaarden voor een goede toegang en passende, integrale zorg. Per centraal thema en onderdeel van de keten (vroeg signalering/preventie, toegang en uitvoering) wordt in samenwerking met alle partners en belangenbehartigers een breed palet aan activiteiten ontwikkeld om de zorg en ondersteuning van de Triple L doelgroep en hun gezinnen te verbeteren. Voorbeelden hieruit zijn een vraag gestuurde leerkring integrale toegang voor gemeenten i.s.m. TSD, NJI en Movisie en een aanbod aan activiteiten rondom de passende beschikkingsduur i.s.m. VNG.

14. Nader onderzoek 'Verskil in uitstroom jeugdhulp in 4 gemeenten' (bijgevoegd)

Naar aanleiding van een gemiddeld stijgende trajectduur is onderzocht op welke wijze gemeenten sturen op uitstroom. Hierbij zijn twee gemeenten met een lage uitstroom vergeleken met twee gemeenten met een hoge uitstroom. Daarbij is, naast de invloed van (gemeentelijk) beleid, onderzocht in welke mate maatschappelijke factoren samenhangen met het jeugdhulpgebruik om te toetsen of er ontwikkelingen waren die niet door beleid beïnvloedbaar zijn. Uit het onderzoek kwam geen eenduidig beeld omtrent de invloed van maatschappelijke factoren. De mate waarin deze factoren zich voordeden verschilde per gemeente en factoren hingen niet eenduidig samen met een lage of hoge uitstroom. Op het

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
3363611-1028816-J

Bijlage(n)
9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

⁵¹ [Zwartboek-Ouders-aan-het-woord-Jeugdzorg-2018.pdf \(iederin.nl\)](#)

⁵² Kamerstukken II, 2019-2020, 34880, nr. 16

⁵³ Kamerstukken II, 2020-2021, 31839, nr 766

vlak van (gemeentelijk) beleid geeft het onderzoek aan dat gemeenten meer grip op de uitstroom hadden wanneer ze in overleg traden met aanbieders over contract en voortgang. Wanneer dit overleg ontbrak en gemeenten zich meer richtten op formele aanbestedingsprocedures en financiën was de grip op uitstroom lager.

15. Inzet jeugd Caribisch Nederland

Ook de jeugd in Caribisch Nederland heeft deze kabinetsperiode onze aandacht. Kinderen op de eilanden - en hun ouders - zien zich voor verschillende uitdagingen gesteld in de periode van ontwikkeling naar volwassenheid. Vanuit het ministerie van VWS zal daarom de lopende inzet op het versterken van laagdrempelige opvoedondersteuning, het verder opbouwen van de aanpak van kindermishandeling en het uitbreiden van voorzieningen voor jongeren en jongvolwassenen worden gecontinueerd. Daarnaast zullen er stappen genomen worden om het aanbod van jeugdzorg voor jongeren met meervoudige complexe problematiek te verbeteren. We beogen daarmee dat deze jongeren langer en beter in het Caribisch deel van het Koninkrijk geholpen kunnen worden. Wij nemen hiervoor de aanbevelingen van de Rijksuniversiteit Groningen uit het onderzoek 'Tussen werelden' (bijgevoegd bij deze brief) ter harte. Dit betreft een onderzoek naar de uitkomsten van de jeugdhulp in Europees Nederland aan jongeren die hiervoor uit Caribisch Nederland zijn overgeplaatst. Deze overplaatsing is ingrijpend: jongeren komen in een onbekende omgeving met een andere taal en cultuur en hebben vaak geen netwerk in Europees Nederland om op terug te vallen. Het onderzoek heeft met behulp van subsidie van VWS en JenV plaatsgevonden.

Het ministerie van VWS is op dit moment in overleg met de openbare lichamen en de verschillende betrokken organisaties in Caribisch Nederland en in Europees Nederland over het versterken van preventie en eerstelijns ondersteuning, het realiseren van een passend hulpaanbod en om de afspraken rondom overplaatsingen in het belang van het betrokken kind te verbeteren. Om zich een beter beeld te vormen van de lokale situatie en de prioriteiten voor de kabinetsperiode ten aanzien van jeugd te bepalen, zal de staatssecretaris van VWS Caribisch Nederland voor het zomerreces bezoeken. Hierna zal uw Kamer geïnformeerd worden over de brede inzet op jeugd in Caribisch Nederland en de wijze waarop de aanbevelingen uit 'Tussen werelden' gestalte krijgen.

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

3363611-1028816-J

Bijlage(n)

9

Uw brief

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Onze jeugd verdient beter

AGENDA ALS NIEUWE START VOOR DE TRANSFORMATIE VAN DE JEUGDHULP

11-04-2022

CLIËNTEN, PROFESSIONALS, JEUGDHULPAANBIEDERS

Onze jeugd verdient beter

Kinderen laten groeien is wat ons bindt

Als samenleving willen we dat alle kinderen gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien, hun talenten kunnen ontwikkelen en mee kunnen doen in onze samenleving. Ouders en verzorgers hebben de primaire verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen. Waar dat nodig is, krijgen kinderen en gezinnen de juiste ondersteuning en zorg. Kinderen moeten kunnen rekenen op bescherming als ze in hun ontwikkeling bedreigd worden. Ook proberen we te voorkomen dat jongeren problemen krijgen of delinquent gedrag gaan vertonen. Zo dragen we samen verantwoordelijkheid voor een samenleving waarin alle jeugdigen tot hun recht komen¹ en zich kunnen ontwikkelen.

Deze agenda heeft tot doel dat kinderen kunnen groeien en mee kunnen doen in de samenleving. En als kinderen en gezinnen daar hulp bij nodig hebben, krijgen ze de juiste hulp, met de juiste deskundigheid, op de juiste tijd, op de juiste plek, waarbij eigen regie en samenwerking leidende principes zijn. Iedereen moet mee kunnen doen, ongeacht een beperking, chronische aandoening of afhankelijkheid van jeugdhulp^{2 3}.

De kwaliteit van jeugdhulp komt tot stand in de relatie tussen kind, ouder/verzorger en professional. We willen dat jeugdprofessionals de juiste hulp kunnen bieden in een stelsel dat kwaliteit en integraliteit, werkplezier, beroepsontwikkeling en beroepstrots bevordert. Jeugdhulp is immers van groot maatschappelijk belang en altijd in ontwikkeling.

Tot slot willen we een jeugdinstelling waarin het voor jeugdhulpaanbieders mogelijk is om met een duurzaam gezonde bedrijfsvoering hun maatschappelijke rol te vervullen en bij te dragen aan een veerkrachtige en inclusieve samenleving.

De agenda als een nieuwe start voor de transformatie van de jeugdhulp

In de afgelopen jaren zijn mooie stappen gezet richting verbetering en meer integraliteit van jeugdhulp voor kinderen en gezinnen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld StroomOP, de kwaliteitsimpuls voor gezinshuizen, de samenwerking met ervaringsdeskundigen en informele steunfiguren, schuldhulpverlening, meer intensief ambulante hulp thuis en de intensievere samenwerking van de jeugdzorg en de jeugd ggz rondom suïcidepreventie. Deze ontwikkeling willen we voortzetten. We willen daarbij verder investeren in de sociale basis, waarin we omkijken naar elkaar en inzetten op samenredzaamheid.

Wij richten ons met voorliggende agenda op het fundamenteel verbeteren van de jeugdhulp en het jeugdinstelling. Hieronder verstaan wij ook de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Daarbij hebben we ook aandacht voor de samenhang met aanpalende domeinen, zoals bijvoorbeeld onderwijs, en vormt preventie een belangrijk onderdeel van de agenda. Onderwijs heeft een eigenstandige rol om goed onderwijs te leveren waarmee kinderen zich scholen tot zelfredzame, participerende burgers met een kansrijke toekomst. Passend onderwijs heeft als doel kinderen met een ondersteuningsbehoefte zoveel mogelijk te ondersteunen in het onderwijs, waar het kan binnen het regulier onderwijs, en zo kinderen meer te includeren.

Deze agenda willen we niet los zien van een aantal andere ontwikkelingen en agenda's waar wij ook aan bijdragen. Denk hierbij aan het Toekomstscenario Jeugd- en Gezinsbescherming, het Nationaal Preventieakkoord Mentale Gezondheid met aandacht voor jongeren en jongvolwassenen, de Landelijke Agenda Suïcidepreventie en de routekaart naar inclusiever onderwijs. Dit zijn allemaal agenda's waar we aan willen bijdragen en waarin het opgroeien in een voor het kind en het gezin

¹ Zie <https://www.kinderrechten.nl/>

² Zie [VN-verdrag Handicap | Rechten van mensen met een beperking | Rijksoverheid.nl](#)

³ Met jeugdhulp doelen we op jeugd- en opvoedhulp, jeugd-ggz, jeugdhulp voor jeugdigen met een beperking, jeugdbescherming en jeugdreclassering, vallend onder de jeugdwet. We sluiten hierbij aan bij de definitie van de jeugdwet.

veilige en 'rijke' - tot ontwikkeling uitdagende - omgeving centraal staan. Hier zetten we gezamenlijk onze schouders onder want de kinderen van nu zijn de dragers van onze toekomstige samenleving.

Kinderen, ouders en professionals centraal

Kinderen en gezinnen hebben recht op jeugdhulp die kwalitatief goed én effectief is. Jeugdprofessionals bieden deze jeugdhulp. Jeugdprofessionals moeten in staat gesteld worden om de beste jeugdhulp te bieden en deze door te ontwikkelen. Bij doorontwikkeling komen vanzelfsprekend ervaringskennis, praktijkkennis en wetenschappelijke kennis samen. In de samenwerking van kind, ouder en professional en wetenschap staan de doelen van het kind en het gezin centraal. Het is belangrijk dat 'het systeem', een goede organisatie van de zorg en een goed ingericht stelsel, hieraan bijdraagt. Met het kind, het gezin en de professionals centraal, is deze agenda uitgewerkt.

We nodigen gemeenten, de rijksoverheid en samenwerkingspartners uit om samen op te trekken

Vorig jaar zijn we, met de gemeenten en het Rijk, gestart met de ontwikkeling van de Hervormingsagenda Jeugd. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (hierna: VNG) verzet zich tegen de extra, structurele ombuiging van 500 miljoen euro in het regeerakkoord⁴ boven op de financiële opgave die volgt uit het rapport van de Commissie van Wijzen. Net als de VNG zijn wij van mening, dat de in het coalitieakkoord aangekondigde extra korting op het financiële kader voor de Jeugdhulp een ernstige inbreuk maakt op de door Rijk en VNG gemaakte afspraken. Wat ons betreft is het echter noodzaak, gelet op de urgente problematiek in de jeugdzorg, wel verder te werken aan de inhoudelijke verbeteringen in het jeugdstelsel. De huidige impasse in het overleg van de overheden laat kwetsbare kinderen, hun ouders en de jeugdprofessionals de rekening betalen.

Als vertegenwoordigers van kinderen en ouders/verzorgers, professionals en jeugdhulpaanbieders presenteren we hierbij onze agenda. Als cliënten- en naastenorganisaties, beroepsverenigingen en branches doen we dit nu, omdat de urgentie groot is. Veel kinderen en gezinnen doen een beroep op jeugdhulp en de jeugdhulp voor kwetsbare kinderen en gezinnen staat onder grote druk. Stil staan is voor ons geen optie.

De problemen in de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering zijn groot en spelen breed, zo laten ook diverse inspectierapporten en het SER-advies zien. We zien grote knelpunten in het jeugdstelsel: wachtlijsten, het vinden van passende hulp, kwaliteit van jeugdhulp, budgetplafonds, te lage tarieven voor een deel van de (complexe) zorg (en teveel budget naar goedkopere zorg), perverse prikkels in de financiering van bedden, gebrek aan autonomie van professionals, te weinig betrokkenheid van ouders en jeugd, ontmoediging van persoonsgebonden budget (PGB's), arbeidsmarktproblematiek, jeugdhulp die stopt als kinderen 18 jaar worden, hoge werkdruk, een niet werkbaar inkooppraktijk en hoge administratieve lasten.

De omvangrijke stelselwijziging in de jeugdhulp heeft tijd, ruimte en aandacht nodig. Het zal naar onze verwachting nog jaren duren voordat de volledige hervorming van het jeugdstelsel zijn beslag heeft gekregen. Gelet op de urgentie van de problemen in het huidige jeugdstelsel is het noodzakelijk op korte termijn te starten met een aantal acties die resultaat opleveren. Voorliggende agenda richt zich op resultaten die we in de komende 1 tot 2 jaar willen bereiken.

In de werkgroepen van de Hervormingsagenda Jeugd zijn goede gesprekken gevoerd en adviezen gegeven. Hier bouwen wij vanzelfsprekend op voort. We nodigen het Rijk, de VNG en onze samenwerkingspartners uit om met ons in gesprek te gaan over voorliggende agenda en de verantwoordelijkheid te nemen om de benodigde randvoorwaarden te scheppen. Het liefst willen wij verder met een goede agenda van ons allen. Samen aan de slag. Want onze jeugd verdient beter.

Leeswijzer

Dit document bestaat uit twee delen:

⁴ Zie [Regeerakkoord](#)

- Deel 1: Dit gaan wij doen
- Deel 2: Deze randvoorwaarden hebben we nodig

In deel 1 beschrijven wij waar wij als professionals, cliënten en aanbieders in de komende periode mee aan de slag gaan. In deel 2 beschrijven we de randvoorwaarden die wij noodzakelijk vinden voor een beter functionerend stelsel. Om deze agenda tot een succes te maken, hebben wij partnerschap en samenwerking met de gemeenten en het Rijk nodig. Wij werken in dit stuk uit wat we van gemeenten en Rijk vragen.

Deel 1: Dit gaan wij doen

We richten ons in dit deel op onderwerpen waar we een grote urgentie zien en waar wij gezamenlijk aan zet kunnen zijn. Daarbij richten we ons vooral op de meest kwetsbare kinderen en gezinnen die een beroep doen op de gespecialiseerde jeugdhulp en op de professionals en zorgaanbieders die deze jeugdhulp leveren. We willen het als professionals, cliënten- en naastenorganisaties en jeugdhulpaanbieders graag goed doen. We zijn ons er ook van bewust dat onze agenda nog niet compleet is, maar we willen starten met een aantal belangrijke thema's.

We richten ons op de volgende urgente inhoudelijke onderwerpen:

1. Toegankelijkheid van de jeugdhulp voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen
2. Een aantrekkelijke sector om in te (blijven) werken
3. Kwaliteit en effectiviteit jeugdhulp in een lerend jeugdhulpstelsel

1. Toegankelijkheid van de jeugdhulp voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen

Ons doel blijft gericht op thuis opgroeien, met passende ondersteuning als dat nodig is, in samenspraak met het kind en het gezin, met de kans om te leren en te ontwikkelen. Thuis, maar ook op school of op de kinderopvang. Als thuis opgroeien (tijdelijk) echt niet kan, dan zo thuis mogelijk. Bijvoorbeeld in een pleeggezin of een gezinshuis. De hulp is gericht op herstel van het gewone leven en meedoen in de samenleving. Aansluiten bij de leefwereld (bijvoorbeeld bij armoede problematiek, complexe scheidingen, schulden), met eigen regie bij kinderen en gezinnen en met samenwerking met het (informele) netwerk en ervaringsdeskundigen is daarbij het uitgangspunt.

Het kind en het gezin als uitgangspunt

Een sterke 'eerstelij' van lokale teams, jeugdhulpaanbieders, huisartsen en laagdrempelige, algemeen toegankelijke (inloop)voorzieningen vinden we van groot belang. Deze sterke lijn functioneert als netwerk met scholen, sportclubs, verenigingen en jongerenwerk. De vraag, de leefwereld en de levensloop van het kind en het gezin staat centraal. Dit betekent dat meerdere aspecten worden meegenomen, waaronder wonen, werk, inkomen, armoede en de behoefte aan zorg en ondersteuning. En dat samengewerkt wordt met belangrijke naasten. Voor kinderen en gezinnen is het belangrijk dat hierbij duidelijk is wie hun aanspreekpunten zijn.

Samenwerking geven we vorm in sterk partnerschap en met hoogwaardige kennis 'aan de poort', zodat kinderen en gezinnen in samenspraak vanaf de start passende zorg krijgen, dit betekent matched care in plaats van stepped care, gebaseerd op een goede verklarende analyse uitgevoerd door goed gekwalificeerde professionals (gedragswetenschappers) die met wetenschappelijk onderbouwde kennis en ontwikkeling de vraag kunnen verhelderen. Ook bij onveilige thuissituaties moeten kinderen en gezinnen kunnen rekenen op tijdige, passende hulp met een goede samenwerking van jeugdhulp en regiehouder op veiligheid.

Zoveel mogelijk eigen regie voor kind en gezin is uitgangspunt. Zeker voor kinderen met een beperking, chronische aandoening, psychosociale en/of langdurige psychi(atr)ische problematiek is toepassing van het persoonsgebonden budget hierbij een belangrijke mogelijkheid.

Stevige lokale teams

Voor lokale teams is het van cruciaal belang dat zij beschikken over voldoende inhoudelijke expertise. Dit is met name relevant in de triage om te kunnen 'handelen met een brede blik' (integrale vraagverheldering, de analyse en het beleggen van de regie) en 'vindbare en toegankelijke hulp'. Kinderen en gezinnen moeten kunnen vertrouwen op een deskundige triage, die leidt tot juiste vervolgstappen en/of en juiste verwijzing. Een stevig lokaal team met een brede blik, kennis en competentie is dus een noodzakelijke voorwaarde. Net zoals ook is omschreven in het toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming, is het van belang dat de professionals van stevige lokale teams op het juiste moment de keuze weten te maken om andere expertise en partners te betrekken, zoals de kinderopvang, het onderwijs, integrale vroeghulp, specialistische jeugdhulp, medisch specialisten of volwassenen-zorg, die laagdrempelig beschikbaar moeten zijn voor consultatie en advies. Maar ook partners op het gebied van huisvesting en schuldhulpverlening. De triage wordt versterkt met ervaringsdeskundigheid vanuit jeugd- en ouderperspectief. Dit betekent dat ervaringsdeskundigheid niet vrijblijvend is, maar onderdeel is van het lokale team. Naast de toegang via de lokale teams is het voor ons vanzelfsprekend dat de toegang tot jeugdhulp via de huisarts, jeugdarts, kinderarts of andere medisch specialist en gecertificeerde instellingen blijft bestaan. Waarbij de juiste oplossing voor het kind en het gezin centraal moet staan. Elkaar kennen, partnerschap en samenwerken vanuit vertrouwen zijn belangrijke waarden.

Inzet op preventie en vroegsignalering

Een brede blik op jeugd- en gezinsvragen is nodig. Niet alle vragen zijn met jeugdhulp te beantwoorden, denk aan bestaanszekerheden zoals huisvesting, armoedebestrijding en aan zorg voor ouders/verzorgers. Hierover willen we graag in gesprek met gemeenten en het Rijk. We zetten in op preventie en vroegsignalering, met daarbij aandacht voor (langere termijn) effecten die doorwerken in andere domeinen zoals onderwijs; voor het vergroten van de mentale, fysieke en sociale veerkracht en weerbaarheid van kinderen en gezinnen en daarmee op vermindering van de druk op de specialistische jeugdhulp. In lijn met de SER pleiten we voor een duurzame en landelijk dekkende preventie-infrastructuur, waarmee laagdrempelige en doeltreffende preventieve hulp en ondersteuning beschikbaar is via de voorzieningen waar jongeren en hun gezin in hun dagelijks leven komen. We verwachten dat het landelijke preventieakkoord hieraan tegemoetkomt. Door het vergroten van de inzet op preventie en vroegsignalering wordt maximaal ingezet op het voorkomen dat kind en gezin jeugdhulp in de toekomst nodig hebben.

Jeugdhulp zo dicht mogelijk bij de jeugdige en het gezin

We willen duidelijkheid creëren over wat kinderen en gezinnen minimaal mogen verwachten van jeugdhulp in onze samenleving, en welke jeugdhulp zonder twijfel altijd beschikbaar moet zijn. Hierbij is het voor ons onbetwist dat we voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen, met vaak complexe of gestapelde problemen, altijd tijdig passende jeugdhulp beschikbaar moeten hebben. We willen dat de jeugdhulp meer naar het kind en gezin en/of omgeving wordt gebracht, in plaats van het kind naar de zorg. Daarvoor zijn verdere ontwikkelingen en nieuwe vormen van jeugdhulp nodig. We dragen bij aan de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp met verblijf. Ook in de residentiële jeugdhulp willen we de beweging doorzetten naar meer kleinschaligheid met passende zorg en behandeling en passend onderwijs zo dicht mogelijk bij huis. Het is ook noodzakelijk dat de inzet van forensische kennis en expertise zich niet alleen beperkt tot het strafrechtelijke kader, maar integraal wordt ingezet. Hierdoor worden kwetsbare kinderen en gezinnen meer bereikt. Bovenal willen we met elkaar leren van hoe we uithuisplaatsingen kunnen voorkomen met andere vormen van ondersteuning aan gezinnen. Als een kind of jongere uit huis wordt geplaatst, dan moet die nieuwe plek een duurzame, stabiele woonplek zijn (onvoorwaardelijk kunnen worden). Zorg dat er

voldoende mensen zijn om het werk uit te voeren met de juiste kennis en competenties, zorg dat deze mensen voldoende (meer!) tijd krijgen om deze meest kwetsbare kinderen goed te kunnen helpen en zorg dat de jeugdhulp eenvoudig op- en afgeschaald kan worden.

Verbinding tussen jeugdhulp en volwassenenzorg

Het is nodig de verbinding en samenwerking tussen de jeugdhulp en de volwassenenzorg verder te intensiveren om continuïteit in de geboden hulp te bieden. Een te zwaar beroep op eigen kracht moet bij gezinnen, waar bijvoorbeeld mensen een (licht verstandelijke) beperking, chronische aandoening, psychische en/of verslavingsproblematiek wonen, worden vermeden. Het is belangrijk om in te zetten op zo optimaal mogelijke kwaliteit van leven en draagkracht voor alle mensen in het gezin. Dit vraagt van zorgverleners dat zij alle factoren mee kunnen wegen en hier kennis van hebben. De overgang van jeugd-naar volwassenenzorg verloopt nu vaak problematisch. Een soepele overgang van jeugdhulp naar volwassenenzorg bij het achttiende jaar moet verbeterd worden. Zodat we jongeren niet te vroeg loslaten, de continuïteit van de zorg voor deze groep verbeteren en we waarborgen dat de leefwereld en levensloop van de jongere het uitgangspunt is voor de inrichting van een samenhangend en passend aanbod. Daarbij moeten deze jongeren ondersteund worden naar zelfredzaamheid in de overgang van de jeugd- naar volwassenenzorg.

Agenda

Dit deel van onze agenda raakt aan de gesprekken die we met het Rijk en gemeenten voeren over toegang, reikwijdte en preventie. Zoals gezegd hebben we het Rijk en de VNG nodig en vragen we hen ons te helpen met de nodige randvoorwaarden. Op de volgende thema's nemen wij alvast het initiatief:

1. Verduidelijken wat jeugdhulp minimaal inhoudt:

Wij gaan duidelijkheid creëren over wat kinderen en gezinnen minimaal mogen verwachten van jeugdhulp in onze samenleving, en welke jeugdhulp zonder twijfel altijd beschikbaar moet zijn, passend bij de hulpvraag van het kind en het gezin. We nemen het initiatief tot een maatschappelijk debat hierover. De grens tussen wat tot de normale opvoeding en ontwikkeling behoort en wanneer professionele jeugdhulp ingezet moet worden is immers diffuus en onderhevig aan hoe ouders en gezinnen hier vanuit hun eigen leefwereld over denken, de visie en beleidsvrijheid van gemeenten, afhankelijk van de draaglast en draagkracht van het gezin, de beschermende risicofactoren en het (sociaal) netwerk rondom het kind en het gezin heen. Ook kwaliteitskaders en -standaarden kunnen op termijn bijdragen aan het creëren van duidelijkheid over wat jeugdhulp minimaal is. Duidelijkheid over wat jeugdhulp in ieder geval omvat, helpt bij het waarborgen van de toegankelijkheid hiervan voor hen die hierop aangewezen zijn. Dit helpt de jeugdhulpplicht te begrenzen en af te bakenen van de collectieve (welzijns)voorzieningen. En het helpt tegelijkertijd om het aanbod van jeugdhulp en collectieve en preventieve voorzieningen beter op elkaar af te stemmen, want deze samenhang kan beter en het effectief inzetten van collectieve en preventieve interventies kan een deel van de, op het individu gerichte, jeugdhulpvragen voorkomen.

2. Leefwereldperspectief, ervaringsdeskundigheid en informele steun de standaard:

We gaan het leefwereldperspectief, de inzet van ervaringsdeskundigheid, inzet van informele steun, een brede blik van de jeugdhulpprofessional, inzet van PGB, en het samen beslissen beter verankeren om de jeugdhulp duurzaam vorm te geven. Voor verankering van het leefwereldperspectief en ervaringsdeskundigheid is uitbreiding en ontwikkeling nodig, om dit op lokale, regionale en bovenregionale schaal goed te organiseren. Voor lokale teams kan hiervoor het rapport "Basisfuncties voor lokale team in kaart" als basis gebruikt worden. We benutten daarbij ook de kennis die we inmiddels hebben over de waarde van jouw ingebrachte mentor (JIM) en 'resourcegroepen' als steunend netwerk.

3. Uithuisplaatsing voorkomen:

In de gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt gaan we vaker specialistische ambulante zorg voor kinderen en ouders inzetten of intensiveren en onderzoeken we welke andere hulp, zoals huishoudelijke hulp en financiële hulp nodig is om uithuisplaatsing te voorkomen. Soms lukt het niet in de thuissetting, maar kan een gezinsopname voorkomen dat een kind uit huis geplaatst wordt. Een ander alternatief voor uithuisplaatsing van kinderen is ouders elders behandelen en een team van professionals tijdelijk thuis inzetten. We gaan alles op alles zetten om een uithuisplaatsing te voorkomen.

4. Jeugdhulp zo thuis en zo nabij mogelijk:

Wij gaan jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk organiseren. Als de bescherming van een kind toch vraagt om een (tijdelijke) uithuisplaatsing, dan is die plek zo thuis mogelijk en heeft een zo kleinschalig mogelijke vorm en zo kort mogelijk en/of in deeltijd. Verblijf in het kader van crisis is per definitie tijdelijk. Daarbij zetten wij in op het parallel met het gezin werken aan terugkeer om het verblijf zo kort mogelijk te houden. Hierover gaan we in gesprek met het Rijk en de VNG. Bij hybride/deeltijd verblijf, willen we de verblijfslocatie zo dichtbij thuis als mogelijk. Zodat de band met het eigen gezins- en sociale leven goed blijft. Voor de groep kinderen die langdurig in de jeugdhulp verblijven, willen we zoveel als mogelijk stabiliteit en continuïteit bieden. Voor verblijf in het kader van een crisis willen we het verblijf zo kort mogelijk houden, door parallel in het gezin te werken aan terugkeer naar huis. Bij jeugdhulp met verblijf moet het mogelijk blijven om specialistische behandelingen te kunnen blijven bieden aan de jeugdige die dit zo nodig heeft.

5. Laagdrempelige toegang:

We gaan ons hard maken voor het waarborgen van laagdrempelige toegang, wanneer nodig ook tot ((hoog) specialistische) jeugdhulp, waarbij we inzetten op het verbeteren van de samenwerking tussen (specialistische) jeugdhulp, gemeenten en huisartsen, jeugdartsen en andere verwijzers.

6. Transformatie Jeugdzorg(plus):

Voor de meest kwetsbare kinderen, die toch in de gesloten jeugdzorg komen, blijven we werken aan een transformatieprogramma gericht op de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp met verblijf (kleinschaliger). Hierbij is het onderwijs als belangrijke partner betrokken. Bovenal gaan we de jeugdhulp zo dichtbij en nabij als mogelijk inrichten; gezinsgericht, voorkomen van opnames, afbouw van grote groepen (naar zo veel mogelijk gezinsgerichte en anders kleinschalige alternatieven) en voor de meest kwetsbare kinderen, als het niet anders kan, zo kort als mogelijk gesloten geplaatst.

7. Passende jeugdhulp voor kinderen met een beperking, chronische, psychosociale en/of langdurige psychi(atr)ische aandoeningen:

We willen, samen met gemeenten, prioriteit geven aan en inzetten op een betere toegang tot passende hulp en passende duur, voor gezinnen met kinderen met een beperking, chronische aandoening, psychosociale en/of met langdurige psychi(atr)ische problematiek. Wij willen een indicatie die passend is bij de kinderen waarvan de problematiek chronisch is (dus geen onnodige korte termijnen met veel (her)indicaties). Dit geeft ruimte voor het kind en het gezin. We kunnen gemeenten helpen met bijvoorbeeld een handreiking die helpt bij het maken van een goede afweging hiervoor. Daarnaast is belangrijk dat er meer keuzevrijheid komt in het type hulpverlener en de financieringsvorm (bijvoorbeeld middels PGB).

8. Opgave rondom effectieve preventie:

We gaan samen met onze partners werken aan effectieve preventie, gericht op kinderen, gezinnen en de omgeving. We willen meer duidelijkheid geven aan de in de Jeugdwet aan gemeenten gegeven opdracht om het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang te versterken. Ook de opgaves rond armoede, schulden, huisvesting, werk en het voorkomen van delinquent gedrag spelen hierbij een essentiële rol. We richten hiervoor een overleg in, om in samenwerking met de organisaties die in de wijken actief zijn, zoals de lokale wijkteams, huisartsen, sociaal werk, kinderopvang, onderwijs, GGD en gemeenten om bestaande initiatieven te versterken en beter te verbinden. Hiermee dragen we bij aan het preventieakkoord en we houden daarbij ook de aansluiting met het

toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming, waarin ook de preventieve integrale aanpak gericht op kinderen en gezinnen centraal staat. De jeugdreclassering en (jeugd)criminaliteit zijn hier ook een integraal onderdeel van. We willen onderzoek uitvoeren naar de effectiviteit van interventies gericht op maatschappelijke en sociale problematiek onder kinderen.

2. Een aantrekkelijke sector om in te (blijven) werken

Ruimte voor leren en ontwikkelen

Jeugdhulp is mooi, uitdagend en maatschappelijk relevant werk. We willen dat de jeugdhulpsector een aantrekkelijke sector is en blijft om in te werken. Een sector om trots op te zijn. Een sector waarin professionals en ervaringsdeskundigen van grote betekenis (kunnen) zijn voor kinderen en gezinnen. In de steeds krappere wordende arbeidsmarkt is dit belangrijker dan ooit. De krapte op de arbeidsmarkt is zo groot dat de druk op de medewerkers enorm is. Zij ervaren onvoldoende ruimte om te leren. En met COVID-19 is het verzuim gestegen, wat de druk nog verder verhoogt. Wij willen werken aan een jeugdstelsel waarin jeugdprofessionals met plezier en beroepstrots hun werk kunnen uitoefenen en zich daarin permanent kunnen blijven ontwikkelen. En waar sprake is van goed werkgeverschap, wat betekent dat werkgevers zich inzetten voor een eerlijke beloning voor de professionals in loondienst met toereikende tarieven voor de jeugdhulp.

De focus voor de komende jaren moet op de medewerkers en de professionals liggen. We moeten met elkaar nadenken over wat we als sector kunnen doen om een aantrekkelijk perspectief te bieden aan de professionals in onze sector, daarbij wetend dat de arbeidsmarkt krap is. We bouwen daarbij voort op lopende initiatieven zoals de bestaande arbeidsmarkttafels en werken daarbij samen met de vakbonden. Daarnaast is het nodig dat er (weer) meer aandacht en ruimte komt voor (ervaringsdeskundige) professionals en het samenwerken met informele steunfiguren en -netwerken. We willen ruimte voor professionals, organisaties en ervaringsdeskundigen om te leren, ontwikkelen en verbeteren. Hiervoor willen we onderzoek, bij-/nascholingen, opleidingsplaatsen, kennisontwikkeling en innovatie over de volle breedte van de jeugdhulp borgen. Dit vraagt wel voldoende beschikbaarheid van middelen voor kennisontwikkeling, opleidingsplaatsen en bij- en nascholing.

Een focus op een andere manier van werken en de juiste voorwaarden

De arbeidsmarkt kenmerkt zich door krapte. Deze krapte zal in de komende jaren verder toenemen en vormt een belangrijk risico voor de toegankelijkheid van de jeugdhulp. Het is steeds moeilijker om gekwalificeerde professionals en stafmedewerkers te vinden voor onze sector. Het is noodzakelijk dat geïnvesteerd wordt in de opleiding van professionals zodat goed opgeleide professionals met kennis van ontwikkeling van gedrag kunnen werken in de jeugdhulp. Naast onze inzet op voldoende instroom, behoud van medewerkers en beperken van de uitstroom, is anders werken een belangrijke pijler van ons arbeidsmarktbeleid. Dit kan ook betekenen dat er mogelijk (deels) een andere visie nodig is op het vereiste opleidingsniveau. Ook de rol van (technische) innovaties dient verder onderzocht te worden: Hoe kunnen we met minder mensen, maar met slimme andere oplossingen toch goede zorg leveren? Dit vraagt om het maken van keuzes, keuzes die bijdragen aan de toekomstbestendigheid van het jeugdstelsel waarbij de meest kwetsbare kinderen en gezinnen blijvend kunnen rekenen op onze inzet. Ook willen we – samen met de vakbonden - afspraken maken over passende arbeidsvoorwaarden, goede arbeidsomstandigheden en aantrekkelijk werkgeverschap. Hierbij gaat het onder andere over professionele zeggenschap in organisaties, voldoende opleidingsplaatsen op het juiste niveau, een gezonde werk-privé balans en creatieve mogelijkheden voor behoud (bijvoorbeeld roulatie in en tussen de deelsectoren). Deze initiatieven dragen bij aan het samen (ver)dragen van intensieve zorgsituaties en duurzame inzetbaarheid in de jeugdsector. We investeren in gezamenlijke kennisdeling en ontmoeting, over de domeinen heen.

Agenda:

1. Arbeidsmarktagenda:

We maken een agenda voor een gezamenlijk arbeidsmarktbeleid met aandacht voor opleiden, bij- en nascholing, professionele zeggenschap, duurzame inzetbaarheid, werkplezier en anders werken. Deze agenda is in aanvulling op de investering die in de afgelopen periode al gedaan is in de Arbeidsmarkttafel. De vakbonden en anderen zijn hierbij uiteraard onze partner.

2. Debat over schaarste en keuzes in de zorg:

Aansluitend bij dit arbeidsmarktbeleid starten we met elkaar het maatschappelijke debat over schaarste op de arbeidsmarkt en keuzes in de zorg.

3. Kwaliteit en effectiviteit jeugdhulp in een lerend jeugdhulpstelsel

Investeren in leren, ontwikkelen en verbeteren

Kinderen en gezinnen hebben recht op een veilige thuissituatie en jeugdhulp die kwalitatief goed én effectief is. Op dit moment is er nog onvoldoende gemeenschappelijke kennis en transparantie over de kwaliteit en effectiviteit van de jeugdhulp. En de kennis die beschikbaar is, is niet altijd voldoende bekend en wordt niet altijd toegepast. Hulp meetbaar maken is van belang voor het verbeteren van effectiviteit. Voor kinderen en het gezin is niet altijd duidelijk waar ze op mogen rekenen. Een gezamenlijke landelijke visie op kwaliteit en regie op het evalueren van kwaliteit om steeds betere jeugdhulp te kunnen bieden ontbreekt nu. Voor een toekomstbestendig jeugdstelsel is het van belang te beseffen dat innovatie, kennisontwikkeling en -deling, onderzoek en opleiding onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Bij het vaststellen van kwaliteit moeten wetenschappelijke, professionele- of praktijk- en ervaringskennis in evenwicht worden ontwikkeld en ingezet.

Hierbij moet altijd vanuit het perspectief van het kind en gezin worden gedacht. We hebben ruimte nodig voor professionals, cliënten/ervaringsdeskundigen en organisaties om te investeren in leren, ontwikkelen en verbeteren, in sterke inhoudelijke verbinding over domeinen heen. Hiervoor willen wij een domeinoverstijgende aanpak, waarover wij met de gemeenten en het Rijk in gesprek zullen gaan over wat nodig is om ruimte te genereren om te kunnen leren, ontwikkelen en verbeteren.

Uitgangspunten kwaliteit & effectiviteit

In de werkgroep Kwaliteit en Effectiviteit, alsook de werkgroep Leren, ontwikkelen en kennisinfrastructuur van de Hervormingsagenda Jeugd, zijn diverse thema's uitgewerkt waar wij mee aan de slag gaan. Hierbij sluiten we aan bij de volgende uitgangspunten van de werkgroepen:

- Kwaliteit van hulp bestaat uit vier leidende principes: verbinding aangaan, samen beslissen, doen wat werkt en samen leren. Het vertrekpunt voor het bieden van kwalitatief goede hulp, is de hulpvraag en een multidisciplinaire analyse van het kind en het gezin, waarvoor specialistische expertise nodig is, om te kijken wat nodig is op alle levensdomeinen. Soms kan dat ook betekenen dat hulp nodig is bij het formuleren van de hulpvraag. Bij hulp aan een kind wordt altijd de individuele leefwereld en de context / de netwerken waarin een kind opgroeit meegenomen, zoals het gezin, de school en de wijk.
- Niet effectieve jeugdhulp berokkent schade. In de eerste plaats bij kinderen en gezinnen. Ten tweede kost dit professionele tijd die beter besteed kan worden. En ten derde kost het de samenleving gemeenschapsgeld zonder maatschappelijke baten. Daarom is betrokkenheid vanuit het cliënten- en naastenperspectief van essentieel belang, aangezien zij vroegtijdig in staat zijn eventuele schade te herkennen/identificeren.
- Verbeteren van de kwaliteit vraagt om acties op en tussen de drie niveaus in onderlinge samenhang. Op microniveau tussen cliënt en professionals, op mesoniveau van aanbieders en gemeenten en op macroniveau van Rijk, VNG, branches etc. Hierbij is meer verbinding op inhoud en samenwerking tussen de verschillende branches ook van belang. Professionals in de lokale teams hebben ruimte nodig om professionals in de specialistische jeugdhulp en jeugdbescherming of andere expertisenetwerken te raadplegen. Andersom moeten professionals in de specialistische jeugdhulp het gesprek voeren met de verwijzer. We weten bijvoorbeeld dat

- een goede relatie tussen professional en cliënt een groot deel van het succes bepaalt. Daar moeten we op inzetten, ook door samen te leren met de cliënt(en) en door middel van interview.
- In de doorontwikkeling van (specialistische) jeugdhulp zijn (hoog complexe) zorg, wetenschappelijk onderzoek en opleiden van professionals onlosmakelijk met elkaar verbonden.
 - We gaan kennis genereren en opgedane kennis overal benutten. Dit betekent dat we kennis moeten hebben over wat wel en niet werkt om keuzes te kunnen maken. Hierbij zijn de ontwikkelde kwaliteitsstandaarden leidend in het handelen. Als iets werkt passen we het toe. Als iets niet werkt doen we het niet meer. Als we niet weten of iets werkt, gaan we dat onderzoeken. Onderzoek om nieuwe kennis te ontwikkelen, effectiviteit te monitoren én om efficiëntie te vergroten. Het is van belang om kennis te ontwikkelen door middel van zowel wetenschappelijk onderzoek als ook (kleinere) praktijk- en leeronderzoeken. Dit met als doel zoveel mogelijk passende effectieve jeugdhulp in te kunnen zetten voor het kind en het gezin. Hier hoort ook bij dat er een duidelijke keuze gemaakt wordt over wat wel en wat niet onder professionele jeugdhulp hoort. Hierbij is het noodzakelijk dat ook ouders en kinderen hun kennisvragen kunnen agenderen vanuit hun (zorg)praktijk en we hierdoor meer zicht krijgen op evidence based practice.
 - We gaan de inzichten bij de inhoudelijke manieren van werken onderbouwen. We gaan analyses bouwen op basis van onderzoek, inhoudelijke kennis en beschikbare data. We willen resultaatgericht sturen op basis van data.
 - Verbetering van kwaliteit is geen lineair proces maar een cyclus. Werken aan kwaliteit is een groeimodel. Samen leren en de oude sectorgrenzen overstijgen is niet vanzelfsprekend en moet groeien.
 - Toekomstbestendige jeugdhulp veronderstelt focus op een continue leercultuur. De benodigde (landelijke) kennisinfrastructuur faciliteert het leren. Een onderzoeks- en innovatie-agenda is nodig, waarbij het perspectief van het kind en het gezin een volwaardige plek moet krijgen. Hierbij moet ook goed worden samengewerkt met de andere domeinen zoals bijvoorbeeld onderwijs. De financiële en maatschappelijke baten van kwaliteitskaders en de effectiviteit van interventies moeten daarnaast inzichtelijk gemaakt worden.
 - Een lerend netwerk dient ter voorkoming van ingrijpende maatregelen, door inzet van kennis van de gehele keten op een (alternatieve) aanpak van de problematiek. Dat betekent dat binnen het expertisenetwerk sprake is van een samenhangende benadering van de jongere en het gezin. Daarnaast zou meer geleerd moeten worden van de expertiseteams die in elke regio constateren waar hulpprocessen stagneren.
 - Bij het ontwikkelen van kwaliteitskaders c.q. -maatstaven wordt de relatie tussen wetenschap, praktijk en ervaring versterkt. De ontwikkeling van kwaliteitskaders draagt ook bij aan het bieden van landelijke handvatten voor regio's en gemeenten rond de zorginkoop en verantwoording, een mogelijke verlaging van de administratieve lasten, en geeft houvast bij het beantwoorden van de vraag wat wel en niet onder jeugdhulp verstaan moet worden.

Agenda:

Kwaliteit en effectiviteit is net als Leren, ontwikkelen en kennisinfrastructuur (LOK) een groot thema. We richten ons met de innovatie-, kennis- en onderzoeksagenda op een programma van een aantal jaar. In de komende periode werken we aan een plan met heldere doelstellingen en mijlpalen. Aansluitend bij de adviezen van de werkgroepen beginnen wij met de volgende thema's:

1. Landelijk kwaliteitskader Zorg voor Jeugd:

We ontwikkelen een gezamenlijk landelijk kwaliteitskader jeugd. Dat doen we ook voor die vormen van jeugdhulp, waarvoor expertise en samenwerking tussen twee of meer jeugdbranches en kennisdomeinen essentieel is. Het kwaliteitskader jeugd beschrijft een gedeelde visie op kwaliteit. We bouwen hierbij voort op bestaande documentatie als richtlijnen en de databank effectieve interventies, waarbij ons doel is niet te stapelen, maar bij te dragen aan het formuleren van gedeelde uitgangspunten en een 'kapstok'. We vinden het belangrijk om te starten met multidisciplinaire zorg en bestaande overdrachtsmomenten bij het bieden van jeugdhulp aan het kind, waarbij gezamenlijke inspanning vanuit de verschillende branches nodig

is. Daarnaast zal elke deelsector eigen richtlijnen voor de meer specifieke zorgvormen (door)ontwikkelen.

2. Verbetering acute zorg voor kinderen met ernstige psychische problematiek:
Een uit te werken kwaliteitsstandaard betreft de acute mentale hulp voor jeugd door Akwa ggz. Al werkende weg beproeven we de mogelijkheden voor een kader met een integralere blik en de verbinding met de kennisinfrastructuur voor de (volwassenen-)ggz. Dit biedt ons leerervaringen voor nieuwe kwaliteitsvragen op het snijvlak van het jeugddomein en de volwassenenzorg.
3. Innovatieagenda:
Wij nemen het initiatief tot het opstellen van een innovatieagenda. Daarin gaat het bijvoorbeeld over technologische oplossingen en innovatieve oplossingen om de hulpverlening te verbeteren. Hierbij stemmen we af met kenniscentra, cliënten- en naastenorganisaties en andere partners.
4. Expliciteren kennisinfrastructuur:
Wij vragen de kenniscentra NJi, KJP en LVB en ZonMW, om in overleg met ons te expliciteren wat (hun rolverdeling) in de kennisinfrastructuur is en of zij op andere gebieden hier al acties op ondernemen.
5. Onderzoeksagenda:
Wij vragen de kenniscentra NJi, KJP en LVB en ZonMW, om met onderzoeksinstituten in 2022 initiatief te nemen voor het opstellen van een onderzoeksagenda, in afstemming met ons als driehoek, samen met academische organisaties / werkplaatsen en hogescholen.

Er is tijd, ruimte en aandacht nodig voor het uitvoeren van de beschreven agenda. Voor de uitvoering van de drie inhoudelijke onderwerpen zullen wij samenwerken met andere samenwerkingspartners, het Rijk en de VNG. Daarbij vragen wij het Ministerie van VWS om financiële ondersteuning voor het succesvol kunnen uitvoeren van deze drie inhoudelijke onderwerpen.

Deel 2: Deze randvoorwaarden hebben we nodig

Werken aan de inhoudelijke doelen voor het transformeren van jeugdhulp, kan alleen door samen met ouders en kinderen op te trekken. Daarnaast zijn een aantal noodzakelijke randvoorwaarden nodig om het jeugdstelsel succesvol te kunnen hervormen. Deze randvoorwaarden worden op dit moment onvoldoende ingevuld om kwalitatief hoogwaardige jeugdhulp doorlopend beschikbaar te kunnen stellen en te houden. Het is belangrijk dat het jeugdhulpstelsel beter gaat werken. Op het gebied van stabiele regio's, vereenvoudigde inkoop en betere sturing en toezicht is het realiseren van verbeteringen noodzakelijk en urgent. Wij hebben het Rijk en de gemeenten nodig om samen met ons de vereiste randvoorwaarden voor het hervormen van het jeugdstelsel te realiseren. We moeten samenwerken om het jeugdstelsel ook voor de toekomst duurzaam houdbaar en betaalbaar te houden.

Het huidige zorglandschap van de jeugdhulp is versnipperd. Regionale samenwerking rond de inkoop van (hoog) specialistische jeugdhulp komt maar mondjesmaat van de grond en is te vrijblijvend. Gemeentelijke zelfregulering door toepassing van de norm voor opdrachtgeverschap komt onvoldoende van de grond.

Wij pleiten daarom nadrukkelijk voor:

1. Wettelijke verankering van robuuste en stabiele regio's
2. Vereenvoudiging van de inkoop en verlaging van de administratieve lasten
3. Beter monitoring, sturing en toezicht

Deze drie onderdelen hangen sterk met elkaar samen. De voorstellen zijn daarmee niet absoluut. Wanneer één onderdeel wordt gewijzigd, heeft dat direct een relatie met de andere onderwerpen. Hoe steviger en robuuster regio's, hoe meer standaardisatie (ook in de contractering) en hoe beter deze standaarden worden opgevolgd, hoe minder groot de noodzaak is tot landelijke inkoop. Ook de

mate waarin het lukt om op regionaal niveau tot passende tarieven te komen speelt een rol. De politieke versnippering als gevolg van de recente gemeenteraadsverkiezingen vergroot de behoefte aan standaardisatie en landelijke inkoop.

1. Wettelijke verankering van robuuste en stabiele regio's:

Doelstelling robuuste en stabiele regio's

Wij willen inzetten op een wettelijke verankering van robuuste en stabiele regio's. Dit draagt onder andere bij aan meer stabiliteit in het jeugdstelsel en de geboden jeugdhulp, een verlaging van de administratieve lasten, het nabij huis aanbieden van jeugdhulp en meer continuïteit van jeugdhulp. *Voor aanbieders en professionals leidt dit tot meer zekerheid en armslag door betere coördinatie binnen en tussen de regio's. De (administratieve) praktijkvariatie wordt immers drastisch ingeperkt door verplichte standaardisatie van processen en regionale samenwerking. Het helpt voorkomen dat veel tijd, geld en energie van jeugdhulpprofessionals en organisaties verloren gaan aan administratieve lasten. Bij de realisatie van de robuuste en stabiele regio's is het belangrijk het cliënten- en naastenperspectief (en daarmee ervaringsdeskundigheid) ook op regionaal niveau te organiseren en zodat een gelijkwaardig partnerschap met gemeenten, zorgaanbieders, professionals, onderwijs en regionale kenniswerkplaatsen ontstaat.*

Er bestaan in en tussen de achterbannen van de driehoekpartijen nog verschillen van visie over hoe tot bovenstaande doelstelling te komen. Het belangrijke gesprek over regionalisering is nog niet afgerond en moet zo snel als mogelijk vervolgd worden. We vragen het Rijk en de VNG ook om hier met ons het gesprek over aan te gaan en om met lef zaken vast te gaan leggen. Zeker is dat het systeem houden zoals het nu is door eenieder als onwenselijk wordt gezien.

Investeren in onderling vertrouwen

Partnerschap en doorontwikkeling van het jeugdstelsel vraagt om investering in onderling vertrouwen, waarbij het accent moet liggen op de continuïteit van jeugdhulp. Meer wederzijds vertrouwen en daarmee meer vertrouwen in de werking van het huidige jeugdhulpstelsel, verkleint de behoefte aan landelijke sturing en inkoop om de continuïteit van jeugdhulp te borgen.

Realiseren van stabiliteit in het jeugdstelsel

Formeel zijn er 42 jeugdregio's, maar in de praktijk veel meer. Een flinke reductie van het aantal jeugdhulpregio's is volgens ons noodzakelijk om de specialistische vormen van jeugdhulp, voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen, beschikbaar te houden en continuïteit van jeugdhulp te kunnen garanderen. Wij doen de suggestie aan te sluiten bij een bestaande regio-indeling, te denken valt hierbij aan de veiligheidsregio's. Het realiseren van robuuste en stabiele regio's gaat voor ons niet snel genoeg. Het wetsvoorstel 'Verbetering beschikbaarheid zorg voor kinderen' is een stap in de goede richting, maar gaat wat ons betreft niet ver genoeg. *Nog steeds is sprake van te veel regio's, 'meedoen' is nog te vrijblijvend (regio's vallen te vaak weer uiteen) en standaardisatie van contracten is daarmee nog niet geregeld. Hierdoor borg je nog onvoldoende de beschikbaarheid van zorg voor kind en gezin.*

Daarom zijn wij groot voorstander van een wettelijke verankering van robuuste en stabiele regio's. Dit zal bijdragen aan het borgen van de continuïteit en beschikbaarheid van jeugdhulp, de stabiliteit in het jeugdstelsel en een basis bieden tot een echt merkbare vermindering van de administratieve lasten.

Specialistische jeugdhulp

Wij hebben als doel om de continuïteit en beschikbaarheid van (hoog) specialistische jeugdhulp te waarborgen voor die kinderen en gezinnen die dit het hardst nodig hebben. Dit betekent dat deze specialistische jeugdhulp zich ook op de juiste manier moet kunnen ontwikkelen.

Wij bepleiten een helder uitgangspunt: alle specialistische jeugdhulp wordt *minimaal* op regionaal niveau ingekocht, afgerekend en verantwoord. Per regio moet een dekkend palet aan jeugdhulp beschikbaar zijn.

Los van de genoemde randvoorwaarden als stabiele regio's en standaardisering is voor zeer weinig voorkomende specialistische vormen van jeugdhulp regionale inkoop en verantwoording niet genoeg. De regio is in die gevallen te klein voor de schaal waarop deze zorg toekomstbestendig georganiseerd en doorontwikkeld kan worden. *Voor deze zorgvormen moeten naar onze mening landelijk tarieven en landelijke inkoopvoorwaarden worden vastgesteld.* Daarbij vinden we het belangrijk de bestaande landelijke inkoopvormen door te ontwikkelen, waarbij aandacht is voor de standaardisatie van het proces van contract tot controle.

Deze landelijk georganiseerde inkoop kan prima samengaan met de *uitvoering* van deze jeugdhulp op lokale en regionale schaal binnen de lokale en/of regionale infrastructuur. Dit sluit tevens aan bij de aangenomen motie 35925-XVI-116 "motie van het lid van Maeijer over het bovenregionaal regelen van gespecialiseerde jeugdzorg" in de Kamer.

Agenda:

1. Leefwereld perspectief:
We willen het leefwereldperspectief van het kind en gezin, en daarmee het cliënten- en naastenperspectief, regionaal organiseren en duurzaam gelijkwaardig partner laten zijn om samen te leren en de regio te ontwikkelen
2. Verankering robuuste en stabiele regio's:
Wij willen een robuuste en stabiele en wettelijk verankerde regio-indeling die aansluit bij een bestaande regio-indeling.
3. Landelijke inkoop doorontwikkelen:
We willen de landelijke inkoop doorontwikkelen voor (zeer) weinig voorkomende specialistische jeugdhulp, met daarbij aandacht voor standaardisatie van het proces van contract tot controle.
4. Gemeentelijke kant helpen waarborgen:
We willen bijdragen aan het waarborgen van de beschikbaarheid van zorg aan de gemeentelijke kant. Gemeenten sturen met elkaar in de regio op de gewenste ontwikkeling van het landschap, in samenhang. Daarvoor moet de regio ook een sturingsstructuur met de aanbieders inrichten. We wensen dat deze regionalisering wettelijk wordt verankerd, waardoor een grond voor (interbestuurlijk) toezicht ontstaat. Hierbij wensen wij dat afspraken worden gemaakt over de samenwerking, de risico's en de verantwoording op regionaal niveau.
5. Financiële prikkels die bijdragen aan transformatie
We zetten maximaal in op het voorkomen van uithuisplaatsing en het transformeren naar kleinschaligheid (zie 1. Toegankelijkheid voor de meest kwetsbare kinderen). Deze transformatie van het zorglandschap wordt samen met ketenpartners in de regio's vormgegeven. Om dit te realiseren is beschikbaarheidsfinanciering op (boven)regionaal niveau noodzakelijk zodat we perverse prikkels in de financiering van bedden kunnen voorkomen en een goede infrastructuur beschikbaar houden.

2. Vereenvoudiging van de inkoop en verlaging van de administratieve lasten

Inzet op een rigoureuze vermindering van de uitvoeringskosten

Het is een even simpele als ernstige constatering: de huidige inkooppraktijk is niet langer werkbaar. Het leidt tot frustratie bij gemeenten en aanbieders, tot onnodige lasten bij de professionals en, wat het meest ernstig is, tot minder goede en beschikbare hulp voor kwetsbare jongeren en hun gezin. Natuurlijk moet er ruimte zijn voor specifieke kenmerken en omstandigheden van regio's en gemeenten. Deze behoefte aan maatwerk moet wat ons betreft wel over de inhoud gaan en niet over het inkoopproces als zodanig en de 'administratieve achterkant' daarvan. De huidige inkooppraktijk leidt ertoe dat veel gemeenten hun eigen eisen stellen aan inkoop, aanbesteding, verantwoording en facturatie van jeugdhulp. Dat vraagt buitensporig veel werk van aanbieders en van professionals. Het bestaande inkoopbeleid stimuleert bovendien concurrentie in plaats van

samenwerking. Het werk van onze professionals wordt bemoeilijkt door een hoge verantwoordingsdruk en bureaucratische lasten. Een rigoureuze vermindering van de uitvoeringskosten is noodzaak, zodat het geld op de juiste plek terecht komt: bij kinderen en gezinnen.

Inzetten op standaardisatie en verlaging van de administratieve lasten

We willen een stelsel waar het kind en het gezin, maar ook de professionals goed tot hun recht komen. Het is volgens ons noodzakelijk de huidige aanbestedingspraktijk te beëindigen, administratieve processen te standaardiseren, Het aantal productvormen te verlagen, eenduidige en reële tarieven en meerjarige contracten als norm vast te stellen, contractvoorwaarden te uniformeren en daarmee de administratieve lasten te verlagen. We willen realiseren dat professionals, aanbieders en gemeenten niet meer dan 10% van hun tijd besteden aan administratie. Ook voor de cliënten- en naasten geldt dat het van belang is dat de administratieve lasten worden verlaagd. Er valt te leren van de publieke gezondheidszorg waar veel minder regeldruk wordt ervaren. We werken toe naar contractering en partnerschap in lijn met de doelen en waarden uit de Jeugdwet. We sluiten aan bij het advies van de werkgroep Inkoop en administratieve lasten van de Hervormingsagenda jeugd: wij noemen dit het wenkend perspectief van waardegericht contracteren en partnerschap. Door de waarden en doelen veel meer te verbinden met de wijze van contractering en partnerschap zullen andere keuzes worden gemaakt op het gebied van registratie, duur van contracten, inzet van bekostigingsvarianten en tariefdiscussies.

Vertrouwen en begrip tussen gemeenten en aanbieders is niet altijd vanzelfsprekend gebleken. Om toe te werken naar een beter jeugdstelsel, is het belangrijk dat we dit doen vanuit een gezamenlijk gedeeld perspectief. Het een kan niet zonder het ander: we hebben een verandering van gedrag en een set aan concrete maatregelen nodig om de huidige problematiek in het jeugdstelsel op te lossen. Daarnaast is voor het verloop van een goed inkoopproces is betrokkenheid van ervaringskennis / ervaringsdeskundigheid een voorwaarde.

Landelijke tariefgarantie en beschikbaarheidsfinanciering

Meer eenduidigheid in tarieven is nodig en we pleiten dan ook voor een landelijke (tarief)garantie en (deels) voor beschikbaarheidsfinanciering in combinatie met het afrekenen op regioniveau om perverse financiële prikkels te voorkomen. Het ontbreken van beschikbaarheidsfinanciering heeft als risico dat aanbod te snel verdwijnt door schommelingen in de vraag en daardoor niet de juiste kwaliteit jeugdhulp geboden kan worden aan het kind en het gezin. Eenduidigheid in tarieven vraagt om een toezichthouder die toetst of tarieven reëel zijn. Ook dit draagt bij aan het waarborgen van de beschikbaarheid van specialistische jeugdhulp.

Agenda:

1. Wettelijke waarborgen reële tarieven:
We willen de vereiste wettelijke waarborgen voor de totstandkoming van reële en kostendekkende tarieven en beschikbaarheidsfinanciering borgen. Hierbij pleiten we voor wettelijke verplichting van standaardisatie voor het verlagen van de administratieve lasten. We onderschrijven hierbij de voorgenomen AMvB reële tarieven Jeugdzorg.
2. Landelijke tariefgarantie:
We willen landelijke tariefgarantie en beschikbaarheidsfinanciering voor minder voorkomende complexe jeugdhulp om de beschikbaarheid en continuïteit van deze jeugdhulp te kunnen garanderen.
3. Programma verlaging administratieve lasten:
Wel willen een programma inrichten dat zich focust op de verlaging van de administratieve lasten voor cliënten, professionals en aanbieders, gebruik makend van lopende initiatieven op dit terrein (bijvoorbeeld van het ketenbureau i-sociaal domein). Hierbij willen we voorbouwen op het werk dat al gedaan is.

3. Beter landelijke uniforme monitoring, sturing en toezicht

Data en monitoring als groeimodel

Data en monitoring moet worden gezien als groeimodel, een model dat gaandeweg ontwikkeld zal worden. Tijdens de eerste fase van de monitoring ligt de nadruk op de inspanningsverplichting en waar mogelijk op de inhoudelijke en financiële resultaten. In een latere fase verschuift de focus van de monitor naar het meten en volgen van de maatschappelijk resultaten middels een populatiemonitor van het Sociaal domein, bijvoorbeeld over schulden, school, werk etc. Naast de kwantitatieve data van de populatiemonitor is ook van belang om het belevingsperspectief van de cliënt en de naasten in te voegen. Idealiter is dit perspectief integraal onderdeel van de hulpverleningspraktijk, zodat de waarde daarvan kan worden gebruikt bij het evalueren en leren en verbeteren binnen het hulpverleningsproces, tussen professionals, cliënten, organisaties, gemeenten en regio's. Om data en monitoring in te kunnen regelen in het jeugdstelsel, is een investering nodig op het gebied van de technische en organisatorische middelen binnen het jeugdstelsel om te waarborgen dat de data uniform is, (regionaal) ontsloten kan worden en gezamenlijk geleerd kan worden binnen de regio's. Hiervoor kan aansluiting gezocht worden bij het programma Zorg voor Jeugd die hier de eerste stappen al in heeft gezet.

Een verplichte minimale (landelijke) dataset

We willen komen tot een verplichte (landelijke) dataset om binnen het jeugdhulpstelsel te leren (en niet om af te rekenen). Hierbij moet niet alleen de ingezette hulp in beeld worden gebracht, maar ook gerelateerd worden aan de maatschappelijke resultaten (populatiemonitor). Op deze manier wordt bij alle betrokken stakeholders binnen het jeugdstelsel, dezelfde data verzameld en kan hierop worden gestuurd met het oog op de maatschappelijke resultaten. De inzet van data en monitoring heeft tot doel het evalueren of de juiste hulp wordt ingezet en of deze hulp effectief is, leren, verbeteren en verantwoorden om zo de kwaliteit van de jeugdhulp en de maatschappelijke resultaten te verbeteren. De gekozen dataset moet hierbij zoveel mogelijk bestaan uit data die beschikbaar is zonder dat dit leidt tot extra administratieve lasten. Hiervoor kan aansluiting worden gezocht bij het convenant continuïteit van zorg en de pilot omtrent data over een Early Warning System (EWS). Gegevens over maatschappelijke indicatoren zijn reeds beschikbaar bij het CBS in de vorm van de jeugdmonitor. Het is van belang om deze informatie in de regio te ontsluiten, samen met ketenpartners te interpreteren en betekenis aan te geven. Zodat we gezamenlijk leren, de jeugdhulp en maatschappelijke resultaten verbeteren.

De beleidsinformatie over de brede jeugdhulp kan volgens ons worden verbeterd. De geleverde stuur-informatie is doorgaans te weinig gedetailleerd en specifiek noch onderscheidend genoeg in relatie tot de verschillende doelgroepen en sectoren (gehandicaptenzorg, ggz, jeugdhulp), waarvoor en waaruit de hulpverlening aan kinderen en hun gezinnen plaatsvindt. We willen als aanbieders en professionals meer inzicht bieden in onder andere de geboden jeugdhulp en de kwaliteit van de geboden jeugdhulp.

Een gezaghebbende toezichthouder

Naast het bestaande toezicht op de kwaliteit van de geleverde Jeugdhulp (IGJ) is er volgens ons dringend behoefte aan een onafhankelijke en gezaghebbende toezichthouder voor toezicht op de realisatie van randvoorwaarden: continuïteit van jeugdhulp en reële tarieven in de volle breedte van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Een toezichthouder die vooral gericht is op het voorkomen van problemen, maar die ook kan optreden wanneer problemen zich voordoen. Daarbij is het belangrijk dat deze toezichthouder toeziet op aanbieders én gemeenten. Hierbij is zowel goed opdrachtgeverschap als opdrachtnemerschap de norm. Deze toezichthouder zou er ook op moeten toezien dat aanbieders en gemeenten zich houden aan afgesproken standaarden, regiovisies en -voorwaarden: de vrijblijvendheid moet er af!

Agenda:

1. Minimaal benodigde data:

We willen vaststellen welke data minimaal nodig is om richting te geven en sturing te kunnen bieden aan het jeugdstelsel. De kwaliteit en effectiviteit van de inzet van jeugdhulp zien we terug

in maatschappelijke resultaten (die reeds beschikbaar zijn bij het CBS in Jeugdmonitor). Voor een deel van de hulp gaat het om opgroeien (bijvoorbeeld pleegzorg) en niet om behandelen. Omdat daarvoor beperkt materiaal voor handen is om dit te monitoren, gaan we dat zelf ontwikkelen.

2. Landelijke verplichte indicatoren set:

We pleiten voor het inregelen van een landelijk verplichte indicatoren set voor data & monitoring voor aanbieders en gemeenten om te kunnen sturen op het jeugdstelsel en te kunnen leren.

3. Inzichtelijk maken van de kwaliteit:

We pleiten voor het inzichtelijk maken en meten van de kwaliteit van de geboden jeugdhulp via een dashboard. Dit om te evalueren of de juiste hulp wordt ingezet en of de hulp ten goede komt aan de zorg voor kind en gezin. Hierbij willen we aansluiten bij de reeds ontwikkelde dashboards die betrekking hebben op de inhoudelijke kwaliteit, hierbij kan worden gedacht aan de verbreding en doorontwikkeling van de *StroomOP monitor*⁵.

4. Een toezichthouder die toezicht houdt op de randvoorwaarden:

Het realiseren van een toezichthouder met doorzettingsmacht voor het effectief toezien op het realiseren van de benodigde randvoorwaarden (tarieven, inkoopstandaarden en data).

5. Infrastructuur voor data & monitoring:

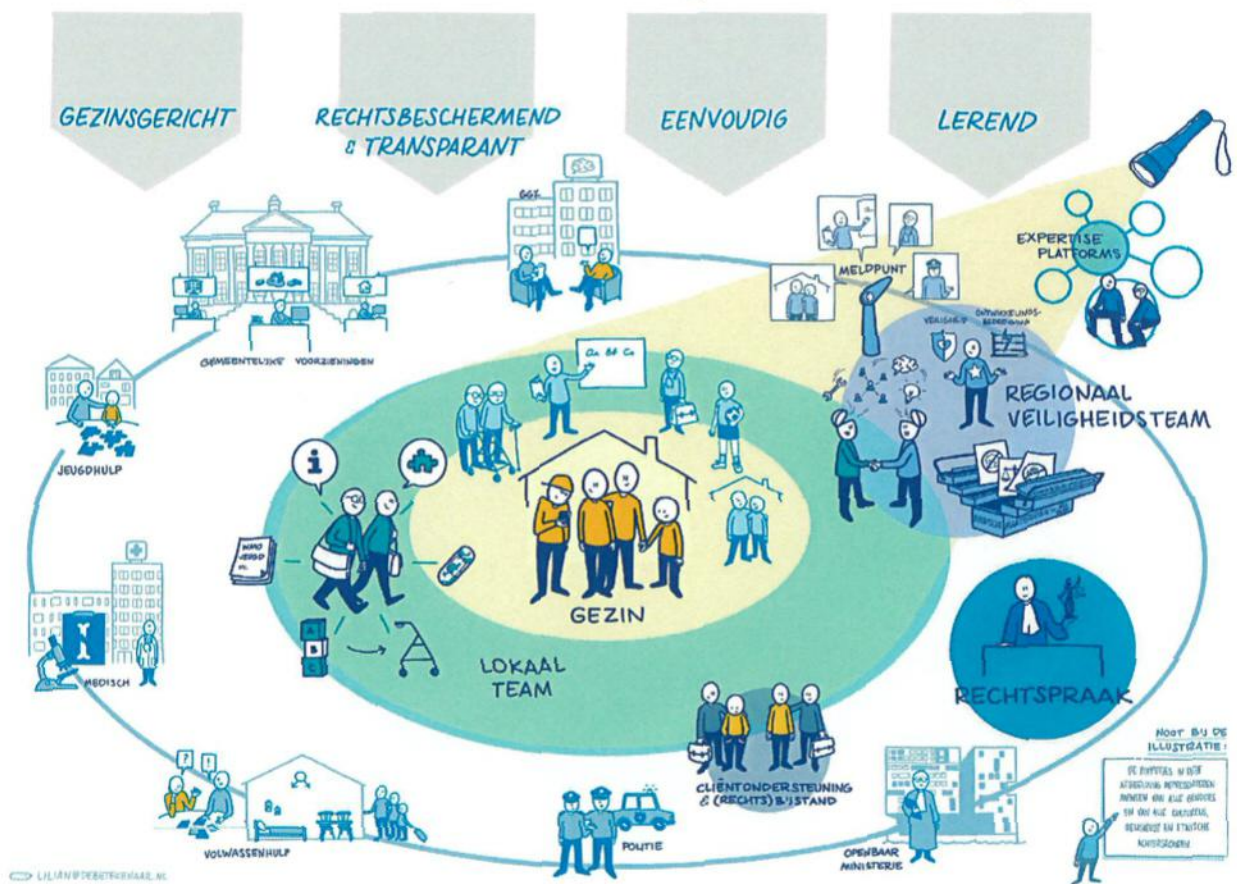
We willen een plan van aanpak opstellen voor de benodigde technische en organisatorische infrastructuur, inclusief verantwoordelijkheid vastleggen voor wie de data uitvraagt, monitort en organiseert gezamenlijk interpreteren en leren. Hierbij maken we gebruik van de kennis en kunde die reeds ontwikkeld is als het gaat om dashboards en slimme gegevensverzameling. Hiervoor kan aansluiting gezocht worden bij het programma Zorg voor Jeugd waarin de eerste stappen al zijn gezet.

Data verrijken en ontsluiten op regionaal niveau:

We willen landelijke data verrijken, databronnen regionaal ontsluiten en toegankelijk maken, zodat we kunnen organiseren dat periodiek in gezamenlijkheid kan worden gereflecteerd, geleerd en gestuurd op het jeugdstelsel.

⁵ Zie [StroomOp monitor](#)

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Inhoudsopgave

Leeswijzer	5
Inleiding	6
1 De blik op de toekomst	8
1.1 Basisprincipes	9
1.2 Lokaal Team: een vast gezicht voor het gezin	11
1.2.1 Organisatie van de Lokale Teams	11
1.3 Regionale Veiligheidsteams: kennis en veiligheidsexpertise eenvoudig toegankelijk	12
1.3.1 Organisatie van de Regionale Veiligheidsteams	14
1.4 Kennisdeling en anders werken	14
1.4.1 Organisatie van de Expertise platform(s)	15
1.5 Vereenvoudiging toezicht, informatiedeling en rechtspraak	15
1.5.1 Rechtspraak	15
1.5.2 Duidelijke kaders en informatiedeling	16
2 Anders werken en structuurwijzigingen	17
2.1 Anders kijken, denken en werken	17
2.1.1 Gezinsgericht	18
2.1.2 Rechtsbeschermend en transparant	18
2.1.3 Eenvoudig	20
2.1.4 Lerend	20
2.2 Structuurwijzigingen	21
2.2.1 Passende schaalgrootte	21
2.2.2 Governance: het organiseren van verantwoordelijkheid	22
2.2.3 Financieel	24
2.2.4 Juridisch	25

Inhoudsopgave

3	Routekaart	26
3.1	Vervolgstappen in vier fasen	28
3.2	Fase 0 - Voorbereiding en start	29
3.2.1	Toelichting	30
3.3	Fase 1 - Beproeven en ontwikkelen	30
3.3.1	Toelichting	32
3.4	Fase 2 - Evaluatie en besluitvorming	34
3.5	Fase 3 - Landelijk implementeren en verankeren	34
	Bijlage 1 - Opdracht	35
	Bijlage 2 - Onderbouwing en verantwoording	36
2.1	Werkwijze: samen ontwerpen	36
2.2	Inspiratiebronnen	37
2.2.1	Verdragsrechtelijk kader	37
2.2.2	Buitenlandse voorbeelden	38
	Bijlage 3 - Beoordelingskader en basisprincipes	39
3.1	Opdracht en functie beoordelingskader	39
3.2	Doel beoordelingskader	39
3.3	Werkwijze totstandkoming beoordelingskader	39
3.4	Het beoordelingskader	40
3.4.1	Gezinsgericht	40
3.4.2	Rechtsbeschermend en transparant	41
3.4.3	Eenvouding	42
3.4.4	Lerend	42

Inhoudsopgave

Bijlage 4 - Kerntaken effectieve kind- en gezinsbescherming	44
4.1 Preventie, (vroeg)signalering en informele steun	44
4.2 Vragen en zorgen ontvangen en het geven van informatie en advies	45
4.3 Het doen van een eerste en uitgebreid onderzoek	45
4.3.1 Een eerste onderzoek	46
4.3.2 Een uitgebreid onderzoek	46
4.4. Vindbare en professionele (vrijwillige en gedwongen) hulp organiseren en verstrekken	47
4.5 Bij spoed directe veiligheid organiseren	47
4.6 Het verzoeken om gedwongen maatregelen	48
4.7 Toetsen en tegenspraak organiseren	48
4.8 Het beslissen en uitspreken van gedwongen maatregelen	48
4.9 Het bieden van rechtsbescherming aan kinderen en gezinnen	49
Bijlage 5 - Juridische implicaties	50
5.1 Van allemaal eigen naar gezamenlijke (wettelijke) kaders	50
5.2 (Wettelijke) taken huidige organisaties	51
5.3 Knip regie en hulpverlening	51
5.4 Uitvoeren kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering	52
5.5 Inzetten hulp voor ouders	53
5.6 Schriftelijke aanwijzing	53
5.7 Checks and balances	54
5.8 Rechtsbescherming	55
5.9 Informatiepositie	56
5.10 Inzet juridische maatregelen	56
5.11 Verwerken van persoonsgegevens	56
5.12 Handelingsruimte	57
Colofon	58

Leeswijzer

Dit is het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.

De inleiding schetst kort waarom het toekomstscenario er moest komen. In hoofdstuk 1 staat centraal wat het toekomstscenario precies inhoudt. Wat is die nieuwe visie op kind- en gezinsbescherming? Hoofdstuk 2 beschrijft het scenario meer in detail en benadrukt hoe de kind- en gezinsbescherming zou moeten worden opgezet. Welke aanpassingen in organisaties, bevoegdheden en samenwerkingsrelaties zijn nodig om een duurzame cultuurverandering te ondersteunen? Hoofdstuk 3, ten slotte, vat het proces samen dat alle betrokken partijen samen gaan vormgeven. Welke stappen moeten worden gezet? Wat moet er nog worden georganiseerd en uitgezocht – en wanneer gaat dat ongeveer gebeuren?

Het toekomstscenario sluit af met vijf bijlagen met relevante, gedetailleerde informatie. Om de tekst kort en helder te kunnen houden, wordt er geregeld naar de bijlagen verwezen.

Inleiding

De jeugdbescherming moet effectiever en slimmer worden georganiseerd. Dat voornemen hebben de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de minister voor Rechtsbescherming (JenV).¹ De bewindslieden hebben de Tweede Kamer toegezegd met een toekomstscenario voor de kind- en gezinsbescherming te komen. Een scenario dat ook de organisatorische consequenties benoemt en advies geeft over een passende vervolgaanpak.

Het huidige stelsel is complex en knelt. Kinderen en gezinnen voelen zich onvoldoende gehoord en gezien. De achterliggende problematiek, die dikwijls op verschillende leefgebieden ligt en in het gezinssysteem wortelt, is te weinig in beeld. Gezinnen vertellen op verschillende plekken hun verhaal. Er is niet één gezicht, één professional die bij de gezinnen kan blijven waar een veelvoud van factoren aanleiding geeft tot zorgen over ontwikkeling of veiligheid van kinderen. Om van begin tot eind een relatie op te bouwen, de problematiek in samenhang te beoordelen én integraal aan een oplossing te werken. Er worden kansen gemist.

Vanuit de inspecties, de praktijk en de wetenschap zijn verschillende verklaringen aangedragen. Er zijn veel verschillende (uitvoerings)

organisaties die werken met gezinnen. Die hebben allemaal hun eigen taken en bevoegdheden vastgelegd in wet, regelgeving, eigen beleid en protocollen. Er is een scheiding tussen vrijwillige en gedwongen betrokkenheid en vaak is er ook een scheiding in de benadering van kinderen en (jong)volwassenen. De verantwoordelijkheden zijn verdeeld en belegd bij verschillende ministeries én decentrale overheden. Het toezicht op die organisaties is overal net anders geregeld. Ze sluiten onvoldoende op elkaar aan. Het zijn aparte schakels. Complexe gezinscasuïstiek wordt van organisatie naar organisatie doorgegeven. Hierdoor wordt de afstand tussen de hulpverlening en het gezin groter. Net als het risico dat de verschillende organisaties en betrokkenen elkaar niet goed begrijpen, of elkaar overlappen wat verantwoordelijkheden betreft, of in de werkzaamheden die ze uitvoeren. Verschillende organisaties voeren bijvoorbeeld regie op zoiets ingrijpends als (gedwongen) maatregelen.

Professionals geven aan dat maatwerk en tijd noodzakelijk zijn. Want ieder gezin heeft een unieke code om te komen tot verbetering. En elke situatie is net iets anders. De problematiek van ieder gezin kent een eigen specifieke context, die van invloed is op zowel het gezinssysteem, als het functioneren van de

¹ Kamerstukken II, 31 839, 2019/20, nr. 732.

afzonderlijke gezinsleden. Daarom zet het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming de stap naar een structuur die vertrouwen ondersteunt. Die de kracht van het gezin – en de naasten die bij dat gezin en de kinderen horen – stimuleert, zodat het gezin samen met professionele ondersteuning kan werken aan het verbeteren van de thuissituatie.

Dat vergt een nieuwe opzet van de kind- en gezinsbescherming. Structuuraanpassingen die meer ruimte maken voor een nieuwe manier van werken. Die nieuwe manier van werken moet samenhangende hulp en steun organiseren voor het hele gezin. Het gezin uitnodigen en motiveren om met professionals samen te werken en duurzame resultaten te boeken. Een manier van werken vanuit een lerende cultuur, die bij professionals de angst vermindert om fouten te maken en bij ouders en opvoeders het gevoel wegneemt dat over hen wordt beslist. Die voor het gezin begrijpelijk is. Een andere manier van werken, kortom, tussen gezinnen en professionals, tussen professionals onderling, tussen professionals en hun organisatie en tussen organisaties onderling en het stelsel, geworteld in een lerende cultuur. Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming ondersteunt deze cultuurverandering.

Het scenario is opgesteld in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van JenV en VWS. De ontwikkeling van dit toekomstbeeld staat niet los van een

brede transformatie binnen het sociaal domein. Het sluit aan bij de praktijk van diverse al lopende landelijke (interdepartementale) programma's, zoals Zorg voor de Jeugd, Geweld hoort nergens thuis, de aanpak Maatwerk Multiprobleemhuishoudens, Scheiden zonder schade, of de Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop!. Maar ook bij tal van lokale en regionale initiatieven, die zijn gericht op de samenwerking tussen de zorg- en veiligheidsketens, de aanpak van multiproblematiek en het vinden van duurzame oplossingen voor problemen in gezinnen.

Tegelijkertijd zijn bij het opstellen van het toekomstscenario ook de internationale verdragen als richtsnoer gebruikt, waarin onder meer het recht op bescherming van kinderen en volwassenen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld is geregeld. Bijvoorbeeld het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (het IVRK) en het Verdrag van Istanboel. Niet alleen omdat Nederland deze verdragen heeft geratificeerd, maar ook omdat ze op het hoogste niveau het kader bieden voor de rechtsbescherming van individuen en gezinnen tegen ongefundeerd ingrijpen door de overheid. Ieder individu heeft deze rechten en het recht om geholpen te worden. Omdat het beschermen van kinderen en gezinnen nodig blijft en de betrokken professionals zich, in aansluiting op het brede zorg- en veiligheidsdomein, steeds meer ontwikkelen, met behulp van multidisciplinaire uitwisseling van kennis en ervaring.

1 De blik op de toekomst

Dit hoofdstuk beschrijft het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Het gaat over de kern van dit scenario: de visie, de uitgangspunten waarop het is gebaseerd, en ook wat het scenario nieuw maakt en de veranderingen die het met zich mee gaat brengen.

Om kinderen, volwassenen en gezinnen heen, staat het Lokaal Team (zie § 1.2) dat hulp verleent, zo nodig met ondersteuning van het Regionaal Veiligheidsteam (zie § 1.3). Er is sprake van één vast gezicht binnen het Lokaal Team dat in voorkomende gevallen samen optrekt met een professional uit het Regionaal Veiligheidsteam. Het gezin, al dan niet met kinderen, krijgt dus een vaste professional of een vast duo dat langdurig bij hen betrokken blijft.

Dicht bij deze professionals en gezinnen staat een netwerk van specialisten met kennis over kinderen, volwassenen en specifieke uitingsvormen van geweld. Professionals worden gefaciliteerd om samen te werken en een lerende omgeving te vormen. Verder is deskundige en onafhankelijke cliëntondersteuning en/of een vertrouwenspersoon beschikbaar.² Voor volwassenen en voor kinderen. Bij de inzet van kindbeschermingsmaatregelen kunnen ouders beschikken over rechtsbijstand.

Belangrijke uitgangspunten zijn voorts: de beschikbaarheid van passende (jeugd)hulp, rechtswaarborgen³, tegenspraak en het hanteren van begrijpelijke, toetsbare werkwijzen.

Het gaat hier over kind en gezin

Daarbij hebben we niet alleen de bescherming van het kind, maar ook de bescherming van volwassenen voor ogen. Het gaat ook om de aanpak van huiselijk geweld en geweld in afhankelijkheidsrelaties – in alle verschijningsvormen. Het hanteren van een onderscheid tussen samenlevingsvormen met en samenlevingsvormen zonder kinderen is ongewenst.

Vanuit de gezinnen en de professionals geredeneerd vraagt de aanpak om samenhang en beschikbaarheid van specialistische kennis en kunde. Deze samenhang is ook noodzakelijk om de bescherming van het kind effectief te laten zijn. Daarom is de keuze gemaakt om in het scenario voor kind- en gezinsbescherming de brede 0-100 jaar blik te hanteren.

² Artikel 2.6 lid 1 sub f Jeugdwet.

³ Die waarborgen zijn: proportionaliteit en subsidiariteit, rechtsgelijkheid, verbod van willekeur, rechtszekerheid en uniformiteit.

1.1 Basisprincipes

De toekomstige kind- en gezinsbescherming gaat uit van vier basisprincipes: (1) gezinsgericht, (2) rechtsbeschermend en transparant, (3) eenvoudig en (4) lerend (zie bijlage 3). Deze basisprincipes houden structuurwijzigingen in ten opzichte van het huidige stelsel. Die structuurwijzigingen moeten meer ruimte maken voor een andere manier van werken, die voor het gezin begrijpelijk en transparant is.

Door een eenvoudiger stelsel is het voor zowel het gezin als professionals duidelijk wie welke taak en bevoegdheden heeft. Er is sprake van navolgbare procedures waarin de rechtsbescherming is geborgd. Dit betekent dat er uniforme uitgangspunten, richtlijnen en procedures zijn, in het bijzonder voor wat betreft de beslissing om over te gaan naar het gedwongen kader waarbij de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid gegarandeerd moeten zijn. Hierdoor is voor het kind en het gezin duidelijk wat hun rechten en ieders verantwoordelijkheden zijn.

Daarnaast gaat dit scenario uit van de negen kerntaken van een effectieve kind- en gezinsbescherming (zie voor een gedetailleerde beschrijving bijlage 4).

De negen kerntaken van effectieve kind- en gezinsbescherming

1. Preventie, (vroeg)signalering en informele steun.
2. Vragen en zorgen ontvangen en het geven van informatie en advies.
3. Het doen van een eerste en een uitgebreid onderzoek.
4. Vindbare en professionele (vrijwillige en gedwongen) hulp organiseren en verstrekken.
5. Bij spoed directe veiligheid organiseren.
6. Het verzoeken om gedwongen maatregelen.
7. Toetsen en tegenspraak organiseren.
8. Het beslissen over en uitspreken van gedwongen maatregelen.
9. Het bieden van rechtsbescherming aan kinderen en gezinnen.

Afbeelding 1 - Toekomstscenario in beeld

1.2 Lokaal team: een vast gezicht voor het gezin

Ieder gezin heeft een andere, unieke, combinatie van interventies nodig om aan verbetering van een onveilige situatie te kunnen werken. Van professionals leren we dat maatwerk en tijd daarbij noodzakelijk zijn. Immers, iedere situatie is net iets anders, en kent een andere context die van invloed is op het gezin of de afzonderlijke gezinsleden. Een professional uit het Lokaal Team is en blijft het vaste gezicht voor het gezin.

Gezinnen kunnen laagdrempelig en snel terecht bij een lokale infrastructuur bij vragen en voor advies, hulp en steun. Dit noemen we het Lokaal Team. Het Lokaal Team hanteert een brede blik en heeft basiskennis over jeugd- en volwassenproblematiek, hulp, bestaanszekerheid, voorschoolse voorzieningen, onderwijs, huisvesting en vrouwenopvang. Het Lokaal Team doet een eerste onderzoek en inventariseert wat het gezin nodig heeft. In geval van zorgen over de veiligheid in het gezin en/of een ontwikkelingsbedreiging bij het kind, onderzoekt het team, samen met het gezin, welke feiten aanleiding geven tot bezorgdheid en welke vervolgstappen gepast zijn.⁴

De jeugdgezondheidszorg, het jongeren(welzijns)werk en het schoolmaatschappelijk werk hebben een rol in preventie en signalering.⁵ Net als het Lokaal Team, dat conform het

kwaliteitskader 'Werken aan veiligheid voor lokale teams'⁶ ook een rol heeft in het signaleren, bespreekbaar maken van, en handelen bij, onveiligheid of ontwikkelingsbedreiging. Waar nodig betreft het Lokaal Team specialistische expertise. Hierbij kan gedacht worden aan schuldhulpverlening, specialistische kind- en volwassenhulp, of de GGZ voor jeugd en/of volwassenen. Het Lokaal Team heeft daarmee ook een netwerkfunctie. Zij dragen niet over, maar zetten (jeugd)hulp in en schakelen waar nodig (veiligheids)expertise in. Er ontstaat dan een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

1.2.1 Organisatie van de Lokale Teams

Met het Lokaal Team wordt de bestaande infrastructuur binnen gemeenten bedoeld. Binnen het sociaal domein behouden gemeenten de huidige verantwoordelijkheden in de zorg en ondersteuning aan inwoners en blijven de taken op het gebied van (gezondheids)zorg, participatie en zelfredzaamheid, werk en jeugdhulp (net als nu) vastgelegd in de betreffende wetten.⁷

Om bij spoed directe veiligheid te organiseren is, op lokaal dan wel regionaal niveau, een crisisdienst beschikbaar die 24/7 bereikbaar is.

⁴ Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

⁵ VNG (2020). *Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale teams*.

⁶ Zie bijvoorbeeld SER (2020). *Zorg voor de toekomst: Over de toekomstbestendigheid van de zorg*. & KPMG (2019). *Basisfuncties voor lokale teams in kaart*. De route en componenten onder de loep.

⁷ Wet publieke gezondheid, Wmo 2015, Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Jeugdwet.

1.3 Regionale Veiligheidsteams: kennis en veiligheidsexpertise eenvoudig toegankelijk

In het nieuw te ontwikkelen Regionaal Veiligheidsteam is specialistische expertise op ontwikkelingsbedreiging en veiligheid beschikbaar om gezinnen te ondersteunen. Het Regionaal Veiligheidsteam voert daarnaast kinderbeschermingsmaatregelen (en idealiter ook jeugdreclassering) uit.⁸

Het Regionaal Veiligheidsteam wordt betrokken via het Lokaal Team of via meldingen van burgers, politie en andere professionals. Het Regionale Veiligheidsteam heeft bij meldingen de verantwoordelijkheid snel het Lokaal Team te betrekken, om in gezamenlijkheid te bekijken wat nodig is. Leidend is dat het gezin op de hoogte moet zijn van de reden van de inzet van bepaalde hulp of ondersteuning. Zo berust de toestemming van het gezin op volledige en juiste informatie over de reden en het doel van de interventie, en over de gevolgen die het weigeren van toestemming heeft (de zogenoemde *informed consent*).

Professionals van het Lokaal Team en het Regionaal Veiligheidsteam beschikken over een samenhangend instrumentarium voor het voeren van gesprekken over ontwikkelingsbedreiging, een gezamenlijk instrumentarium voor risicotaxatie en screening op aard en ernst, en over een samenhangend handelingsrepertoire voor hulp en steun.⁹

Mocht hiertoe aanleiding zijn, dan stelt de professional die vanuit het Regionaal Veiligheidsteam betrokken is bij het gezin, een uitgebreid onderzoek in. Bij gezinnen waarin een uitgebreid onderzoek is uitgevoerd, monitort het Regionaal Veiligheidsteam hoe de veiligheid zich ontwikkelt met het verloop van de tijd.

Bij de inzet van hulp en steun en ten behoeve van rechtsbescherming wordt altijd toetsing en tegenspraak georganiseerd. Daarbij passen uniforme uitgangspunten, processen en voorzieningen die horen bij zware beslissingen die ingrijpen in het privéleven. Dit moet zorgvuldig en eenduidig gebeuren.

⁸ De toevoeging van jeugdreclassering aan het takenpakket van het Regionaal Veiligheidsteam is nog onderwerp van onderzoek, zie ook hoofdstuk 3.

⁹ Zie Steketee, M. et al. (2020). *Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Kwestie van lange adem*. Utrecht: Verweij-Jonker Instituut en het landelijk instrumentarium jeugdstrafrechtketen (L.IJ).

Tegenspraak

Overheidsingrijpen in gezinnen door de inzet van een gedwongen maatregel is een zwaar middel. 'Checks and balances' zijn nodig om dit zorgvuldig te doen. Een te lichtvaardig ingrijpen, onvoldoende luisteren naar het gezin, het niet respecteren van hun rechten of belangenverstrengelingen van professionals en organisaties, kunnen leiden tot onrechtmatig handelen. Daarom moet objectief en waarde vrij, met voldoende distantie ten opzichte van het gezin en betrokken professionals, worden getoetst of het besluit zorgvuldig is genomen en tot stand is gekomen (zie bijlage 5).

Deze toets kan ook opleveren dat gedwongen ingrijpen een te zwaar middel blijkt, of dat eerst geconstateerde onzorgvuldigheden moeten worden gecorrigeerd. Verzoekschriften en rapportages zijn altijd begrijpelijk en goed onderbouwd. Ook is hoor en wederhoor toegepast. Zodat de stukken door de rechter op waarde kunnen worden geschat en herkenbaar zijn voor het gezin. Hierbij is ook aandacht voor de belangen en de stem van de betrokken kinderen.¹⁰

Bij grote zorgen, waarbij het gezin het oneens is met de hulpverlener over wat er moet gebeuren en/of over de ernst van de zorgen, kan de aanvraag van een gedwongen maatregel worden overwogen om veiligheid binnen het gezin te bewerkstelligen en/of de ontwikkelingsbedreiging van aanwezige kinderen op te heffen. Hiervoor zijn bestuurs-, straf- of civielrechtelijke interventies in te zetten. Naast – of in plaats van – een ondertoezichtstelling met eventuele machtiging tot uithuisplaatsing, kan gedacht worden aan een tijdelijk huisverbod, een gebiedsverbod, mentorschap, bewindvoering, onder curatelestelling, bijzondere voorwaarden in het geval van het strafrecht, een gedwongen (crisis)opname of behandeling, of bevoegdheden in het kader van openbare orde en veiligheid. Van belang is dat verbinding tussen zorg en veiligheid wordt gelegd.

Indien nodig, legt de professional van het Regionaal Veiligheidsteam (na consultatie van het gezin, het vaste gezicht uit het Lokaal Team, en andere betrokken partijen) een verzoek voor aan de rechter of de burgemeester. De procedure hiertoe dient met rechtswaarborgen omkleed te zijn. Die waarborgen zijn: proportionaliteit en subsidiariteit, rechtsgelijkheid, verbod van willekeur, rechtszekerheid en uniformiteit. Als de rechter besluit tot een gedwongen maatregel, dan is het Regionaal Veiligheidsteam verantwoordelijk voor de uitvoering.

¹⁰ Artikel 799a Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

1.3.1 Organisatie van de Regionale Veiligheidsteams

De grootste organisatorische verandering die volgt uit dit toekomstscenario is de totstandkoming van Regionale Veiligheidsteams onder decentrale aansturing. De Regionale Veiligheidsteams zijn gepositioneerd op regionaal niveau en opereren vanuit een nieuwe publiekrechtelijke regionale organisatie. Voor de direct betrokken organisaties betekent dit scenario dat het overgrote deel van de taken van de Raad voor de Kinderbescherming, de Gecertificeerde Instellingen en Veilig Thuis opgaan in de kerntaken van de te vormen Regionale Veiligheidsteams. Er zal een aanvullende verkenning plaatsvinden over de positionering van de jeugdstrafrechtketen in relatie tot dit scenario. Een publiekrechtelijke rechtsvorm betekent ook dat er een einde komt aan de marktwerking zoals die nu voor de Gecertificeerde Instellingen geldt.

De publiekrechtelijke regionale organisatie (van waaruit de Regionale Veiligheidsteams opereren) wordt gepositioneerd op een al bestaande en uniforme schaal. Idealiter een schaal waar al verantwoordelijkheden op het gebied van zorg en veiligheid belegd zijn en waarop relevante ketenpartners samenwerken. Zoals de 25 veiligheidsregio's, de 26 Veilig Thuis-regio's, of de huidige 42 jeugdregio's. Belangrijk is dat de schaalgrootte voldoende expertise waarborgt om taken als het juridisch-pedagogisch advies

aan de rechtbank bij familie- en jeugdzaken adequaat uit te voeren. Centrale aansturing kan tijdens de overgangperiode plaatsvinden en daarna door landelijke (wettelijke) normen, certificering en wet- en regelgeving waarmee de uniformiteit en rechtsgelijkheid verankerd wordt.

Het Regionaal Veiligheidsteam voert wettelijke taken uit en heeft ten opzichte van het Lokaal Team verdergaande bevoegdheden voor (bijvoorbeeld) het verzamelen van informatie. Dit vraagt om een passende organisatievorm met bijbehorende financiering, en duidelijkheid over de verhouding van het Regionaal Veiligheidsteam ten opzichte van organisaties zoals jeugdhulpaanbieders, maatschappelijk werk, en de jeugd- en volwassenen GGZ.

1.4 Kennisdeling en anders werken

Zoals de regie over het gezin bij het gezin hoort, hoort de kennis van de inhoud en de uitvoering bij de professionals. Professionals in het Lokaal Team en het Regionaal Veiligheidsteam hebben verschillende talenten en specialistische kennis. Dit geldt ook voor de andere professionals die werken met kinderen, volwassenen en gezinnen.

Om talenten en specialistische kennis te ontsluiten, vormen deze professionals leergroepen, of expertise platforms. Professionals

kunnen extra kennis uit deze leergroepen inroepen, bijvoorbeeld wanneer casuïstiek complex of weinig voorkomend is. Of er relevante 'facts & figures' ophalen. De leergroepen zorgen voor een inhoudelijke doorontwikkeling van het specialisme: zij ontwikkelen kennis, evalueren het effect van hun inzet en leren zo over het type problematiek.

1.4.1 Organisatie van de Expertise platform(s)

De verschillende leergroepen samen vormen een platform, dat gefaciliteerd en ontzorgd wordt door een compact (virtueel) ondersteuningsbureau. Bij het organiseren van de expertiseplatforms kan op den duur ook de verbinding gelegd worden met bestaande kenniscentra en expertisenetwerken.

1.5 Vereenvoudiging toezicht, informatiedeling en rechtspraak

Door een eenvoudiger stelsel is het voor zowel het gezin als professionals duidelijk wie welke taak en bevoegdheden heeft. Daarmee wordt het voor de gezinsleden ook begrijpelijker. Er is sprake van navolgbare procedures waarin de rechtsbescherming is geborgd. En daarbij is voor het gezin duidelijk is wat hun rechten en ieders verantwoordelijkheden zijn. Dat geldt ook met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens.

Daarnaast is een landelijke strategie voor informatievoorziening en ICT cruciaal. Deze strategie is nodig om de regionale processen meer eenduidig, efficiënt en meer uniform te laten verlopen.

1.5.1 Rechtspraak

Op dit moment kunnen verschillende rechters betrokken zijn bij een gezin. Zo wordt een kindbeschermingsmaatregel door de kinderrechter uitgesproken, bewindvoering voor volwassenen door de kantonrechter en behandelt de familierechter geschillen tussen ouders over de invulling van het ouderschap. Deze structuur is een complicerende factor om tot een gezinsgerichte aanpak en hybride vorm van rechtspleging te komen. Aangesloten kan worden bij lopende ontwikkelingen binnen de rechtspraak om tot een maatschappelijk effectieve rechtspraak te komen. Hierbij experimenteert de rechtspraak met een meer geïntegreerde aanpak (zie bijlage 2)

Het verdient aanbeveling te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden straf-, bestuursrechtelijke en civiele zaken gecombineerd kunnen worden. Hierdoor kan ook de rechter gezinsgericht kijken naar de meeste geschikte interventies binnen het gezin. De (kinder)rechter (als rechtsprekende macht) vormt binnen de trias politica de tegenhanger van de uitvoering (de uitvoerende macht) (zie ook § 2.2.4).

1.5.2 Duidelijke kaders en informatiedeling

Dit toekomstscenario zet in op vereenvoudiging en harmonisatie van wetgeving. Dit kan bijdragen aan meer eenduidige kaders voor professionals en gezinnen. Het is voor professionals nu bijvoorbeeld nog vaak zoeken welk wettelijk kader wanneer van toepassing is. Een goede informatievoorziening voor professionals in de kind- en gezinsbescherming is van groot belang om hun kennis en expertise te kunnen inzetten, en uiteindelijk tot passende afwegingen te komen voor de gezinsleden. De ervaring leert dat het noodzakelijk is om aandacht te hebben voor dergelijke niet eenvoudige vraagstukken. Hierbij kan worden aangesloten bij het traject Uitwisseling persoonsgegevens en privacy (UPP) waarin ook aandacht is voor de gegevensdeling tussen samenwerkingsverbanden zoals de Zorg- en Veiligheidshuizen.

Het Rijk is stelselverantwoordelijk. Vanuit die rol faciliteert het Rijk gemeenten met wetgeving en houdt interbestuurlijk toezicht.¹¹ Bij voorkeur is er één toezichthouder op landelijk niveau verantwoordelijk voor het toezicht op de publieke rechtsvorm waaronder de Regionale Veiligheidsteams vallen. Deze toezichthouder werkt bij voorkeur met een bij ministeriële regeling vastgelegd uniform en procesmatig normenkader, dat wordt ontwikkeld in samenwerking met relevante partijen op lokaal, regionaal en nationaal niveau.

¹¹ [Wet revitalisering generiek toezicht](#).

2 Anders werken en structuurwijzigingen

In hoofdstuk 1 wordt onder andere beschreven dat de vier basisprincipes die onder dit scenario liggen, twee aspecten kennen. Het eerste aspect is dat zij structuurwijzigingen inhouden ten opzichte van het huidige stelsel. Het tweede is dat deze structuurwijzigingen ruimte maken voor een andere manier van werken.

Hoofdstuk 2 gaat hier dieper op in. Eerst wordt het scenario inhoudelijk verder uitgediept vanuit dit 'anders kijken, denken en werken' (§ 2.1). Daarbij worden de vier basisprincipes gevolgd die de kern vormen van het beoordelingskader. Daarna wordt ingegaan op de structuurwijzigingen die deze cultuurwijziging ondersteunen (§ 2.2).

2.1 Anders kijken, denken en werken

In het veld bestaat grote inhoudelijke betrokkenheid bij problematiek in gezinnen. Die inhoudelijke betrokkenheid, van operationeel tot strategisch niveau, is in positieve zin uniek te noemen. Tegelijkertijd vormt het een risico, omdat rolverwarring kan ontstaan. De kennis van de inhoud en de uitvoering hoort bij de professionals. Net zoals de regie over het gezin bij het gezin hoort.

Om bij de inhoud te kunnen blijven, hebben professionals het nodig om optimaal ondersteund te worden. Net zoals gezinnen en hun omgeving, optimaal ondersteund moeten worden. Dat gegeven vormt een rode draad. Het vraagt van bestuurders en alle betrokken overheidslagen om zich ten volle te richten op het onderhandelen voor, en creëren van, condities om professionals optimaal te ondersteunen. Zodat zij zich kunnen richten op de inhoud en de uitvoering van hun taken.

Hier hoort een andere opzet van de kind- en gezinsbescherming bij, voortbouwend op de vier basisprincipes: (1) gezinsgericht, (2) rechtsbeschermend en transparant, (3) eenvoudig en (4) lerend. Een opzet die ruimte maakt voor een manier van werken die voor het gezin begrijpelijker en transparanter is. Een opzet die samenhangende hulp en steun organiseert voor het hele gezin en die uitnodigend en motiverend is om met professionals samen te werken om duurzame resultaten te bereiken. Een opzet die leidt tot een andere manier van werken, tussen gezinnen en professionals, professionals onderling, professionals en hun organisatie, organisaties onderling en het stelsel.¹² Dit alles in een lerende cultuur met steun voor de betrokken professionals, zodat zij steeds beter worden in hun vak.

¹² Theorie van de sociale-ecologie, waar Bronfenbrenner in de jaren 70 de basis voor heeft gelegd, zie B. Regeer e.a., Athena Instituut, [Een lerende organisatie van 6 pilots jeugdbescherming \(2020\)](#).

Zo schetst dit scenario een stap naar een andere cultuur, die uitgaat van vertrouwen, en die de kracht van het gezin – en de naasten die bij dat gezin en de kinderen horen – stimuleert, zodat gezamenlijk gewerkt kan worden aan het verbeteren van de thuissituatie. Deze cultuurwijziging wordt ingezet en gedragen door de vier basisprincipes (zie voor een gedetailleerde uitwerking bijlage 3).

2.1.1 Gezinsgericht

De inrichting van de kind- en gezinsbescherming, draait om het kind, broers en zussen en overige gezinsleden en om hun zorgen en voorgeschiedenis. Het Lokaal Team doet een eerste onderzoek en inventariseert wat het gezin nodig heeft. In geval van zorgen over de veiligheid in het gezin en/of een ontwikkelingsbedreiging bij het kind, onderzoekt het team welke feiten aanleiding geven tot bezorgdheid en welke vervolgstappen gepast zijn.¹³ Als blijkt dat het gezin er met hulp en steun van het Lokaal Team uit kan komen, dan verleent de vaste professional van dit team hulp en steun over de volle breedte (voor alle gezinsleden).

Waar nodig betreft het Lokaal Team specialistische expertise. Hierbij kan gedacht worden aan schuldhulpverlening, specialistische kind- en volwassenhulp of de GGZ voor bijvoorbeeld traumaklachten van ouder(s) en/of kinderen, verslavingszorg, of ondersteuning voor gezinsleden met een beperking.¹⁴ De verbinding en de toegang tot

de GGZ voor volwassenen en reguliere volwassenzorg moet actief georganiseerd en gefaciliteerd worden, zodat gezamenlijk gewerkt wordt aan de problematiek in een gezin.

Samen met het gezin betreft het Lokaal Team het netwerk. Steun van (groot)ouders en andere volwassenen in de omgeving van het gezin, zoals vrienden, familie en burens, pedagogisch medewerkers, het jongerenwerk en leerkrachten is van belang voor het welbevinden en een voorspoedige ontwikkeling van kinderen.¹⁵ Daarnaast is het hebben van een sociaal netwerk en steunsysteem een beschermende factor in het doorbreken van de intergenerationele overdracht van geweld.¹⁶

2.1.2 Rechtsbeschermend en transparant

Een stelsel waarin kwetsbare mensen op zoek zijn naar hulp, mag niet complex en ondoorzichtig zijn. Hoe goed de kwaliteit en intenties van de ondersteuning en hulpverlening ook zijn, het gezin is bij problemen afhankelijk van wat professionals daadwerkelijk kunnen bieden. Meestal gaat dat goed, maar de verschillende leden van het gezin (en daarmee ook het kind) moeten altijd kunnen terugvallen op rechtswaarborgen en een onafhankelijke cliëntenondersteuning en/of een vertrouwenspersoon.¹⁷ Ongeacht of het gaat om het vrijwillig of gedwongen kader, hebben kinderen en volwassenen het recht om beschermd te worden.

¹³ Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

¹⁴ Steketee, M. et al. (2020). *Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Kwestie van lange adem*. Utrecht: Verweij-Jonker instituut.

¹⁵ Ince, D. et al (2018). Top tien beschermende factoren. Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen.

¹⁶ Pels et al. (2011) in Steketee, M. et al. (2020). *Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Kwestie van lange adem*. Utrecht: Verweij-Jonker instituut.

¹⁷ Artikel 2.6 lid 1 sub f Jeugdwet.

Bij inzet van een gedwongen maatregel is altijd rechtsbijstand beschikbaar.

Professionals zijn bij hun onderzoek gericht op de feiten die aanleiding geven tot de zorgen over het gezin. Er is sprake van navolgbare procedures en een uniform afwegingskader waarin de rechtsgelijkheid en het beschermen van rechten wordt geborgd. En daarbij is voor het gezin duidelijk wat hun rechten en ieders verantwoordelijkheden zijn.

Om te voorkomen dat ongefundeerd wordt ingegrepen in het gezin, wordt bij de inzet van hulp en steun en ten behoeve van rechtsbescherming, altijd toetsing en tegenspraak georganiseerd. Indien sprake is van verzoeken om juridische maatregelen, wordt toetsing en tegenspraak uitgevoerd door niet bij het gezin betrokken professionals uit een ander Regionaal Veiligheidsteam dan dat waar de casus speelt, ondersteund door juristen en gedragswetenschappers.¹⁸

Leidend is dat het gezin op de hoogte moet zijn van de reden van de inzet van bepaalde hulp of ondersteuning. Zo berust de toestemming van het gezin op volledige en juiste informatie over de reden en het doel van de interventie, en over de gevolgen die het weigeren van toestemming heeft (de zogenoemde *informed consent*).

Indien de professional van het Regionaal Veiligheidsteam (na consultatie van het gezin, het vaste gezicht uit het Lokaal Team, en andere betrokken partijen) aanleiding ziet voor een gedwongen maatregel, kan die een verzoek voorleggen aan degene die de bevoegdheid heeft hierover te beslissen, zoals de (kinder)rechter of de burgemeester.¹⁹ Daar moet een transparante procedure voor zijn, die proportionaliteit en subsidiariteit, rechtsgelijkheid, verbod van willekeur, rechtszekerheid en uniformiteit waarborgt. Dit betekent onder meer dat een maatregel feitelijk onderbouwd moet zijn en zorgvuldig voorbereid moet worden.²⁰ Hierbij is ook specifiek en op maat aandacht voor vertegenwoordiging van de belangen en de stem van de betrokken kinderen.²¹

Als besloten is tot een gedwongen maatregel, dan is het Regionaal Veiligheidsteam verantwoordelijk voor de uitvoering. Voor het gezin is altijd duidelijk wanneer sprake is van een vrijwillig of gedwongen kader en wat hun rechten zijn.²² Gezinnen die behoefte hebben aan ondersteuning bij het indienen van een klacht, kunnen hiervoor bijvoorbeeld terecht bij het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ).

¹⁸ HR 18 april 2014: ECLI:NL:HR:2014:951.

¹⁹ Snippe, J. & van der Molen, J. (2019). *Onderzoek justitieel interventiepalet kindermishandeling*.

²⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2012–2013, 33 684, nr. 3, pagina 33 e.v.

²¹ Zie ook het WODC-onderzoek *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie. Het hoorrecht en de procespositie van minderjarigen in familie- en jeugdzaken*.

²² Aangesloten wordt bij het rapport van de RSJ en de RVS: *Intensieve vrijwillige hulp. Heldere grenzen aan drang in de jeugdzorg*.

2.1.3 Eenvoudig

De drempel naar hulp is zo laag mogelijk. Daarom is deze hulp dichtbij, toegankelijk en eenvoudig georganiseerd, met nadruk op de verbinding tussen zorg en veiligheid. Hiertoe wordt expertise vanuit verschillende relevante professies samengebracht in de Regionale Veiligheidsteams. De kerntaken van diverse organisaties worden daarmee geconcentreerd en ondergebracht in één organisatie.

Ook vermindert het aantal professionals dat betrokken is bij een gezin. Er is sprake van één vast gezicht voor het gezin binnen het Lokaal Team, waar nodig in duo met een professional uit het Regionaal Veiligheidsteam, als er veiligheidsvraagstukken spelen (zie ook bijlage 3).

Daarnaast wordt uit de contouren van het toekomstscenario duidelijk dat het Regionaal Veiligheidsteam een belangrijke functie vervult in de afstemming tussen het Lokaal Team, het Expertiseplatform en de rechtspraak. Dat draagt bij aan een eenvoudiger opzet van de kind- en gezinsbescherming. En daartoe dient het Regionaal Veiligheidsteam over slimme informatievoorziening te beschikken om een rol als informatiemakelaar richting ketenpartners efficiënt te vervullen. Dat betekent dat het Regionaal Veiligheidsteam in staat moet

zijn om snel informatie te vergaren en uit te wisselen bij en met ketenpartners. Bijvoorbeeld voor het samenstellen en actueel houden van een gezinsbeeld, om een zo breed mogelijke blik op het gezin te kunnen faciliteren (zie ook bijlage 5).

2.1.4 Lerend

Continu (reflectief) leren wordt in alle 'lagen' beoefend: politiek,²³ bestuur, organisaties, teams en uitvoerende professionals. Doordat professionals uit het Lokaal Team – al dan niet in duo met professionals uit het Regionaal Veiligheidsteam – lange tijd bij het gezin betrokken blijven, zien zij de effecten van de hulp en steun die zij verlenen. Zij ontvangen tegenspraak en leren hiervan.

Soms werken interventies, soms deels en soms ook niet. En soms gaat het ondanks alle toewijding en ingezette interventies alsnog mis in een gezin. Dit alles vraagt ontzettend veel van professionals. Om hen te kunnen steunen iedere dag het beste uit zichzelf te halen, vraagt het naast kennis en methodiek ook de steun om te leren omgaan met onzekerheid en onmacht, psychologische ruimte en vertrouwen.

Het continu leren en ontwikkelen staat daarom centraal in de (door) ontwikkeling van dit scenario. Zoals in hoofdstuk 3 wordt toegelicht, gaat bijvoorbeeld in regionale proeftuinen – ook wel ontwikkelhubs

²³ Motie van het lid Wörsdörfer c.s. over betere kennis en kunde van raadsleden over jeugdzorg, Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 35 570 XVI, nr. 21.

genoemd –gewerkt worden conform de uitgangspunten en structuur die in dit scenario kind- en gezinsbescherming zijn beschreven, zodat ervaring wordt opgedaan met wat wel en niet werkt in de praktijk, waarom dat zo is en waarop bijgestuurd en aangepast moet worden.

Gestart wordt met de expertise platforms. In deze leergroepen ontwikkelen en ontsluiten professionals specialistische kennis, en evalueren zij het effect van hun inzet. Professionals uit de leergroepen kunnen door collega-professionals geconsulteerd worden bij specifieke vraagstukken in gezinnen. De professionals uit de expertise platforms delen kennis, dragen bij aan kwaliteitsbevordering en ondersteunen de betrokken professionals inhoudelijk (on the job). Maar ze nemen de verantwoordelijkheid niet over.

2.2 Structuurwijzigingen

De jeugdbescherming in Nederland heeft gedurende de afgelopen 30 jaar verschillende stelselwijzigingen doorgemaakt. De complexiteit van het stelsel is hierdoor toegenomen. Het aantal organisaties is gegroeid. De verantwoordelijkheden zijn verdeeld en ondergebracht bij verschillende ministeries en decentrale overheden. Het toezicht op de organisaties is overal net anders, en dat is mede afhankelijk van of er sprake is van decentrale of centrale aansturing.

Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming dat in hoofdstuk 1 is beschreven, maakt een andere manier van kijken, denken en werken mogelijk. Dat is wenselijk en nodig, maar vergt wel structuurwijzigingen ten opzichte van het huidige stelsel. De opzet moet eenvoudiger, de procedures duidelijker. De hulp voor het hele gezin moet samengebracht worden, de lerende cultuur die het nieuwe scenario doordeseemt, dient ingebed te worden in alle 'lagen'. Noodzakelijk is ook de verbinding met de beschikbaarheid van jeugdhulp, met het waarborgen van rechten, tegenspraak en met het hanteren van begrijpelijke, toetsbare en met waarborgen omklede werkwijzen.²⁴

2.2.1 Passende schaalgrootte

De Regionale Veiligheidsteams opereren vanuit een publiekrechtelijke gemeentelijke samenwerking, werken gebiedsgericht en vormen de schakel tussen zorg en veiligheid. Door de veiligheidsteams niet lokaal maar regionaal te organiseren, kunnen schaalvoordelen worden behaald. Expertise wordt geconcentreerd, terwijl de kwaliteit van de uitvoering behouden blijft. Ook wordt zo aangesloten op initiatieven die afgelopen jaren zijn ingezet op regionaal niveau, waarbij relevante ketenpartners in zorg en veiligheid elkaar steeds beter weten te vinden. Denk hierbij aan: de (door)ontwikkeling van zorg- en veiligheidshuizen en de opgestelde regiovisies voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

²⁴ Die waarborgen zijn: proportionaliteit en subsidiariteit, rechtsgelijkheid, verbod van willekeur, rechtszekerheid en uniformiteit.

De publiekrechtelijke regionale organisatie (van waaruit de Regionale Veiligheidsteams opereren) wordt geïncorporeerd op een al bestaande en uniforme schaal. Idealiter een schaal waar al verantwoordelijkheden op het gebied van zorg en veiligheid belegd zijn en waarop relevante ketenpartners samenwerken. Zoals de 25 veiligheidsregio's, de 26 Veilig Thuis-regio's, of de huidige 42 jeugdregio's. Belangrijk is dat de schaalgrootte voldoende expertise waarborgt om taken als het juridisch-pedagogisch advies aan de rechtbank bij familie- en jeugdzaken adequaat uit te voeren. Centrale aansturing kan tijdens de overgangperiode plaatsvinden en daarna door landelijke (wettelijke) normen, certificering en wet- en regelgeving waarmee de uniformiteit en rechtsgelijkheid verankerd wordt.

Een decentrale organisatie van het Regionaal Veiligheidsteam is een logische stap na de transitie van het sociaal domein op 1 januari 2015. Decentrale organisatie sluit ook aan op de al brede blik van lokale teams (gezinsgerichte hulp, zoals bestaanszekerheid en maatschappelijke ondersteuning). Centrale aansturing kan plaatsvinden tijdens de overgangperiode en door landelijke (wettelijke) normen, certificering en wet- en regelgeving. Deze vorm van centrale aansturing draagt bij aan de uniformiteit van werken tussen de verschillende Regionale Veiligheidsteams en daarmee aan rechtsgelijkheid.

2.2.2 Governance: het organiseren van verantwoordelijkheid

Het beschermen van kinderen en gezinnen is niet alleen een verantwoordelijkheid van de overheid, het is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. Iedereen in de maatschappij kan invloed hebben op het creëren van een veilige omgeving voor gezinnen: door openheid te creëren over de ingewikkeldheid van opvoeden, door hulp te durven vragen en door de vraag om hulp te stimuleren. De overheid heeft de formele verantwoordelijkheid om kinderen zowel fysieke als geestelijke veiligheid te bieden, als ouders dat niet, of niet toereikend, doen. En om dat rechtsbeschermend en transparant te doen.

Lokaal niveau

Net als nu ligt in het toekomstscenario het zwaartepunt van de uitvoering van de kerntaken op lokaal niveau. Er verandert niets aan de bestaande *governance* van de Lokale Teams. De verantwoordelijkheid voor preventie van huiselijk geweld of kindermishandeling, evenals het bevorderen van de veiligheid van het kind in de opvoedsituatie, blijven een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Net als vroegsignalering, het voorkomen van en vroeg interveniëren bij risico op opgroei- en opvoedingsproblemen, en het bevorderen van de opvoedvaardigheden van ouders.

Gemeenten blijven tevens verantwoordelijk voor het beoordelen van de ontwikkeling van kinderen in een belastende sociale, pedagogische en fysieke omgeving. Cliëntondersteuning voor het gezin blijft een lokale verantwoordelijkheid en wordt waar nodig verder vormgegeven. Deze cliëntondersteuning is voor cliënten, ook in de toekomst, gratis en onafhankelijk.

Ten aanzien van informele steun blijft het versterken van het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang een lokale verantwoordelijkheid. Dit geldt ook voor het in kaart brengen van het zorgsysteem rondom het hele gezin. En voor het inschakelen, herstellen en versterken van de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van het kind, de ouders en de personen in hun directe sociale omgeving. Binnen het sociaal domein behouden gemeenten dus de huidige verantwoordelijkheden in de zorg en ondersteuning aan inwoners en blijven de taken op het gebied van (gezondheids)zorg, participatie en zelfredzaamheid, werk en jeugdhulp (net als nu) vastgelegd in de vigerende wetgeving.²⁵

Regionaal niveau

Aangezien de Regionale Veiligheidsteams gaan opereren vanuit een publiekrechtelijke gemeentelijke samenwerking, ligt het voor de hand dat de sturing ervan bij een samenwerkingsverband van gemeenten komt te liggen. Omdat het Regionaal Veiligheidsteam

bevoegdheden heeft die verder gaan dan vrijwillige betrokkenheid en waarbij sprake kan zijn van ingrijpen in het gezins- en privéleven van kinderen en gezinnen, moet er sprake zijn van een rechtsvorm onder publieke controle. Dit wil zeggen; controle vanuit een democratisch gelegitimeerd orgaan dat duidelijke landelijke kaders kent, en dat aanspreekbaar is op haar handelen door de Rijksoverheid.

Om de overige expertise op het gebied van geweld in afhankelijkheidsrelaties nauw verbonden te houden aan de Regionale Veiligheidsteams, wordt deze logischerwijs onder hetzelfde (publiekrechtelijke) dak geplaatst. Naast de Regionale Veiligheidsteams vraagt dat dus ook om teams met specialisten. Het Regionaal Veiligheidsteam voert wettelijke taken uit en heeft ten opzichte van het Lokaal Team verdergaande bevoegdheden voor (bijvoorbeeld) het verzamelen van informatie. Dit vraagt om een passende organisatievorm met bijbehorende financiering, en duidelijkheid over de verhouding van het Regionaal Veiligheidsteam ten opzichte van organisaties zoals jeugdhulpaanbieders, maatschappelijk werk, en (V-)GGZ.

²⁵ Wet publieke gezondheid, Wmo 2015, Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Jeugdwet.

Landelijk niveau

Het Rijk is stelselverantwoordelijk. Vanuit die rol faciliteert het gemeenten met wetgeving en houdt het interbestuurlijk toezicht.²⁶ Het toekomstscenario gaat ervan uit, dat er bij voorkeur één toezichthouder op landelijk niveau verantwoordelijk gaat zijn voor het toezicht op de publieke rechtsvorm waaronder de Regionale Veiligheidsteams vallen. Deze toezichthouder werkt bij voorkeur met een bij ministeriële regeling vastgelegd uniform en procesmatig normenkader, dat wordt ontwikkeld in samenwerking met relevante partijen op lokaal, regionaal en nationaal niveau.

2.2.3 Financieel

Om de beoogde transitie naar het nieuwe scenario voor kind- en gezinsbescherming vorm te geven, zijn de komende jaren incidentele middelen nodig. Op korte termijn zijn dit middelen om koplopers te faciliteren of ontwikkelhubs/proeftuinen in te richten (zie hoofdstuk 3). Daarnaast gaat het over frictiekosten: incidentele kosten op de wat langere termijn om organisatorische veranderingen te bewerkstelligen. Op basis van CPB-onderzoek is het reëel om ervan uit te gaan,²⁷ dat de transitiekosten 1,5% bedragen van het totale bedrag dat in het huidige stelsel omgaat.

Bij de bekostiging van het nieuwe scenario gaat het over structurele kosten. Het nieuwe scenario vereenvoudigt niet alleen

de organisatie van de bescherming van het kind en het gezin. Bij totale doorvoering vereenvoudigt het ook de financiering ervan. Op dit moment verloopt de financiering via de Algemene Uitkering die alle gemeenten ontvangen en via de decentralisatie uitkering vrouwenopvang die de centrumgemeenten vrouwenopvang ontvangen.

Daarnaast is er sprake van rechtstreekse financiering van de Raad voor de Kinderbescherming vanuit de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid. In overleg met de fondsbeheerders (ministeries van Financiën en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) kan in de loop van 2021 onderzocht worden wat een optimale financiële inrichting is binnen het gemeentefonds. Het strekt te ver om daar in dit toekomstscenario al uitspraken over te doen.

Omdat met de voorziene bundeling van geldstromen wetgeving is gemoeid, is dit naar verwachting het sluitstuk van de vervolgfase (zie hoofdstuk 3). Totdat het zover is, moet worden gekeken op welke manier gemeenten in staat kunnen worden gesteld om, zonder te veel extra administratieve last, conform het nieuwe scenario te kunnen werken.

²⁶ Wet revitalisering generiek toezicht.

²⁷ CPB, Ministerie van VWS, Ministerie van Financiën (2020), Zorgkeuzes in Kaart, Analyse van beleidsopties van politieke partijen voor de zorg, p.18.

2.2.4 Juridisch

Vanzelfsprekend vergt het toekomstscenario ook structuurwijzigingen in de manier waarop bevoegdheden rondom gedwongen maatregelen, het tuchtrecht, de rechtspraak en de rechtsbescherming zijn geregeld.²⁸ Hiervoor is al een aantal nader te verkennen ontwikkelrichtingen genoemd. Zoals de combinatie van straf-, bestuursrechtelijke en civiele zaken, waardoor een rechter gezinsgericht kan oordelen over de meeste geschikte interventies binnen het gezin. Nu zijn vaak verschillende rechters betrokken bij een gezin en dat is een complicerende factor om tot een gezinsgerichte aanpak te komen. In dat licht zijn de lopende ontwikkelingen binnen de rechtspraak om tot een maatschappelijk effectieve rechtspraak te komen veelbelovend (zie bijlage 2 § 2.2).

Een andere ontwikkelrichting is bijvoorbeeld de rol van de kinderrechter. Ten opzichte van het buitenland en andere rechtsgebieden (waaronder het familierecht) zien we in Nederland beperkte handelingsruimte voor de kinderrechter als conflictoplosser en rechtsbeschermer. Het verdient de aanbeveling om bij de doorontwikkeling van dit scenario de rol en de positie van de kinderrechter onderdeel te laten zijn.

Als de ontwikkelingsbedreiging van een kind voortkomt uit de problemen van de ouders, dan zijn het de ouders die met hun

problemen aan de slag moeten. Professionals ervaren dat een kindbeschermingsmaatregel onvoldoende mogelijkheden biedt om de ouders te activeren met hun problemen aan de slag te gaan (zie ook bijlage 5, § 5.5). In dit kader nam de Tweede Kamer recent de motie Van Toorenburg c.s. aan, die de regering verzoekt om in het toekomstscenario expliciet de interventiemogelijkheden binnen de civielrechtelijke kindbescherming uit te breiden met afdwingbare ondertoezichtstelling van opvoeders.²⁹ Opvoeders moeten hierbij ook gespecialiseerde hulp opgelegd kunnen krijgen (zie bijlage 5, § 5.5).

Een belangrijk aandachtspunt is het verwerken van gegevens en informatie. De huidige organisaties – Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de Gecertificeerde Instellingen – hebben exclusieve bevoegdheden op dat gebied. Het vergt nadere uitwerking hoe op dat vlak de bevoegdheden voor Regionale Veiligheidsteams geregeld moeten worden.

²⁸ Internationale verdragen waarborgen het recht op respect voor privé- en familielevens (artikel 8 EVRM) en het recht om door de eigen ouders te worden opgevoed en verzorgd (artikel 9 IVRK). Om de inperking van deze rechten te kunnen rechtvaardigen, moet worden aangetoond dat deze dienen om het kind of het gezin te beschermen. De rechter moet erop kunnen vertrouwen dat het gedane onderzoek waarmee het verzoek tot een maatregel wordt onderbouwd, qua totstandkoming en qua inhoud, rechtmatig is. Het is een verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid om dit proces goed te borgen. Het is ook essentieel om te borgen dat het voor het gezin duidelijk is wanneer er sprake is van vrijwillige en wanneer van gedwongen hulpverlening.

²⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 35 570 VI, nr. 48.

3 Routekaart

Hoofdstuk 3 zet uiteen welke stappen de komende periode genomen moeten worden. Iedereen die bij de kind- en gezinsbescherming betrokken is, kent een eigen proces om zich te ontwikkelen in de richting van het geschetste toekomstbeeld. Dat geldt voor de gezinnen en hun omgeving, de professionals, de organisaties waar zij werken en de stelselverantwoordelijke partijen.

Professionals moeten nu en straks ondersteund worden bij de beoefening en ontwikkeling van hun vak. Bestuurders moeten worden geholpen bij het leiderschap om tot vernieuwing te komen en toe te groeien naar hun nieuwe rol als bestuurders in een netwerk, in plaats van een organisatie. Van de betrokken ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Vereniging Nederlandse Gemeenten vraagt het om een aantal governance- en wetgevingsvraagstukken gezamenlijk uit te zoeken, knopen door te hakken en te regelen.

Met andere woorden, voor alle spelers in dit veld is werk aan de winkel: elkaar helpen om samen anders te gaan werken, over de eigen schaduw heen te stappen, cultuurveranderingen durven aangaan en de blik op het toekomstbeeld te houden.

ROUTEKAART

LIVIAN@DUBBINKENNAAR.NL

Afbeelding 2 - De routekaart

3.1 Vervolgstappen in vier fasen

Het geschetste toekomstscenario voor een effectieve kind- en gezinsbescherming wordt niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. Daarvoor verschillen de huidige stelsels en het toekomstscenario te veel van elkaar. Werken aan die toekomst vraagt om een toegewijde aanpak van een meervoudig vraagstuk, verdere verdieping, uitwerking, ontwikkeling en beproeving.

Dit proces duurt naar schatting 5 tot 10 jaar en het valt grofweg in vier fasen uiteen:

- Fase 0: Voorbereiding en start.
- Fase 1: Beproeven en ontwikkelen.
- Fase 2: Evaluatie en besluitvorming.
- Fase 3: Landelijk implementeren en verankeren.

Deze stappen gaan van heel concreet (in fasen 0 en 1) naar meer op hoofdlijnen (in fasen 2 en 3). De lerende en evaluatieve opzet van het proces maakt dat de stappen in de laatste fasen nu nog niet ingevuld zijn. Immers: de komende jaren wordt het scenario eerst 'beproeft en ontwikkeld'.

Behalve (proces)stappen zijn er de komende jaren ook inhoudelijke vraagstukken die nader onderzocht moeten worden. Die worden hierna genoemd. Per fase wordt telkens een overzicht gegeven van wat er te doen staat, gevolgd door een beknopte toelichting.

3.2 Fase 0: Voorbereiding en start

	Wat	Wanneer
	Consultatie- en adviesfase.	april 2021 - augustus 2021
	Verwerken resultaten consultatie en advies.	mei 2021 – september 2021
	Scenario bijstellen waar nodig.	september 2021
	Politieke besluitvorming.	najaar 2021
Leren en ontwikkelen	Voorbereiding van een landelijke programmastructuur, te starten met voorbereiden en voorstel ontwikkelhubs/proeftuinen.	april 2021 – augustus 2021
	Start agendering van de volgende vraagstukken: <ul style="list-style-type: none"> - Het beschermen van rechten; hoe krijgt dat vorm en welke uniformiteit en basiscondities vraagt dat. - Experimenteerruimte om ontwikkelhubs/proeftuinen conform toekomstscenario te laten werken. - De uitwerking van het toekomstscenario voor de rol van Lokale Team en de verbinding met het sociaal domein. - De uitwerking van de afdwingbare hulp voor opvoeders. - Samenhang toekomstscenario en aanpalende vraagstukken (zoals de beschikbaarheid van (jeugd)hulp in relatie tot het toekomstscenario, als ook de evaluatie van de herziene kinderbeschermingswetgeving). - Verbinding van het jeugdstrafrecht met het toekomstscenario. 	april – fase 1
	Vorming van een (wetenschappelijke) adviesraad.	start april 2021 – alle fases

3.2.1 Toelichting

In deze fase worden de voorbereidingen getroffen voor de start van de vervolgaanpak. Het is belangrijk dat bestaande initiatieven niet stilvallen en gesteund blijven worden om het ingeslagen ontwikkelpad door te zetten tot aan de start van het programma.

3.3 Fase 1: Beproeven en ontwikkelen

Wat	
Leren en ontwikkelen	Ontwikkeling van een (bij ministeriële regeling vastgelegd) uniform en procesmatig normenkader, in samenwerking met relevante partijen op lokaal, regionaal en nationaal niveau.
	Starten van een landelijke programmastructuur, waaronder ook: <ul style="list-style-type: none">- Start ontwikkelhubs (ook wel: proeftuinen) en <i>action learning</i> onderzoek. Opdrachten voor de hubs zijn onder meer: Ontwikkeling methodiek en verantwoordingsmechanismen, monitoren, evalueren en doorontwikkelen van kwaliteit.- De oprichting van expertise platforms waarin specialistische kennis wordt ontsloten en doorontwikkeld voor en door professionals.- Creëren van een kennismakelaar.- Communicatie.- De (wetenschappelijke) adviesraad.
	Start uitwerking strategie informatievoorziening met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none">- Gegevensuitwisseling.- Informatiebeveiliging.- Betrouwbare systemen.- Data-analyse. Begonnen wordt met het maken van een 'foto' van de huidige situatie; zo ziet informatievoorziening er nu uit.

- vervolg tabel op pagina 31 -

- vervolg van tabel fase 1: Beproeven en ontwikkelen -

Wat

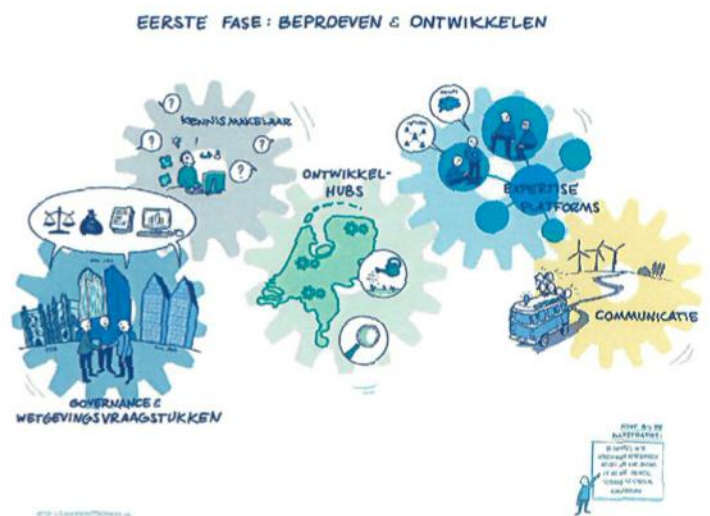
Onderzoeken en uitwerken van de volgende vraagstukken:

- Ontwikkeling van een (bij ministeriële regeling vastgelegd) uniform en procesmatig normenkader, in samenwerking met relevante partijen op lokaal, regionaal en nationaal niveau.
- Financieringsvraagstukken, governance en wetgevingsvraagstukken. Waaronder:
 - o Wat betekent dit scenario voor wetgeving? Waaronder ook: de publiekrechtelijke organisatievorm van de Regionale Veiligheidsteams; hoe kan deze eruit zien? En is deze regionale vorm de meest passende? En een uitwerking van organisatorische consequenties voor de betrokken organisaties, waaronder de gevolgen/consequenties van de afschaffing van de marktwerking bij de Gecertificeerde Instellingen.
 - o Informatievoorzieningsvraagstukken. Waaronder ook; hoe het samenbrengen en delen van informatie vorm kan krijgen. En de ontwikkeling van een visie op data en datagedreven werken.
 - o Schaalgrootte.
 - o Financiering. Waaronder een kostenbatenanalyse in combinatie met de maatschappelijke businesscase. En de financiële inrichting van de nieuwe structuur.
 - o Onderzoek hoe kunnen de juridische bevoegdheden anders belegd worden; hoe komen deze samen in de regionale veiligheidsteams en, voor de korte termijn, in de hubs/proeftuinen.
- Een herdefiniëring van termen als regie, (gespecialiseerde) hulp en ondersteuning in bestaande wet- en regelgeving om duidelijkheid te bieden over de kerntaken van de betrokken professionals uit het Lokaal Team en/ of het Regionaal Veiligheidsteam.
- Kennis ontsluiten tussen (nu nog) verschillende professionals in de (toekomstige) Regionale Veiligheidsteams en tussen hen en de professionals in een Lokaal Team.
- Onderzoeken hoe de verbinding tussen zorg en veiligheid vorm kan krijgen.
- De mogelijkheden voor afdwingbare hulp voor opvoeders onderzoeken.
- Verbinding en samenwerking met, en directe toegang tot, de reguliere volwassenzorg en volwassen GGZ. En de gezamenlijke verantwoordelijkheid met de volwassen GGZ voor het bieden van passende hulp en ondersteuning.
- Uitwerking en invulling van de rol van de (kinder)rechter. Waaronder ook een onderzoek naar in samenhang in te zetten juridische interventies uit verschillende rechtsgebieden; hoe kan een rechter hier gecombineerd (vanuit het probleem) naar kijken (hybride rechtspreken)?
- Rol van toezicht en het toewerken naar de aanstelling van één toezichthouder.
- De ontwikkeling van een samenhangende methodiek voor het voeren van gesprekken, een gezamenlijk instrumentarium voor risicotaxatie en screening op aard en ernst, en een samenhangend handelingsrepertoire voor hulp en steun voor de professionals van de Lokale Teams en de Regionale Veiligheidsteams.

3.3.1 Toelichting

De eerste fase (2021-2025) bestaat uit het opzetten van een landelijke programmastructuur ter ondersteuning en begeleiding van verschillende activiteiten. De programmastructuur wordt opgericht en aangestuurd door de ministeries van JenV en VWS en de VNG. Hiervoor wordt een programmadirecteur aangesteld. Het landelijk programmateam fungeert ook als kennismakelaar bij vernieuwing in het land. Een (wetenschappelijke) raad met leden vanuit verschillende wetenschapsgebieden wordt samengesteld. Deze raad krijgt een adviesrol ten aanzien van het landelijke programmateam.

Er wordt snel gestart met de regionale proeftuinen, ook wel ontwikkelhubs genoemd. Doel van de regionale proeftuinen is werken conform het toekomstscenario van kind- en gezinsbescherming. In de ontwikkelhubs wordt beproefd hoe de variëteit aan (veiligheids)vraagstukken die zich binnen een gezin kunnen voordoen, opgepakt en behandeld worden in het Lokaal Team, in verbinding met een Regionaal Veiligheidsteam. Ook wordt uitgeprobeerd hoe inhoudelijke specialismen en het netwerk hierbij adequaat betrokken kunnen worden. Er wordt ervaring opgedaan met wat wel en niet werkt in de praktijk, waarom dat zo is en waarop bijgestuurd en aangepast moet worden. Zo wordt kennis ontwikkeld voor de volgende fases.

Afbeelding 3 - Vervolgaanpak

Professionals van de Raad voor de Kinderbescherming, de Gecertificeerde Instellingen en Veilig Thuis worden samengebracht in Regionale Veiligheidsteams. De professionals in deze veiligheidsteams krijgen dezelfde kerntaken, er worden tegenspraak en *checks and balances* georganiseerd, zodat wordt voorkomen dat er ongefundeerde beslissingen worden genomen en de handelwijze voor het gezin niet transparant en navolbaar is. Er wordt bij voorkeur één toezichthouder aangesteld om door middel van een uniform en procesmatig normenkader toezicht te houden op de veiligheidsteams.

Lokale netwerken worden georganiseerd om gezinsgericht en integraal te interveniëren en te begeleiden. Geregeld wordt dat professionals die betrokken zijn bij het gezin worden gesteund door juristen, vertrouwensartsen en gedragsdeskundigen. Er is toegang tot de geestelijke gezondheidszorg (ggz) voor volwassenen en er wordt een gezamenlijke verantwoordelijkheid gecreëerd voor het bieden van passende hulp en ondersteuning. Een expertise platform voor netwerken van en voor professionals wordt ontwikkeld om al snel professionals en bestuurders op de inhoud van het dagelijks werk samen te brengen. Dit platform kan worden ingeroepen voor complexe en specialistische casuïstiek, de doorontwikkeling van kennis en voor kwaliteitsbevordering. Hierbij wordt verbinding gelegd met bestaande kennis- en expertisenetwerken.

Hiervoor is een ondersteunende, landelijke programmastructuur nodig, commitment van alle partijen om conform het scenario te (mogen) werken met financiële ondersteuning, action learning onderzoek, experimenteerruimte en begeleiding van zowel de teams als de betrokken bestuurders. Bij het werken in de ontwikkelhubs zijn de ervaringen van kinderen, gezinnen en andere betrokkenen onderdeel van het leren en het ontwikkelen. De hubs zijn zowel koploper, als ontdekker én hoeder.

Het toekomstscenario moet meer in detail uitgewerkt worden op het gebied van processen, taken, verantwoordelijkheden en rollen. De ketenprocesmodellen Jeugdbescherming en Jeugdstrafrecht, kunnen hiervoor als uitgangspunt worden gebruikt.³⁰

Onderdeel van een informatievoorzieningsstrategie is een 'foto' van de huidige informatievoorzieningssituatie bij de ketenpartners en een schets van de gewenste informatievoorziening-situatie. Van daaruit ontstaat een transitieplan.

Er wordt een vernieuwende communicatiestrategie neergezet. Verschillende communicatieve instrumenten die bij het scenario horen, worden ingezet om het advies breed uit te dragen bij de verschillende doelgroepen en stakeholders.

³⁰ Het ketenprocesmodel Jeugdbeschermingsketen bijvoorbeeld, biedt een overzicht van de jeugdbeschermingsketen op hoofdlijnen, bevat een schets van de bijdrage en rol van de ketenpartners binnen de jeugdbeschermingsketen en bevat een uitwerking van de deelprocessen van het ketenprocesmodel. Voor ieder deelproces wordt concreet aangegeven welke stappen er worden doorlopen en welke informatie (op hoofdlijnen) wordt uitgewisseld.

3.4 Fase 2: Evaluatie en besluitvorming

Wat	
Leren en ontwikkelen	Politieke besluitvorming over financierings- en governance vraagstukken.
	Opstarten wetgevingstraject.
	Uitwerken financiering en verantwoording.
	Uitbreiding en opschalen van (bijgestelde) werkwijze hubs.
	Plan van aanpak voor transitie van (direct) betrokken organisaties.

3.5 Fase 3: Landelijk implementeren en verankeren

Wat	
Leren en ontwikkelen	Overgang van organisaties.
	Implementatie wetgeving.
	Implementatie financiering en verantwoording.
	Implementatie informatievoorziening-ICT.

Bijlage 1 - Opdracht

Opdracht

In juli 2020 gaven de VNG en de ministeries van VWS en JenV opdracht voor de kwartiermakersfase 'Effectieve kind- en gezinsbescherming'. De opdrachtgevers beoogden een vereenvoudiging van de jeugdbescherming en willen hiermee bereiken dat kinderen en gezinnen, waar een veelvoud van factoren heeft geleid tot ontwikkelingsbedreiging en onveiligheid, tijdig de juiste hulp en steun ontvangen. Ook willen ze bereiken dat deze hulp en steun voor de gezinnen begrijpelijk is en bijdraagt aan herstel van het gewone leven, of aan het compenseren van beperkingen.

De opdracht was om, aan de hand van deelopdrachten, te komen tot een toekomstscenario inclusief organisatorische consequenties, fasering en tijdpad van realisatie. Deze deelopdrachten zijn (samengevat):

- A. Opstellen van een inhoudelijk normenkader/beoordelingskader, bedoeld als richtsnoer voor het gewenste resultaat van deze ontwikkeling en als beslissingskader bij het kiezen van het uiteindelijke scenario.
- B. In beeld brengen van de lessen uit het buitenland (internationale vergelijking) en van de Nederlandse aanpak van de afgelopen periode.
- C. Identificeren werkzame bestanddelen van de huidige pilots, van andere praktijkvoorbeelden en aanpakken die elders in het land worden ontwikkeld.
- D. Verkennen mogelijkheden/wenselijkheid van nieuw juridisch instrumentarium. Het gaat hierbij over het inventariseren in hoeverre nieuwe wettelijke mogelijkheden kunnen worden ontwikkeld voor een gezinsgerichte aanpak ('gezinsmaatregel') en welke aanpassingen in wet- en regelgeving nodig zijn voor de nieuwe gewenste samenwerking rondom de veiligheid van kinderen en gezinnen. Daarnaast moet worden nagegaan welke andere wettelijke aanpassingen nodig zijn voor professionals om een kindbeschermingsmaatregel uit te kunnen voeren zonder 'knip' in hulp en regie.³¹
- E. Op basis van A, B en C en D uitwerken van de geschetste hoofdszenario's voor de realisatie van de verschillende functionaliteiten en weging van scenario's op basis van het ontwikkelde beoordelingskader. Dit omvat: nadere verkenning van de scenario's in termen van (financiële) randvoorwaarden, verantwoordelijkheden, sturings- en toezichtmechanismen, gewenste schaalgrootte en IV/IT.
- F. In kaart brengen benodigde vervolgstappen na december 2020 en schetsen van een aanpak voor de realisatie van het gekozen toekomstscenario.

³¹ Uiteraard met inachtneming van het advies van de RSJ en de RVS: Intensieve vrijwillige hulp. Helderere grenzen aan drang in de jeugdzorg (Den Haag, november 2019).

Bijlage 2 - Onderbouwing en verantwoording

Deze bijlage geeft een overzicht van de consultaties en (wetenschappelijke) bronnen waarop het Toekomstscenario is gebaseerd en die relevant (kunnen) zijn voor de verdere uitwerking van een effectieve kind en gezinsbescherming.

De reden om te komen tot het toekomstscenario is een aantal knelpunten in het huidige stelsel. De minister van Volksgezondheid Welzijn en Sport en de minister voor Rechtsbescherming hebben die benoemd (Kamerstukken II, 31 839, 2019/20, nr. 732), mede op basis van inspectierapporten en recent wetenschappelijk onderzoek.³² In hun gezamenlijke Kamerbrief Perspectief voor de Jeugd (20 maart 2020) schetsten de bewindspersonen de contouren van een nieuwe blik op de toekomst van de kind- en gezinsbescherming.³³

In juli 2020 gaven de VNG en de ministeries van VWS en JenV opdracht voor de kwartiermakersfase. Drie vraagstukken waren leidend. Hoe kan de kind- en gezinsbescherming eenvoudiger gemaakt worden? Hoe kan er effectief en systematisch vanuit het perspectief van het kind en het gezin worden gewerkt? Wat hebben de betrokken professionals nodig om het gezin op een passende manier te kunnen ondersteunen?³⁴

2.1 Werkwijze: samen ontwerpen

Parallel en in samenhang met het ontwerp van het toekomstscenario hebben een afvaardiging van de opdrachtgevers en de betrokken partijen ook samengewerkt aan de totstandkoming van een beoordelingskader c.q. de vier basisprincipes van het toekomstscenario. De basis hiervoor is gelegd in een werkdocument dat het NJI heeft opgesteld.³⁵ Betrokken partijen en opdrachtgevers hebben inbreng geleverd.

Voorts zijn tal van verdiepende individuele en groepsgesprekken gevoerd met specialisten en kennisdragers vanuit de praktijk en de wetenschap om hun visie op de huidige jeugdbeschermingsketen, het beoordelingskader, of (onderdelen van) het scenario te leren kennen. Hiervoor is onder meer een 'week van reflectie' georganiseerd, waar cliënten, professionals, juridische deskundigen en andere experts uitvoerig met elkaar spraken en reflecteerden op de drie vraagstukken.

Een bijzondere rol hebben de leden van het bestuurlijke kernoverleg vervuld. Dit zijn direct belanghebbenden van de jeugdbeschermingsketen, bestaande uit de drie opdrachtgevers,

³² IGJ, Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd (2019), Signalement Jeugdbeschermingsketen in gevaar (2019). Voor een verdere toelichting en onderbouwing, zie Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Veiligheid in gezinnen. Een zaak voor iedereen*. Steketee, M. et al. (2020). *Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Kwestie van lange adem*. Utrecht: Verweij-Jonker instituut.

³³ Kamerbrief over perspectief voor de jeugd.

³⁴ Het SCP ziet een discrepantie tussen de verwachtingen van de wetgever en de ervaringen van de uitvoeringspraktijk als het gaat om eigen kracht, (zelf- en samen-)redzaamheid en de zorgzame samenleving. Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal domein op koers 2020*.

³⁵ Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Nieuwe opzet bescherming jeugd en gezin. Ideeën voor een beoordelingskader*.

leden van de Associatie Wijkteams, Jeugdzorg Nederland, (het Landelijk Netwerk) Veilig Thuis, de Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming. Hun rol was de opdrachtgevers te adviseren over het ontwerp van een scenario voor kind- en gezinsbescherming.

2.2 Inspiratiebronnen

Er zijn in Nederland veel initiatieven in uitvoering, die we kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van een nieuwe structuur en manier van werken in de kind- en gezinsbescherming. Te denken valt bijvoorbeeld aan de pilots 'Onder één dak'³⁶ en de pilots 'centra huiselijk geweld',³⁷ de MDA++, of de 'Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop!', waarin het Landelijk Netwerk Zorg Straf concrete verbeterstappen ontwikkelt voor de samenwerking tussen de zorg- en strafrechtketens vanaf het eerste begin van een (straf)zaak.³⁸ Denk ook aan de pilot 'Geïntegreerde aanpak huiselijk geweld' van de rechtbank Rotterdam en 'Huis van recht' in Limburg.³⁹ Daarnaast zijn er initiatieven als de 'wijk- en regelrechter van de rechtspraak' die is gericht op samenwerking, aanpak van multiproblematiek en het vinden van duurzame oplossingen voor problemen.⁴⁰ Deze experimentele aanpakken laten zien wat de meerwaarde is van integrale samenwerking tussen professionals ten behoeve van veiligheid in gezinnen.

Een belangrijke inspiratiebron vormden de pilots jeugdbescherming in zes regio's, die het Athena Instituut (Vrije Universiteit Amsterdam) heeft geëvalueerd.⁴¹ Hieruit leerden we, dat het bundelen van expertise zorgt voor meer onderling begrip, bijvoorbeeld over werkwijze en bevoegdheden. Daarnaast biedt het verbinden van expertise, gecombineerd met één vast aanspreekpunt dat betrokken blijft bij het gezin, de mogelijkheid om samen passende hulp in te zetten in en om het gezin. Gezinsgericht werken helpt bovendien om patronen van gedrag en beleving beter te doorbreken, alsook om gericht aandacht te geven aan de kwetsbare groepen mensen in Nederland, die volgens het SCP die aandacht nadrukkelijk nodig hebben.⁴² Transparantie naar gezinnen, ten slotte, bevordert de samenwerking met het gezin.

2.2.1 Verdragsrechtelijk kader

De bescherming van kind en gezin ligt ingebed in internationale verdragen, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en het Verdrag van Istanboel. Bij het ontwerp van het toekomstscenario is dit verdragsrechtelijke kader als richtsnoer gebruikt. Deze verdragen regelen onder meer het recht op bescherming van kinderen en volwassenen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld.

³⁶ Zie de vijfde voortgangsrapportage van het programma Geweld Hoort Nergens Thuis.

³⁷ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). [Online Magazine Centrum huiselijk geweld en kindermishandeling Rotterdam Rijnmond](#).

³⁸ In het Landelijk Netwerk Zorg Straf verenigen zich de politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering, de Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis.

³⁹ Raad voor de Rechtspraak: [Combinatiezitting straf- en civiele zaken maakt onderliggende problemen huiselijk geweld beter zichtbaar](#).

⁴⁰ Raad voor de Rechtspraak: [Wijk- en regelrechter vergroten toegankelijkheid rechtspraak](#).

⁴¹ [Zes regionale pilots: Zorg voor de jeugd, pilots jeugdbeschermingsketen](#). Athena Instituut, VU Amsterdam (2020). [Een lerende evaluatie van 6 pilots jeugdbescherming](#).

⁴² Sociaal en Cultureel Planbureau, [Sociaal domein op koers 2020](#).

Daarnaast zijn er ook procedurele waarborgen beschreven, die het gezin beschermen tegen onvoldoende gefundeerd ingrijpen door de overheid.

Deze verdragen waarborgen immers ook het recht op respect voor privé- en familielevens (artikel 8 EVRM) en het recht om door de eigen ouders te worden opgevoed en verzorgd (artikel 9 IVRK). Als professionals aanleiding zien die de inperking van deze rechten rechtvaardigt, moet terdege worden aangetoond dat de inperkende maatregelen dienen om het kind of het gezin te beschermen.

De rechter moet erop kunnen vertrouwen, dat het onderzoek waarmee het verzoek tot een maatregel is onderbouwd rechtmatig tot stand is gekomen. Het is de verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid om dit proces goed te borgen. Het is nadrukkelijk een publieke en essentiële taak om te borgen dat het voor het gezin duidelijk is wanneer er sprake is van vrijwillige en wanneer van gedwongen hulpverlening.

2.2.2 Buitenlandse voorbeelden

Veel recent wetenschappelijk onderzoek ondersteunt deze zienswijzen. In de praktijk worden ze soms ook al toegepast in de landen om ons heen. Het samenbrengen van expertise op veiligheid en van bevoegdheden, sluit aan bij de inzichten over

jeugdbescherming in Duitsland, Denemarken en Zweden. Het NJI heeft daar verkennend onderzoek naar gedaan.⁴³

In deze landen zijn kerntaken als het verlenen van hulp aan het gezin en het beschermen van het kind belegd bij één organisatie met duidelijke landelijke kaders en wet- en regelgeving. Hierdoor is het stelsel meer overzichtelijk, eenvoudig en voorspelbaar. Ook de expliciet gezinsgerichte benadering is in de jeugdbeschermingsstelsels van deze landen in praktijk gebracht. Daar wordt gekeken naar de oplossingsmogelijkheden binnen het gezin zelf.

Professionals gaan pas in de allerlaatste fase over tot gedwongen interventie en blijven ook dan betrokken bij het gezin. De behoefte om te leren en reflecteren is in deze landen veelal terug te zien in de inrichting van een landelijke entiteit ter ondersteuning en kwaliteitsverbetering.⁴⁴ Net als in Nederland is de discussie over het stelsel van jeugdbescherming ook in het buitenland steeds onderhevig aan inzichten en ontwikkelingen.

⁴³ Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Jeugdbescherming, inzichten uit Duitsland, Denemarken en Zweden*.

⁴⁴ Idem.

Bijlage 3 - Beoordelingskader en basisprincipes

3.1 Opdracht en functie beoordelingskader

De minister van Volksgezondheid Welzijn en Sport en de minister voor Rechtsbescherming willen komen tot een toekomstscenario vereenvoudiging jeugdbescherming, inclusief (organisatorische) consequenties en tijdpad voor realisatie.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van Volksgezondheid Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid fungeren als gezamenlijk opdrachtgever. De kwartiermaker en diens projectteam is in dat kader gevraagd een beoordelingskader op te leveren voor de toetsing van de kwaliteit van het scenario.

3.2 Doel beoordelingskader

Met de beoogde vereenvoudiging van de jeugdbescherming willen de opdrachtgevers bereiken dat kinderen en gezinnen tijdig de juiste hulp en steun ontvangen. Deze hulp en steun moet voor hen begrijpelijk zijn en bijdragen aan herstel van het gewone leven of het compenseren van beperkingen.

Het beoordelingskader is een richtsnoer om te komen tot een vereenvoudiging van de kind- en gezinsbescherming; het geeft weer welke uitgangspunten en randvoorwaarden nodig zijn om dit doel te bereiken. Dit helpt bij het ontwikkelen en concretiseren van het scenario tot een uiteindelijk ontwerp op het niveau van functionaliteiten.

3.3 Werkwijze totstandkoming beoordelingskader

Bij de ontwikkeling van het beoordelingskader en de randvoorwaarden zoals genoemd in de opdrachtbrief is het Nederlands Jeugdinstituut en de bestuurlijke kerngroep betrokken.

De bestuurlijke kerngroep bestaat uit direct belanghebbenden van de jeugdbeschermingsketen; de drie opdrachtgevers, leden van de Associatie Wijkteams, Jeugdzorg Nederland, (het Landelijk Netwerk) Veilig Thuis, de Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming.

3.4 Het beoordelingskader

Het beoordelingskader omvat vier belangrijke uitgangspunten van de toekomstige kind- en gezinsbescherming:

3.4.1 Gezinsgericht⁴⁵

Gezinsgericht

- De blik is breed, kind en volwassenen van 0-100.
- De inzet draait om het kind, broers en zussen en overige gezinsleden, om hun zorgen en voorgeschiedenis.
- Bij (ernstige) zorgen over de thuissituatie is het belang van het kind altijd de eerste afweging.
- Integraal werken is het uitgangspunt: combinaties van hulp, (V-GGZ) zorg, bestaanszekerheid en gedwongen maatregelen, met steun uit het eigen netwerk.
- Beslissingen worden genomen in samenspraak met het kind en het gezin.

De inrichting van de kind- en gezinsbescherming draait om het kind, broers en zussen en overige gezinsleden, om hun zorgen en voorgeschiedenis. Omdat problemen van de ouders vaak onderliggend zijn aan zorgen over de veiligheid en ontwikkelingsmogelijkheden van een kind, is een brede blik noodzakelijk wil de bescherming van

het kind effectief zijn. Bekeken wordt welke hulp en steun nodig is voor het gehele gezin, inclusief, of juist met nadruk op, de ouders. Dit betekent dat er geen leeftijdsgrens zit aan de inzet van ondersteuning en hulp bij kind- en gezinsbescherming. Integraal werken is dan ook het uitgangspunt. Dit sluit aan bij het principe 'van 0-100 jaar'. Hiermee wordt ook beoogd aandacht te hebben voor het intergenerationele effect van complexe gezinsproblematiek.

De ondersteuning en hulp wordt zoveel mogelijk vormgegeven met steun uit het eigen netwerk van het gezin. Onderzoek toont aan dat het betrekken van het eigen netwerk van het gezin aantoonbaar effectief is in het kunnen wegnemen van zorgen over veiligheid of ontwikkelingsbedreiging.⁴⁶ De notie van het SCP dat een discrepantie bestaat tussen de verwachtingen van de wetgever en de ervaringen van de uitvoeringspraktijk als het gaat om eigen kracht, zelf- en samenredzaamheid en de zorgzame samenleving, leert daarbij dat tijdig dient te worden herkend welke rol dit netwerk kan spelen.⁴⁷

Als dat nodig is, kan worden ingezet op combinaties van hulp zoals (V-GGZ) zorg, ondersteuning in de bestaanszekerheid of als het niet anders kan gedwongen maatregelen. Deze inzet staat steeds in het teken van de veiligheid en ontwikkelingsmogelijkheden van het kind. Bij het inzetten van hulp en ondersteuning bij ernstige zorgen over de thuissituatie is het belang van het kind altijd de eerste afweging.

⁴⁵ Als we het hebben over 'gezin' dan bedoelen we al die samenlevingsvormen waarin kinderen en jongeren opgroeien. En we bedoelen het gezin als geheel, maar ook de kinderen, jongeren en ouders afzonderlijk. Met 'ouders' bedoelen we de volwassenen die het ouderlijk gezag dragen.

⁴⁶ Zie overzicht van bronnen NJI, 'Veiligheid in gezinnen, een zaak voor iedereen' (2020).

⁴⁷ Sociaal en Cultureel Planbureau, 'Sociaal domein op koers' 2020.

3.4.2 Rechtsbeschermend en transparant

Rechtsbeschermend en transparant

- De rechtsbescherming en rechtsgelijkheid is geborgd. De procedures bij het gedwongen kader en klachten zijn transparant en navolgbaar. Besluiten komen zorgvuldig tot stand met hoor en wederhoor.
- De kennis en visie hoe te handelen bij zorgen over onveiligheid en bij ontwikkelingsbedreiging, is eenduidig en beschikbaar.
- Deskundige en onafhankelijke cliëntondersteuning is beschikbaar.
- Het is helder waar (jong)volwassenen en kinderen in de eigen lokale structuur terecht kunnen voor advies, en bij vragen en zorgen.
- Praten en schrijven is feitelijk en gebeurt in begrijpelijke en duidelijke taal.
- Er is één gezamenlijk en actueel dossier voor het gezin waar betrokken professionals mee werken.

Een stelsel waarin kwetsbare mensen op zoek zijn naar hulp, mag niet complex en ondoorzichtig zijn. Het is van belang dat voor kinderen en ouders begrijpelijk en transparant is waar zij terecht kunnen voor advies, vragen en zorgen, wie waarvoor verantwoordelijk is en welke procedures er zijn. Het is daarom helder waar (jong)

volwassenen en kinderen in de eigen lokale structuur terecht kunnen. Een belangrijke basisconditie is de rechtsgelijkheid als het gaat om de inzet van kennis en hulp over veiligheid en ontwikkelingsbedreiging. Dit geldt ook voor de gang naar de rechter die met rechtswaARBorgen omkleed moet zijn.

Het is voor kind en gezin steeds duidelijk hoe deskundige en onafhankelijke cliëntondersteuning te benaderen is. Ook procedures bij (onvrijwillige) hulp en klachten zijn transparant en navolgbaar. Besluiten komen zorgvuldig tot stand met hoor en wederhoor van het kind en het gezin. Kind en gezin(sleden) hebben recht op bescherming, en zijn op de hoogte van de procedures, hun rechten of weten waar informatie hierover beschikbaar is. Dit betekent ook dat de kennis en visie van organisaties en professionals over hoe te handelen bij zorgen over veiligheid of een ontwikkelingsbedreiging, eenduidig en beschikbaar is. Een belangrijke factor voor een duidelijke en transparante hulpverlening is het taalgebruik. Dit is niet alleen begrijpelijk en duidelijk, maar ook feitelijk. Dit is nodig voor een goede aansluiting bij kind en (jong)volwassenen, én om interpretatieverschillen tussen professionals zo klein mogelijk te maken. Er wordt ingezet op een structuur waarin sprake is van één dossier dat steeds geactualiseerd is. Hiermee wordt extra administratieve last binnen de verschillende organisaties voorkomen en is het voor het gezin en de gezinsleden altijd duidelijk waar het dossier is en wie aanspreekbaar is bij vragen over dit dossier.

3.4.3 Eenvoudig

Eenvoudig

- Er is een vaste professional betrokken bij het kind en het gezin, die hulp en ondersteuning biedt.
- Er zijn geen overdrachten.
- Veiligheids- of andere expertise wordt toegevoegd en is zo lang als nodig betrokken.
- Dichtbij en toegankelijk georganiseerd.
- Toezicht, sturing en financiering van het stelsel is passend bij de eenvoud van het systeem.

De drempel naar hulp is zo laag mogelijk. Daarom is deze hulp dichtbij, toegankelijk en eenvoudig georganiseerd. De inzet is dat er geen overdracht is tussen professionals en dat er vaste aanspreekpunten voor het gezin zijn. De organisatorische structuren binnen het stelsel faciliteren dit. Daar waar extra hulp en expertise noodzakelijk is voor het gezin, wordt dit door de vaste professional naar het gezin gebracht. Deze extra inzet is zo kort- of langdurig betrokken als de situatie vraagt. Meer generieke vormen van hulp en regie kunnen meer in één hand komen te liggen, waardoor naar verwachting ook eerder daadwerkelijke hulp voor het gezin op gang kan komen.

Een zo eenvoudig mogelijk ingerichte kind- en gezinsbescherming vraagt om daarbij passende toezichts-, sturings- en financieringsstructuren. Dit houdt in dat rapportage- en verantwoordingsverplichtingen richting toezichthouders en stelselverantwoordelijkheden proportioneel zijn en dat de beschikbaarheid van zorg niet afhankelijk kan zijn van de vraag uit welk potje het gefinancierd wordt.

3.4.4 Lerend

Lerend

- Continu (reflectief) leren om steeds beter te worden is onderdeel van het dagelijks werk voor alle betrokkenen in het werkveld van kind- en gezinsbescherming.
- Daarbij hoort ook ruimte voor innovatie en doorontwikkeling van het vak, bijvoorbeeld in pilots en proeftuinen.
- Er ligt een stevige verbinding tussen praktijk en structureel onderzoek (feiten en cijfers inzichtelijk), met onderwijs en wetenschap.

De professionals die met het gezin aan de slag gaan, werken in een veilige omgeving. Zij hebben ruimte om te leren en steeds beter te worden in hun vak om zo steeds beter het gezin en kind te kunnen helpen. Dit vereist dat continu (reflectief) leren om steeds beter

te worden in alle 'lagen' van de kind- gezinsbescherming wordt gepraktiseerd: uitvoerend professionals, teams, organisaties, bestuur en politiek. De kind- en gezinsbescherming is allesbehalve statisch, álle betrokkenen moeten zich daarom uitgedaagd voelen het beste uit zichzelf en anderen te halen.

Hiervoor is ruimte nodig voor innovatie en doorontwikkeling van het vak in de vorm van pilots en proeftuinen. Om te ontdekken welke ontwikkelingen op grotere schaal daadwerkelijk bijdragen aan veiligheid binnen gezinnen en aan het verminderen van ontwikkelingsbedreiging van kinderen, is een stevige verbinding nodig tussen praktijk en structureel onderzoek (feiten en cijfers inzichtelijk) en met opleidingen en wetenschap. Een uitdagende werkomgeving waar professionals gewaardeerd worden, waar zij de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen en waar geen reden is voor risicomijdend gedrag. Dit draagt bij aan doorontwikkeling van kennis en effectiviteit, het behoud van plezier en ambitie in het werk en een vermindering van verloop van professionals.

Bijlage 4 - Kerntaken effectieve kind- en gezinsbescherming

Deze bijlage bevat een puntsgewijze beschrijving van de kerntaken van een doelmatig en doeltreffend functionerende kind- en gezinsbescherming. De basis hiervoor is gelegd in een werkdocument van het NJI,⁴⁸ waarover betrokken partijen en opdrachtgever, samen met specialisten en kennisdragers vanuit de praktijk en de wetenschap van gedachten hebben gewisseld.

4.1 Preventie, (vroeg)signalering en informele steun

Allereerst is het een taak van burgers en professional om onveiligheid in gezinnen en/of op ontwikkelingsbedreiging bij kinderen te voorkomen (preventie). Er zijn verschillende soorten preventie:

- Bij primaire preventie wordt ingezet op het verkleinen van de kans op het ontstaan van ontwikkelingsbedreiging van kinderen, onveiligheid in gezinnen en/of de zorgen daarover.
- Bij secundaire preventie gaat het om het verminderen van deze zaken.
- Tertiaire preventie voorkomt dat ontwikkelingsbedreiging van kinderen, onveiligheid in gezinnen en/of zorgen daarover terugkomen, nadat er al hulp is geboden.

- (Vroeg)signalering is het (vroegtijdig) signaleren en onderkennen van ontwikkelingsbedreiging van kinderen en/of onveiligheid in gezinnen. Vroegsignalering is vooral gekoppeld aan secundaire en tertiaire preventie en gaat daaraan vooraf.
- Informele steun is de steun die gezinnen ontvangen van hun eigen netwerk, zoals familie, vrienden of burens. Zij kunnen bijvoorbeeld hun zorgen over de ontwikkelingsbedreiging van kinderen of onveiligheid in gezinnen bespreekbaar maken of hulp bieden. Ook andere burgers en professionals in de lokale infrastructuur, zoals docenten, huisartsen of sportcoaches, kunnen steun bieden en zo direct bijdragen aan preventie. Mensen kunnen via preventieprogramma's gemotiveerd worden om in hun nabije omgeving informele steun te geven.

⁴⁸ Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Nieuwe opzet bescherming jeugd en gezin. Ideeën voor een beoordelingskader.*

4.2 Vragen en zorgen ontvangen en het geven van informatie en advies

Het is belangrijk dat er herkenbare plekken zijn waar kinderen, jongeren, ouders, andere burgers en alle professionals terecht kunnen met hun vragen over opvoeden en opgroeien, met problemen die zij ervaren en met zorgen over ontwikkelingsbedreiging van kinderen of over onveiligheid in gezinnen. Op deze plekken kan vervolgens worden besloten over welke vervolgstap(pen) moeten worden gezet. Alle burgers en professionals die met vragen, problemen en zorgen zitten, moeten hier de informatie en het advies kunnen krijgen, dat hen ondersteunt zo te handelen, dat hun vragen worden beantwoord, hun zorgen afnemen, of dat ze passende vervolgstappen kunnen zetten. Op deze plekken kunnen ook meldingen van zorgen over ontwikkelingsbedreiging bij kinderen en/of acute of structurele onveiligheid in gezinnen worden aangenomen.

4.3 Het doen van een eerste en een uitgebreid onderzoek

Vragen en zorgen dienen soms nader onderzocht te worden. Het doen van onderzoek betreft het verzamelen van informatie dat een oordeel mogelijk maakt over:

- Wat de zorgen zijn en bij wie die bestaan, als het gaat om de ontwikkelingsbedreiging van in een gezin aanwezige kinderen, of om de onveiligheid in het gezin zelf.
- Of de ouder(s) zelf, dan wel met hulp en steun van anderen, de zorgen willen verminderen.
- Of te verwachten is dat de ouders (met eventueel hulp of steun) ook echt en op tijd die zorgen zullen verminderen.
- Of de zorgen zijn te verminderen via:
 - o Het bieden van informele steun.
 - o Het geven van informatie en advies.
 - o Het organiseren en verstrekken van vindbare en toegankelijke professionele hulp.
 - o En/of het inzetten van gedwongen maatregelen.
- Of dat sprake is van spoed en directe veiligheid georganiseerd moet worden.

Grofweg maken we bij die informatieverzameling onderscheid in twee soorten onderzoek.

4.3.1 Een eerste onderzoek

Een eerste onderzoek begint met het verzamelen van informatie samen met het betrokken gezin of gezinsleden, die moet leiden tot een eerste beslissing over de vraag: welke feiten zijn er die maken dat er zorgen zijn over de acute of structurele onveiligheid in het gezin en/of een ontwikkelingsbedreiging bij het kind? Het antwoord op deze vraag bepaalt namelijk welke vervolgstap passend is.

- Als er geen feiten zijn die tot zorgen leiden, dan wordt het onderzoek afgesloten en/of krijgt het kind en/of gezin zo nodig de gewenste steun.
- Als er wel feiten zijn en het gezin lijkt er met informele of professionele steun uit te komen, dan is er geen vervolgonderzoek nodig.
- Komt het gezin er *niet* uit en wenst het geen hulp, terwijl dat wel nodig lijkt om de zorgen te verminderen, of blijft er onduidelijkheid bestaan over de situatie, dan volgt vervolgonderzoek.

4.3.2 Een uitgebreid onderzoek

Een vervolgonderzoek bestaat uit een uitgebreide informatieverzameling en besluitvorming. Centraal staan twee vragen. Wat er aan de hand is en waarom er geen overeenstemming bestaat over wat er nodig is om de zorgen te verminderen. Als onderdeel

van een uitgebreid onderzoek kan een (familie)netwerkberaad georganiseerd worden om deze vragen te beantwoorden. Dit beraad moet weer leiden tot een beslissing over de vervolgstappen. De informatieverzameling vindt ook hier zoveel mogelijk samen met het gezin plaats, maar er kan ook zonder toestemming van het gezin informatie worden bijeengebracht.

- Als er geen feiten meer zijn, of als er grote kans is dat het gezin er zelf uitkomt – al dan niet met informele steun of vrijwillige hulp – dan zijn er geen verdere stappen nodig.
- Als er nog steeds feiten zijn, de zorgen groot blijven en de betrokken gezinsleden en professionals het niet eens worden over of het goed komt en wat er moet gebeuren, dan kan het gezin, of een reeds betrokken professional een onafhankelijke deskundige inschakelen om mee te kijken: waarom is er geen overeenstemming en hoe moeten we verder?
- In het geval dat er onduidelijkheid blijft bestaan en de zorgen onverminderd voortduren, kan het Regionaal Veiligheidsteam de daartoe bevoegde instantie (bijvoorbeeld de rechter) vragen om een beslissing te nemen over de inzet van een gedwongen maatregel.

4.4 Vindbare en professionele (vrijwillige en gedwongen) hulp organiseren en verstrekken

Het organiseren en verstrekken van vindbare en professionele hulp betreft het tijdig inzetten van hulp voor kinderen en gezinnen waar sprake is van zorgen over ontwikkelingsbedreiging of onveiligheid. De hulp is eerst gericht op het wegnemen, terugdringen of sterk verminderen van die zorgen. Uiteraard met oog voor de mogelijke oorzaken van de ontwikkelingsbedreiging bij kinderen en/of onveiligheid in gezinnen. In tweede instantie is de hulp gericht op het herstel of beperken van de negatieve gevolgen van de ontwikkelingsbedreiging of onveiligheid.

Als de zorgen lijken samen te hangen met problematiek van de ouders moeten ook die problemen aandacht kunnen krijgen. Ouders wordt dan passende ondersteuning geboden, met daarnaast voldoende aandacht voor de betrokken kinderen en wat zij nodig hebben. Er kunnen in het gezin verschillende soorten hulp worden georganiseerd en verstrekt, variërend van bijvoorbeeld een maatwerkvoorziening, specialistische jeugdhulp, GGZ-zorg, huisverbod, bestaanszekerheid, of de inzet van een gedwongen maatregel die door de rechter wordt uitgesproken.

Voorafgaand aan en tijdens het organiseren en verstrekken van hulp wordt één plan gemaakt, dat vervolgens de aanpak ondersteunt.

Het gaat hierbij kort samengevat om doelen stellen, de invulling van de hulp afspreken, de hulp uitvoeren, het monitoren van de resultaten en – waar nodig – de overdracht naar andere professionals en/of het eigen netwerk van het gezin. Tijdens de uitvoering is samenwerking belangrijk, ten behoeve van de coördinatie en inhoudelijke afstemming van de ingezette hulp en (informele) steun.

4.5 Bij spoed directe veiligheid organiseren

Bij spoed moet het mogelijk zijn om directe veiligheid te organiseren. Het gaat dan om snel handelen in situaties van acute onveiligheid, teneinde:

- De acute onveiligheid af te wenden, ofwel een groot risico op ernstig letsel of trauma tot een aanvaardbaar niveau terug te brengen.
- Ruimte te maken voor het werken aan het wegnemen of terugdringen van de oorzaken van de ontwikkelingsbedreiging bij kinderen en/of onveiligheid in gezinnen.

4.6 Het verzoeken om gedwongen maatregelen

Soms worden de professionele hulpverlener(s) en het gezin, of leden van het gezin het niet met elkaar eens over wat er aan de hand is, of wat er moet gebeuren om de zorgen te verminderen. Dan kan het nodig zijn de rechter (of de burgemeester) te vragen om knopen door te hakken. Dat kan ertoe leiden, dat de rechter (of de burgemeester) besluit om een maatregel/vorm van gedwongen hulp in te zetten.

Het is de taak van de professionals om een zaak bij de rechter (of de burgemeester) goed voor te bereiden en helder te onderbouwen waarom een maatregel passend is. Juridische expertise is beschikbaar voor professionals om hen te adviseren over welke maatregel mogelijk is en wat de procedure is om over de inzet van die maatregel te beslissen.

4.7 Toetsen en tegenspraak organiseren

Bij de uitvoering van maatregelen die een vorm van gedwongen hulp inhouden, is het belangrijk om blinde vlekken en tunnelvisie te voorkomen. Zulke ingrijpende beslissingen – zoals het voorleggen van een zaak aan de rechter – dienen met tegenspraak te worden getoetst. Is dat wat is bedacht, ook echt de beste oplossing voor het gezin? Volgt de beslissing uit de verzamelde informatie, en

is er voldoende (juridische) onderbouwing voor een gedwongen maatregel?

Deze toetsing en tegenspraak wordt zoveel als mogelijk dichtbij de professionals georganiseerd, die betrokken zijn bij het gezin. Tegenspraak organiseren omvat ook de mogelijkheid om contra-expertise in te roepen door de rechter.

4.8 Het beslissen en uitspreken van gedwongen maatregelen

Indien geoordeeld wordt dat een gedwongen maatregel passend is in een specifieke situatie, dan beslist de rechter (of de burgemeester) of de maatregel wordt ingezet. De rechter toetst of aan de wettelijke grond is voldaan en spreekt de maatregel uit.

Zijn er meer maatregelen die nodig zijn of al lopen, dan wordt hierover zoveel als mogelijk door dezelfde rechter beslist. Zo nodig kan de rechter een deskundige verzoeken een contra-expertise uit te voeren, of nadere informatie te verzamelen die nodig is om een tot een afgewogen beslissing te komen.

4.9 Het bieden van rechtsbescherming aan kinderen en gezinnen

Kinderen en gezinnen waar sprake is van zorgen over hun ontwikkelingsbedreiging of veiligheid hebben te allen tijde rechtsbescherming. Er is deskundige en onafhankelijke cliëntondersteuning en/of een vertrouwenspersoon beschikbaar. Het gaat in dit geval over ondersteuning met informatie, advies en bemiddeling, en kennis van zaken.

Daarnaast is voor vragen over de noodzaak van de inzet van gedwongen maatregelen rechtsbijstand beschikbaar voor ouders. Er zijn transparante en navolgbare klachtprocedures. Gezinnen die behoefte hebben aan ondersteuning bij het indienen van een klacht kunnen hiervoor bijvoorbeeld terecht bij het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ).

Bijlage 5 - Juridische implicaties

Het samenvoegen van functionaliteiten van de Gecertificeerde Instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis heeft organisatorische, arbeidsrechtelijke, juridische en financiële gevolgen. Met elkaar moet tot een nieuwe *governance*, werkklimaat en cultuur worden gekomen. Sommige veranderingen vragen om aanpassing, om het samenvoegen van, of mogelijk om volledig nieuwe wet- en regelgeving. Sommige consequenties zijn nu al duidelijk. Andere zullen gedurende de doorontwikkeling van het scenario zichtbaar gaan worden.⁴⁹

5.1 Van allemaal eigen naar gezamenlijke (wettelijke) kaders

Het is moeilijk om op voorhand goed te kunnen overzien welke wet- en regelgeving straks voor de regionale veiligheidsteams zou moeten gelden.

De huidige organisaties kennen allemaal hun eigen wet- en regelgeving, protocollen, kwaliteits- en beleidskaders en werkprocessen. Zo zijn de wettelijke taken van Veilig Thuis neergelegd in de Wmo 2015; die van de Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen en jeugdhulpaanbieders in de Jeugdwet en andere

wetten. Ook de bijbehorende rechtsbescherming is verschillend. Deze omstandigheid maakt samenwerken niet evident. Het leidt tot vragen over wat er mogelijk is en over welke regelgeving en rechtsbescherming geldig is. Soms blijkt er op grond van de wet meer mogelijk dan gedacht en zijn het vooral eigen ontwikkelde werkwijzen, protocollen en cultuur die belemmerend werken. Iedere professional en organisatie is er bij de uitoefening van de werkzaamheden op gericht om te voldoen aan de eigen kaders. Begrijpelijk, want bij een (tucht)klacht wordt van een professional verwacht, dat die kan laten zien binnen die kaders te hebben gehandeld. De organisaties waar zij werken, moeten zich ten aanzien van hun toezichthouders verantwoorden voor het voldoen aan de wet- en regelgeving die op de organisatie van toepassing is.

Een (stapsgewijze) harmonisatie en aanpassingen van bestaande wet- en regelgeving is nodig om tot een eenduidig wettelijk kader voor de veiligheidsteams te komen. Ook de samenwerking tussen het Lokaal Team en het Regionaal Veiligheidsteam moet duidelijk in (wettelijke) kaders zijn verankerd. Een eerste verkenning van welke kaders er zijn per organisatie kan helpen om inzichtelijk te maken wat hiervoor nodig is. Ten behoeve van de pilots jeugdbescherming is hiervoor een eerste aanzet gedaan.⁵⁰

⁴⁹ Een lerende evaluatie van 6 pilots jeugdbescherming. Zoektochten in beeld. Vrije Universiteit Athena Instituut.

⁵⁰ Zie Overzicht wettelijke kaders, juridische vraagstukken en rechtsbescherming cliënten, waarin inzichtelijk is gemaakt welke wet- en regelgeving nu op de verschillende organisaties van toepassing is.

5.2 (Wettelijke) taken huidige organisaties

In dit toekomstscenario is op hoofdlijnen weergegeven hoe het toekomstscenario van de kind- en gezinsbescherming eruit zou kunnen gaan zien. Wat dit concreet betekent voor de huidige taken van de verschillende organisaties en voor de werkprocessen die hierbij horen, zoals op het gebied van het jeugdstrafrecht en de samenwerking met de politie en het Openbaar Ministerie, moet nog nader in kaart worden gebracht. Daarnaast constateert het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) dat de afbakening tussen de wetten in het zorglandschap niet altijd duidelijk is.⁵¹

Met het Regionaal Veiligheidsteam wordt expliciet een verbinding gelegd tussen het zorg- en het veiligheidsdomein. Hiervoor is een goede infrastructuur nodig. Bij de verdere ontwikkeling van het scenario kan hiervoor aansluiting worden gezocht bij bestaande structuren waar verbinding plaatsvindt tussen zorg en veiligheid, zoals de Zorg- en Veiligheidshuizen, die met de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (Wgs) van een wettelijke basis zijn voorzien als het gaat om een grondslag voor de gegevensverwerking.⁵²

5.3 Knip regie en hulpverlening

Op grond van de huidige wetgeving kunnen kindbeschermingsmaatregelen⁵³ en jeugdreclassering⁵⁴ alleen worden uitgevoerd door een Gecertificeerde Instelling.⁵⁵ Daarnaast is in de Jeugdwet vastgelegd dat de Gecertificeerde Instelling mag bepalen welke jeugdhulp nodig is, maar niet zelf jeugdhulp mag verlenen.⁵⁶ In de toelichting bij de Jeugdwet staat als reden voor deze scheiding, dat de (gezins)voogdijwerker en de jeugdreclasserende primair casusregisseurs zijn en geen hulpverleners. En dat het daarom in de rede ligt, dat een Gecertificeerde Instelling niet tevens jeugdhulp kan aanbieden, aangezien dat zou kunnen leiden tot belangenverstrengeling, omdat de (gezins)voogdijwerker en de jeugdreclasserende dan jeugdhulp van de eigen organisatie zouden kunnen inschakelen.

Eén van de ervaren knelpunten in het huidige jeugdbeschermingsstelsel is dat veel professionals een regie- en/of onderzoeksrol hebben en hierdoor niet in het gezin zelf aanwezig zijn om hulp en ondersteuning te bieden. Een herijking van termen als regie, (gespecialiseerde) hulp, begeleiding en ondersteuning in de bestaande wet- en regelgeving kunnen duidelijkheid bieden over de kerntaken van de betrokken professionals uit het Lokaal Team en/of het Regionaal Veiligheidsteam. Ook vraagt het vertrouwen te hebben dat professionals steeds op zoek gaan naar een

⁵¹ Sociaal en Cultureel Planbureau (2020). Sociaal domein op koers? Verwachtingen en resultaten van vijf jaar decentraal beleid.

⁵² Meerjarenagenda Zorg- en Veiligheidshuizen 2021-2024.

⁵³ Artikel 1.1. Jeugdwet: kindbeschermingsmaatregel: voogdij en voorlopige voogdij op grond van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, ondertoezichtstelling, bedoeld in artikel 255, eerste lid, van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en voorlopige ondertoezichtstelling, bedoeld in artikel 257, eerste lid, van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

⁵⁴ Artikel 1.1. Jeugdwet: Jeugdreclassering: reclasseringswerkzaamheden, genoemd in artikel 77hh, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht, begeleiding, genoemd in artikel 77hh, tweede lid, van dat wetboek en het begeleiden van en toezicht houden op jeugdigen die deel nemen aan een scholings- en trainingsprogramma als bedoeld in artikel 3 van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, het geven van de aanwijzingen, bedoeld in artikel 12, vijfde lid, van die wet, of de overige taken die bij of krachtens de wet aan de gecertificeerde instellingen zijn opgedragen.

⁵⁵ Artikelen 1.1 en 3.2 Jeugdwet.

⁵⁶ Artikel 3.5 lid 1 Jeugdwet.

combinatie van hulp en begeleiding, die bijdraagt aan verbetering van de veiligheid voor alle gezinsleden in het gezin. Conform de uitgangspunten van het toekomstscenario is het verder belangrijk dat uit de herijking blijkt dat professionals in de uitvoering voldoende tijd hebben om kinderen en gezinnen een luisterend oor te bieden en hun vragen te beantwoorden. Tevens moeten zij ruimte hebben en ervaren om te doen wat zij nodig achten om het kind en het gezin goed te ondersteunen en om zo nodig aanvullende expertise erbij te halen.

Het Athena-instituut constateerde in zijn onderzoek naar de pilots jeugdbescherming frictie bij de wettelijke knip tussen regie en hulp die nu in het jeugdbeschermingsstelsel is aangebracht. Professionals ervaren deze knip als kunstmatig en niet-relevant.⁵⁷

In de Jeugdwet is een experimenteerartikel (artikel 12.1) opgenomen. Dat bepaalt dat afgeweken mag worden van de bepaling dat de Gecertificeerde Instelling geen jeugdhulp mag verlenen. Deze bepaling is opgenomen om de ontwikkeling van vernieuwende organisatie- en werkvormen niet te frustreren. In het onderhavige artikel is daarom de mogelijkheid opgenomen om bij Algemene Maatregel van Bestuur, in het kader van een experiment, af te wijken van artikel 3.2, tweede lid. Bij deze AMVB moeten de voorwaarden worden aangegeven waaronder van artikel 3.2, tweede lid, kan worden afgeweken, evenals het doel dat met het experiment wordt

beoogd. Deze voorwaarden kunnen voorkomen dat de hierboven genoemde belangenverstrengeling plaatsvindt. De toepassing van deze bepaling leidt tot het opheffen van een belemmering die nu wordt ervaren om tot een verdere ontwikkeling van een geïntegreerd Regionaal Veiligheidsteam te komen.⁵⁸

5.4 Uitvoeren kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering

De kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering kunnen nu alleen worden uitgevoerd door een Gecertificeerde Instelling als bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet. De normen waaraan deze instellingen moeten voldoen, zijn door het Ministerie van Justitie en Veiligheid in samenspraak met de VNG en het werkveld geformuleerd in een Normenkader. De richtlijnen voor de certificerende instelling zijn opgenomen in het Certificatieschema voor toetsing van het kwaliteitsmanagementsysteem van uitvoerende organisaties voor Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid is eigenaar van het Normenkader en het Certificatieschema. In het nieuwe toekomstscenario zullen taken van de Gecertificeerde Instelling bij het Regionaal Veiligheidsteam worden belegd. Welke consequenties dit precies heeft voor de huidige certificeringseisen om kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering te mogen uitvoeren, of voor het Normenkader, moet nog nader worden onderzocht en bepaald.

⁵⁷ Een lerende evaluatie van 6 pilots jeugdbescherming. Zoektochten in beeld, Vrije Universiteit Athena Instituut.

⁵⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 33 684, nr. 3.

5.5 Inzetten hulp voor ouders

De Jeugdwet stelt dat de Gecertificeerde Instelling bepaalt of en, zo ja, welke jeugdhulp nodig is bij de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering. Bij een kindbeschermingsmaatregel wordt het ouderlijk gezag beperkt of geschorst/beëindigd als een ouder niet in staat is om op een verantwoorde wijze uitvoering te geven aan het ouderlijk gezag. De ontwikkelingsbedreiging van het kind komt meestal voort uit of hangt samen met problemen van en/of tussen de ouders. Het zijn dan de ouders die met hun problemen aan de slag moeten. Het inzetten van jeugdhulp is daarbij niet altijd passend.

De effectiviteit van een kindbeschermingsmaatregel kan worden vergroot als er ook de mogelijkheid bestaat om GGZ-hulp of andere hulp voor ouders te kunnen bepalen. Het is soms echter lastig om ouders te motiveren om dit te gaan doen. In de recent door de Tweede Kamer aangenomen motie Van Toorenburg c.s., over afdwingbare ondertoezichtstelling van opvoeders, is de regering verzocht om in het onderhavige toekomstscenario expliciet de interventiemogelijkheden binnen de civielrechtelijke kindbescherming uit te breiden met afdwingbare ondertoezichtstelling van opvoeders. Het doel hiervan is hen te bewegen om hulp te accepteren.⁵⁹

In het toekomstscenario wordt benadrukt dat met een gezinsgerichte blik hulp, begeleiding en ondersteuning wordt geboden. Dat impliceert dat als de ontwikkelingsbedreiging van een kind voortkomt uit de problemen van de ouders, het de ouders zijn die met hun problemen aan de slag moeten. Bijvoorbeeld door aan concrete doelen te werken om een eventueel opgelegde beperking van het gezag te kunnen beëindigen. Dat vraagt ook om het zo nodig toevoegen van gespecialiseerde hulp, zoals de volwassen GGZ en de eventuele inzet van een gedwongen maatregel die zich richt op de ouders. Dergelijke maatregelen kunnen door het Regionaal Veiligheidsteam worden ingezet en beperken zich niet, zoals dat nu bij de Gecertificeerde Instelling het geval is, tot alleen de inzet van jeugdhulp. De motie geeft aanleiding en mogelijkheden om afdwingbare hulp voor ouders verder te onderzoeken.

5.6 Schriftelijke aanwijzing

Binnen de huidige wettelijke kaders kan een schriftelijke aanwijzing worden ingezet om met gezag ouders te bewegen aan de slag te gaan met hun problemen. Deze schriftelijke aanwijzing kan worden bekrachtigd door de kinderrechter, waarbij de Gecertificeerde Instelling kan verzoeken om het toepassen van een dwangmiddel. De jurisprudentie biedt aanknopingspunten om de schriftelijke aanwijzing ook in te zetten om ouders te bewegen mee te werken aan bijvoorbeeld een NIFP-onderzoek.⁶⁰

⁵⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 35 570 VI, nr. 48.

⁶⁰ Zie bijvoorbeeld Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 mei 2019, ECLI:NL:CHARL:2019:3940.

Een dialoog tussen kinderrechtshouders en Gecertificeerde Instellingen over de inzet van een schriftelijke aanwijzing, kan jeugdbeschermers op de korte termijn al duidelijkheid geven over de mogelijkheid om ouders via deze weg te bewegen aan de slag te gaan met hun problemen.

Een beperking van de huidige schriftelijke aanwijzing is dat deze nu alleen aan een ouder kan worden gegeven, die belast is met het ouderlijk gezag. Bij een gezinsgerichte aanpak is de inzet gericht op alle opvoeders. Het verdient aanbeveling bij de evaluatie van de huidige kindbeschermingsmaatregelen aan dit punt aandacht te besteden.

5.7 Checks and balances

De Raad voor de Kinderbescherming heeft als een van haar wettelijke taken te onderzoeken, op basis van een zorgmelding over de opvoedingssituatie en ontwikkeling van minderjarige kinderen, of een kindbeschermingsmaatregel nodig is. Zo ja, dan verzoekt de Raad aan de kinderrechtshouder om een kindbeschermingsmaatregel uit te spreken.

Een belangrijk argument van de wetgever om de Raad voor de Kinderbescherming (en het openbaar ministerie) bevoegd te maken tot het initiëren van een kindbeschermingsmaatregel, is

dat ingrijpen in het familie- en gezinsleven moet worden gedaan door een overheidsorgaan. En dat overheidsorgaan moet daarop rechtstreeks aangesproken kunnen worden. Een duidelijke scheiding tussen uitvoering van de maatregel en de beslissingsbevoegdheid is aangewezen, opdat kan worden geborgd dat de beslissing en het onderzoek dat erop is gericht om de noodzaak van een maatregel te kunnen onderbouwen, qua procedure en inhoudelijk rechtmatig zijn.

In het toekomstscenario wordt de toetsende taak bij het Regionaal Veiligheidsteam neergelegd. Wat betekent dit voor de rechtswaarborgen voor het gezin?

Bij de inzet van hulp en steun wordt altijd toetsing en tegenspraak georganiseerd. Indien de inzet van een juridische maatregel nodig wordt gevonden, doen niet bij het gezin betrokken professionals uit het Regionaal Veiligheidsteam de tegenspraak en de toetsing. Overheidsingrijpen in gezinnen door de inzet van een juridische maatregel is een zwaar middel. Adequate *checks en balances* zijn nodig om dit zorgvuldig te doen. Een te lichtvaardig ingrijpen, het niet voldoende luisteren naar het gezin, het niet respecteren van hun rechten, en belangenverstrengeling van professionals en organisaties, kunnen leiden tot onrechtmatig handelen van professionals en organisaties. Daarom moet met voldoende distantie ten opzichte van het gezin en betrokken professionals, worden getoetst of het genomen besluit zorgvuldig tot stand is gekomen.

Deze toets kan dus ook opleveren, dat geen verzoekschrift wordt ingediend, omdat een juridische maatregel toch een te zwaar middel wordt geacht. Of dat eerst onzorgvuldigheden die zijn geconstateerd moeten worden gecorrigeerd, voordat een verzoek aan de rechter kan worden gegaan tot het uitspreken van een maatregel.

Verzoekschrift en rapportages moeten begrijpelijk en goed onderbouwd zijn. Hoor en wederhoor dient te zijn toegepast, opdat de stukken door de rechter op waarde kunnen worden geschat en herkenbaar zijn voor het gezin. Hierbij is ook aandacht voor de belangen en de stem van de betrokken kinderen. Het gezin zal, ook in situaties dat er geen overeenstemming is tussen het gezin en de betrokken professionals over wat er aan de hand is en/of moet gebeuren, te allen tijde moeten kunnen vertrouwen op de *checks en balances* in de nieuwe samenwerking van Lokaal Team en Regionaal Veiligheidsteam.

5.8 Rechtsbescherming

De huidige wet- en regelgeving kent een diversiteit aan rechtsbescherming en rechtsgangen.⁶¹ Tegen het inzetten van jeugdhulp (alsook een maatwerkvoorziening op grond van de Wmo 2015) in het vrijwillig kader staat, bijvoorbeeld, de bestuursrechtelijke weg van bezwaar en beroep open. Dit geldt niet als jeugdhulp door

de (huis)arts of Gecertificeerde Instelling⁶² wordt ingezet. Welke bevoegdheden heeft het Regionale Veiligheidsteam en welke rechtsbescherming is daarbij passend?

Het gezin heeft rechten als het gaat over de verwerking van hun persoonsgegevens, zoals het recht op inzage. Zowel de Jeugdwet als de Wmo 2015 kennen in aanvulling op de AVG hiervoor nadere bepalingen. Bijvoorbeeld als een cliënt het niet eens is met een (gedeeltelijke) afwijzing van het verzoek om inzage. Is dit verzoek door een bestuursorgaan afgewezen, dan staat de weg van bezwaar en beroep open. Wordt het besluit niet genomen door een bestuursorgaan, dan kan een verzoek worden ingediend bij de civiele rechter.

Een Gecertificeerde Instelling fungeert ook deels als een bestuursorgaan en hiervoor is in artikel 7.3.17 Jeugdwet expliciet bepaald, dat de civiele rechter bevoegd is om te beslissen over geschillen zoals het inzagerecht. Veilig Thuis kent verschillende organisatievormen en is bijvoorbeeld een onderdeel van de GGD. Over welke rechtsbescherming dan openstaat, bestaat onduidelijkheid.⁶³ Bij de verdere uitwerking en ontwikkeling van het toekomstscenario zal bekeken moeten worden wat een passende en eenduidige rechtsbescherming is.

⁶¹ Zie ook 'Overzicht wettelijke kaders, juridische vraagstukken en rechtsbescherming cliënten, opgesteld t.b.v. de pilots Jeugdbescherming en andere initiatieven.

⁶² Bijlage 2, artikel 1 Algemene wet bestuursrecht.

⁶³ Mr. L.A. Huiterna, 'Leidt beleidsvrijheid van gemeenten bij de organisatie van Veilig Thuis tot rechtsongelijkheid?', Tijdschrift voor Jeugdrecht, aflevering 1 2020.

5.9 Informatiepositie

De huidige organisaties Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en Gecertificeerde Instellingen hebben exclusieve bevoegdheden als het gaat om het samenbrengen van informatie. Hierbij zijn zij niet afhankelijk van de toestemming van de betrokken gezinsleden. En ook professionals hebben op grond van de wet ruimte om met doorbreking van hun geheimhoudingsplicht informatie aan deze organisaties te verstrekken. Als er sprake is van een ondertoezichtstelling is een professional zelfs wettelijk verplicht om informatie aan de jeugdbeschermer te verstrekken, indien deze informatie noodzakelijk is voor een goede uitvoering van de ondertoezichtstelling.⁶⁴

Het vergt nadere uitwerking hoe de bevoegdheden voor Regionale Veiligheidsteams geregeld moeten worden. De ervaringen van de pilots jeugdbescherming kunnen op dit punt worden benut.

5.10 Inzet juridische maatregelen

Zowel het Lokaal Team als het Regionaal Veiligheidsteam werkt vanuit een gezinsbreed perspectief. Er bestaat een palet aan maatregelen, zowel civiel-, bestuurs- als strafrechtelijk, zowel voor volwassenen als kinderen. De huidige juridische maatregelen kennen allemaal hun eigen wettelijke kaders, procedures en

bijbehorende rechtsbescherming. Ook zijn er verschillende rechters die de maatregelen kunnen uitspreken. Zo wordt een kinderschermingsmaatregel uitgesproken door de kinderrechter. Maar als er tussen ouders geschillen zijn over de kinderen, beslist de familierechter hierover. Een beschermingsmaatregel voor volwassenen, zoals een ondercuratelestelling, wordt door de kantonrechter uitgesproken.

Verkend zou kunnen worden of het mogelijk is om in de nabije toekomst tot een harmonisatie of hybride toepassing van de diverse (wettelijke) maatregelen en rechtsgangen te komen.

5.11 Verwerken van persoonsgegevens

In het toekomstscenario wordt ingezet op – verder gaande – samenwerking en het samenvoegen van expertises en bevoegdheden. Het uitgangspunt van de Jeugdwet: 'één gezin, één plan' blijft van kracht. Dit betekent dat tussen het Lokaal Team en het Regionaal Veiligheidsteam persoonsgegevens van gezinnen worden verwerkt.

Welke informatie over gezinnen mogen de professionals op welke momenten met elkaar delen? Hoe verhoudt zich dit tot het beroepsgeheim/de geheimhoudingsplicht? En kan gewaarborgd worden dat gezinnen adequaat kan worden uitgelegd wat er met

⁶⁴ Artikel 7.3.11, vierde lid Jeugdwet.

hun persoonsgegevens gebeurt en met wie ze worden gedeeld?

De ervaring leert dat dit geen eenvoudige vraagstukken zijn, temeer omdat ze kunnen leiden tot handelingsverlegenheid bij professionals en/of tot onzorgvuldige en bovenmatige verwerking van persoonsgegevens.⁶⁵

Dit onderwerp vergt terdege aandacht in de eerste fase van beproeven en ontwikkelen, zo is ook terug te zien bij de pilots Jeugdbescherming. Bij de verdere uitwerking van dit onderwerp kan aansluiting worden gezocht bij het traject Uitwisseling persoonsgegevens en privacy (UPP), dat overigens ook ziet op de gegevensdeling binnen de Zorg- en Veiligheidshuizen.

5.12 Handelingsruimte

Om stapsgewijs tot de stip op de horizon te komen en een effectieve kind- en gezinsbescherming te realiseren, is handelings- en experimenteeruimte nodig. Daarom dient verkend te worden wat hiervoor nodig is.⁶⁶

⁶⁵ Privacy in het sociaal domein; het pettenvraagstuk.

⁶⁶ M.J. Jacobs 'Experimentele wetgeving'. Zie ook bijlage 5, § 5.3 over het experimenteerartikel in de Jeugdwet.

Colofon

Dit toekomstscenario is het resultaat van een intensieve samenwerking tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (de drie opdrachtgevers), alsmede de bestuurlijke kerngroep en vele andere partijen, onder leiding van kwartiermaker Willemijn Helmich.

Tekst: Willemijn Helmich en EMMA, Experts in Media en Maatschappij

Vormgeving: Nanny van den Boogaart, Communicatie InBlik

Illustraties: Lillian Leahy, De Betekenaar

Noot bij de illustraties: de poppetjes in de afbeeldingen representeren mensen van alle genders en van alle culturele, religieuze en etnische achtergronden.